

## Krónika

2018/2019-es tanév őszi féléve is tartalmasan telt az Óriás Nándor Szakkollégium tagjai számára. Számos új taggal bővültünk: az Elméleti-történeti tagozatba Nhat Pham Linh, a Bűnügyi Tagozatba Kutnyánszky Luca és Schubert Bálint, a Civilisztika Tagozatba Bárdos Kata és Pozsárkó András nyert felvételt.

Tagjaink közül többen abszolutóriumot szereztek, így befejezte tanulmányait Benke Lúcia, Kiss Fanny, Nagy Katalin, Rinfel Márton, Suhajda Máté, valamint Udvardy Péter.

E félév programjait alapjaiban meghatározta az Emberi Erőforrások Minisztériuma által kiírt „A hazai és határon túli magyar nyelvű szakkollégiumok támogatása” pályázat elnyerése. A Nemzeti Tehetség Programnak (NTP) támogatásával megvalósuló „Aktív és piacképes állampolgár és jogász a XXI. században” c. projektnek köszönhetően a szakkollégisták minden hónapban legalább egyszer különböző kurzusokon vettek részt, amik nagymértékben elősegítették a hallgatók szakmai fejlődését, valamint tudományos előmenetelét. Példaként említhetők a dr. Cseporán Zsolt által tartott „Retorika” c. előadás, a szakkollégium elnöke, dr. Mohay Ágoston, valamint dr. Jusztinger János prezentációs és tudományos íráskészség fejlesztő kurzusai, illetve a külsős előadók bevonásával tartott vitaest azt országgyűlési választásokról.

Az Óriás Nándor Szakkollégium és az Ars Boni között létrejött együttműködés első állomásaként szeptemberben egy előadással egybekötött szakmai beszélgetés zajlott le a két szervezet között, amelynek témáját a jog jelenét és jövőjét érintő aktuális folyamatok és ezek karriertervezési hatásai képezte.

A félév kiemelkedő programja a szeptember 28-án megrendezett Kutatók Éjszakája volt, amelyen elsőprő sikert aratott a szakkollégium „Star Wars – jogász szemmel” című előadása. Az előadók – Budai András, dr. Cseporán Zsolt és dr. Kis Kelemen Bence – a Csillagok Háborúja világának jogi vonatkozásaiba vezették be a közönséget.

Október 19-én került megrendezésre a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán a Herczegh Géza professzor születése 90. évfordulójának tiszteletére tartott Emlékkonferencia, amelynek célja a nemzetközi hírű jogászprofesszor életműve előtti tisztelgés volt. A konferencián a szakkollégisták közül előadott Békési Gábor, Molnár Bálint, Molnár Kata, Nagy Katalin, Nezdei Mirabella, valamint Szijártó István. Az Emlékkonferencia alapján tanulmánykötet jelent meg.

A 2017 elején a Pécsi Törvényszék és az Óriás Nándor Szakkollégium között létrejött együttműködési megállapodás keretében évente különböző szakmai programok kerülnek

megrendezésre. Ebben a félévben az Elméleti-történeti Tagozat közreműködésével a „A bírósági szervezetrendszer átalakítása, történeti perspektívái” című kerekasztal-beszélgetést dr. Sipos Balázs és dr. Grossné dr. Hahn Melinda meghívott előadók részvételével.

A Civilisztika Tagozat őszi tagozati programja keretében vizsgálta az ügyész magánjogi szerepét, különösen az új Pp. hatálybalépését követő perbeli jogállásra tekintettel dr. Bércesi Zoltán fellebbviteli főügyész helyettes segítségével.

Novemberben a PTE Szakkollégiumi Napra a szakkollégium csapata a közösségi média hatásai témakörében végzett kutatómunkát. „A személyre szabott marketing a GDPR tükrében” című előadásával 2. helyezést ért el a csapat, amelynek tagjai Békési Gábor, Breszkovics Botond, Fuchs Vivien, valamint Molnár Bálint voltak. A kutatásból készült tanulmány a kapcsolódó konferenciakötetben fog megjelenni.

A Bűnügyi Tagozat önálló programjaként került megrendezésre a „Bűnügyi humor, avagy bírósági határozatok kicsit másképp” című előadás, amelyen meghívott előadóként a Törvényszék részéről dr. Oltai Judit bírónő vett részt.

Az Elméleti-Történeti Tagozat a Jogtörténeti és a Római Jogi Tanszékkal együttműködve megrendezte az ITDK 0. fordulóját, amelynek célja az volt, hogy az Országos Tudományos Diákköri Konferencia kari fordulója előtt a versenyen indulók kötetlenebb keretek között előadhassák dolgozatukat és tanácsokkal lássák el egymást, ezzel segítve a felkészülést.

Decemberben a szakkollégistáknak lehetőségük nyílt az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala által szervezett „Ombudsmani esték” c. programsorozaton prezentálni a „Fantasztikus világok jogász szemmel” c. előadást, ami az elmúlt évek során feldolgozott ikonikus filmek jogi elemzéséből készült válogatásból állt össze. Így Békési Gábor, Budai András, Fuchs Vivien és dr. Kis Kelemen Bence vezette be az érdeklődőket a Star Wars, a Harry Potter, a Trónok Harca, valamint a Gyűrűk Ura varázslatos világába.

A kiemelkedő tanulmányi, közösségi és kutatómunka eredményeként tagjaink számos ösztöndíjat nyertek el és komoly elismeréseket kaptak. Suhajda Máté első helyezést ért el az 5. Dr. Nagy László Magánjogi Érvelési Versenyen, emellett a Karunk egyik Köztársasági ösztöndíjasa, illetve az Új Nemzeti Kiválóság Program ösztöndíjasa. A DLA Piper és az ArsBoni szervezésében megvalósult „Lawyer for a day” jogesetmegoldó versenyen Rinfel Márton első helyezést ért el. Bárdos Kata első helyezést ért el „Lexi AI Generation” nemzetközi versenyen, a versenyen részt vett Udvardy Péter is. Bárdos Kata, Rónai Veronika és Udvardy Péter részt vettek a „Price Media Law Moot Court” versenyen. Udvardy Péter elnyerte a Kar és az ILEX által közösen alapított „A leginnovatívabb hallgató” különdíját. Kriszbacher Ildikó Ösztöndíjban részesült Békési Gábor, Suhajda Máté és Sziujártó István, Sziujártó István emellett

Karunk másik Köztársasági ösztöndíjasa. A Jogklinika ügyösszefoglaló versenyén első helyezést ért el Rónai Veronika és Udvardy Péter, különdíjban részesült Iglódi Viktória és Nagy Bíborka. A Jean Pictet Competition nemzetközi humanitárius jogi verseny Franciaországban megrendezésre kerülő következő fordulójába jutott Schubert Bálint, Szijártó István és Nezdei Mirabella. A Szinapszis mentorprogram keretén belül ebben a félévben Nezdei Mirabella és Fuchs Vivien egy-egy középiskolás diák tanulmányi előmenetelében nyújtanak segítséget. Nezdei Mirabella egyéb ösztöndíjai mellett Rektori elismerő oklevelet kapott. Fuchs Vivien, Molnár Kata és Nezdei Mirabella segítettek a „PTE Pont Itt” elnevezésű rendezvényen a jogászkvíz megszervezésében és lebonyolításában. Több tag segítséget nyújtott a különböző beiskolázási programok keretein belül a kar népszerűsítésében. A szakkollégisták jelentős része elnyerte az Igazságügyi Minisztérium Nemzeti Kiválósági Jogászösztöndíját, vagy az Igazságügyi Minisztérium Tanulmányi Ösztöndíjában részesültek, valamint több tag részesült Intézményi, Szakmai és Tudományos Ösztöndíjban is. Szakkollégistáink többsége demonstrátori tevékenységet lát el a kar valamely tanszékén, valamint aktív résztvevői a diákköröknek. Az októberben tartott Intézményi Tudományos Diákköri Konferencián a szakkollégisták kimagasló teljesítményt nyújtottak, így szép számmal képviselhetik a kart az áprilisban megrendezésre kerülő országos fordulón. A tudományos kutatómunka eredményeit tagjaink rendszeresen bemutatják hazai és nemzetközi konferenciákon, illetve folyamatosan publikálják tanulmánykötetekben és rangos folyóiratokban.

*ÓNSZ Elnökség*

**Benke Lúcia**

*joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Civilisztika Tagozatának tagja*

## **Analysation of the Intra-Corporate Transfer Directive**

### **I. Introduction**

As a result of demographic changes in the EU a decline in employment can be perceived since 2010. This decline was foreseeable, since The European Commission indicated it in its Green Paper, issued in 2004 on an EU approach to managing economic migration. In the Green Paper the Commission expressed the need to review the immigration policy of the EU in a longer term.<sup>1</sup> It outlines, that between 2010 and 2030 at the immigration flow of that time, the number of employed people will fall because of the decline in the EU's working age population. The long-term demographic projections that Eurostat issued in 2005 revealed that migration will be able to counterbalance the decline of the population until 2025, but after that it will not be able to outweigh the decrease.<sup>2</sup>

Considering these facts, it is essential to admit third country people in order to ensure the prosperity of the EU by means of compensating the decreasing level of employment. As the Hague Programme, adopted by the European Commission, stated „Legal migration will play an important role in enhancing the knowledge-based economy in Europe, in advancing economic development, and thus contributing to the implementation of the Lisbon strategy.”<sup>3</sup> It is quite important to establish a migration policy that secures a legal status and guarantees a set of rights for the labour migrants. Additionally, in case of a lack of a common criteria for the admission of economic migrants, third country citizens are likely to enter the EU illegally.<sup>4</sup>

---

<sup>1</sup> European Commission: Green paper on an EU approach to managing migration, COM/2004/0811, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52004DC0811> (2018. 11. 22.)

<sup>2</sup> Policy Plan on Legal Migration MEMO/05/494

<sup>3</sup> European Council: The Hauge Programme: Strengthening Freedom, Security, an Justice in the European Union (2005/C 53/01) <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/The-Hague-Programme.pdf> (2018. 11. 22.)

<sup>4</sup> COM/2004/0811

## **II. The aims of the directive**

### **II.1. The importance of the directive**

In order to perceive the significance of the directive, first of all we have to define who intra-corporate transferees are. Intra-Corporate Transferees are those highly skilled third-country nationals who are employed by a multinational corporation and are temporarily sent to another country – within the company structure – to perform their jobs there. The sending company is usually the mother company that is located in a third country and the employees are transferred to a subsidiary which can be found in the EU.<sup>5</sup> The temporary relocation of managers, specialists, trainee employees has become more and more recent due to the globalisation of business and increasing trade. It is an outstanding opportunity of gaining knowledge and new skills both for the host entities and the transferred person. Over the past few years, intra-corporate transfer has become more frequent however the sending companies bumped into many administrative obstacles. The complexity of work permit requirements, the lack of clear schemes but also the flow of intra EU workforce made it difficult to transfer third-country workforce into the EU. Further difficulties were occurring in securing family reunification as well.<sup>6</sup> The directive set up many provisions in order to eliminate these drawbacks of intra-corporate transfer.

### **II.2. Comprehensive aims**

This section aims to summarize the aims of the directive according to its preamble although the aims are going to be explained in detail in the following chapters. In pursuance of the preamble of the ICTD its aims are complex. It includes the reduction of administrative burden on companies and taking measures to facilitate the employees' entry into the area of the EU through a framework of an intra-corporate transfer. Moreover, the directive wishes to facilitate the intra-EU movement of ICTs during their transfer. They are exempt from Schengen visa obligations during their stay and they are

---

<sup>5</sup> Paul Minderhoud – Tesseltje de Lange: The Intra Corporate Transfer Directive: Central themes, problem issues and implementation in selected Member States. Wolf Legal Publishing, Oisterwijk 2018. p. 1. [https://www.researchgate.net/profile/Tesseltje\\_De\\_Lange/publication/327542574\\_The\\_Intra\\_Corporate\\_Transferee\\_Directive\\_Central\\_Themes\\_Problem\\_Issues\\_and\\_Implementation\\_in\\_Selected\\_Member\\_States/links/5b950522299bf147392fe925/The-Intra-Corporate-Transferee-Directive-Central-Themes-Problem-Issues-and-Implementation-in-Selected-Member-States.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Tesseltje_De_Lange/publication/327542574_The_Intra_Corporate_Transferee_Directive_Central_Themes_Problem_Issues_and_Implementation_in_Selected_Member_States/links/5b950522299bf147392fe925/The-Intra-Corporate-Transferee-Directive-Central-Themes-Problem-Issues-and-Implementation-in-Selected-Member-States.pdf) (2018. 11. 25.)

<sup>6</sup> Minderhoud – de Lange (op. cit.). p. 1.

entitled to to enter stay and work in a Member State that differs from the one that issued the ICT permit without having to apply for another work permit.<sup>7</sup>

The most significant aim of the directive from the transferees' point of view is ensuring them and their family a wide set of rights. Family reunification is also a priority of the directive and generally the legal migration policy of the EU in order to make the Directive more attractive. In accordance with this purpose, favourable rights are set forth regarding family members. These supplemental goals of the directive are part of the main aim which is expressed in the impact assessment accompanying the proposal of the Directive. The main purpose is to boost the economic competitiveness of the EU and to achieve the Goals of EU 2020 strategy.

### **III. The directive's scope and conditions**

#### **III.1. To whom can it be applied?**

The directive filled a gap in the legislative instruments of the EU since ICTs were excluded from all the other EU directives on third-country migrant workers. The Directive has a specific scope since it is applicable solely to highly-skilled third-country nationals who are temporarily assigned by a company to subsidiaries located in the EU. The definition of “intra-corporate transfer” outlines that the employee has to be bound by a work contract with the sending company located outside the EU prior to and during the transfer. The scope of the directive is restricted to managers, specialists and trainee employees. These definitions are given in Article 3 but also Recital 13 sets out that they should be built on the specific commitments of the EU under the GATS<sup>8</sup> and bilateral trade agreements. The directive lists six type of third-country nationals that are excluded from the scope of the directive: researchers<sup>9</sup>, TCNs who enjoy the right of free movement

---

<sup>7</sup> *Matthias Lommers – Sanne Oehlers: ICT Permit Study, Facilitating EU mobility for third-country nationals.* [https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-ict-permit-study.pdf?fbclid=IwAR1aEaR4ePQn6F3RABHCwCVSA-mIrW9IHc\\_qQQv0MPcuZREOO8n9I73Xdxw](https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-ict-permit-study.pdf?fbclid=IwAR1aEaR4ePQn6F3RABHCwCVSA-mIrW9IHc_qQQv0MPcuZREOO8n9I73Xdxw) (2018. 11. 25.)

<sup>8</sup> General Agreement on Trade in Services

<sup>9</sup> ICTD Article 2(2)(a)

under an agreement<sup>10</sup>, posted workers<sup>11</sup>, self-employed workers<sup>12</sup>, TCNs who are assigned by agencies<sup>13</sup> and students<sup>14</sup>.

---

<sup>10</sup> ICTD Article 2(2)(b)

<sup>11</sup> ICTD Article 2(2)(c)

<sup>12</sup> ICTD Article 2(2)(d)

<sup>13</sup> ICTD Article 2(2)(e)

<sup>14</sup> ICTD Article 2(2)(f)

### III.2. Under which conditions can it be applied?

Article 5 of ICTD governs the conditions of the admission of intra-corporate transferees. The requirements – aside from those explained in the frames of the scope of the Directive – are hereunder briefly set out: proof of an immediate preceding employment with the undertaking outside the EU<sup>15</sup>, proof of the sending entity and the host entity belonging to the same undertaking/group of undertakings<sup>16</sup>, proof of professional qualifications and experience<sup>17</sup>, proof of the details of the assignment in particular some conditions<sup>18</sup>, proof of valid travel document and if required a visa and a sickness insurance if required.<sup>19</sup>

However, the duration of the preceding employment depends on the decision in each Member State, it is limited. The limit is from three up to twelve uninterrupted months in case of managers and specialist while a three to six months uninterrupted period is required regarding trainee employees.<sup>20</sup> The purpose of this criteria is to ensure that the skills of the intra-corporate transferee are specific to the host entity.<sup>21</sup>

Belonging to the same undertaking follows from the nature of intra-corporate transfer. Regarding the fact that the conditions of the employment have a great importance in the implementation of the Directive, information such as the duration of the transfer, the remuneration, the location of the host entity and the return to the third country of the transferee has to be ensured in written form in the work contract.<sup>22</sup> Additionally, proof that the transferee has a health insurance in the concerned Member State, but if not so the application has already been serviced, is required.

Article 5 4(a) stipulates that the conditions, laid down in the legislative instruments of the host State, which are applicable to posted workers such as instruments concerning maximum work periods and minimum rest periods, minimum number of paid annual holidays, minimum rates of pay should be met during the transfer.<sup>23</sup> As mentioned above, remuneration is exempt from the provisions applicable to posted workers, since ICTs shall be granted a remuneration that is not less favourable than the one granted to

---

<sup>15</sup> ICTD Article 5 (1)(a)

<sup>16</sup> ICTD Article 5 (1)(b)

<sup>17</sup> ICTD Article 5 (1)(d)

<sup>18</sup> ICTD Article 5(1)(c)

<sup>19</sup> Lommers- Oehlers (op. cit.)

<sup>20</sup> ICTD Article 5 (1)(b)

<sup>21</sup> ICTD Recital (16)

<sup>22</sup> *Elspeth Guild*: Intra-corporate Transferees: Between the Directive and the EU's international obligations. In: *Minderhoud – de Lange* (op. cit.), p. 38.

<sup>23</sup> Directive 96/71/EC Article 3(1)



nationals occupying comparable position in the Member State where the work is carried out.<sup>24</sup>

The provisions of Article 5(4)(a) and (b) are just obligation towards Member States to examine these conditions while considering a request for admission. However, these rights are not guaranteed as individual rights. On the other hand rights laid down in Article 18 are considered as individual rights.<sup>25</sup>

#### **IV. Transparent and simplified procedure for admission**

The following section intends to outline the main features of the application procedure, the permit and the procedural safeguards of the Directive while highlighting the potential issues regarding a few provisions.

##### **IV.1. Questions connected to the application procedure**

One of the aims of the Directive is to establish a simplified and transparent admission procedure for ICTs. In the frame of the procedure, Member States can decide whether they require the host entity or the transferee to submit the application for the permit. The Directive prescribes that the application has to be submitted when the applicant resides outside of the territory of the Member State to which the admission is sought. In case of an ICT permit the application has to be submitted at a stage when the transferee is still residing outside the territory of the EU. In case of a long-term mobility the application can be submitted from the territory of the EU but from outside the territory of the Member State to which the long-term admission is sought<sup>26</sup> and it can also be submitted from the territory of the second Member State if the applicant is already staying there.<sup>27</sup> Furthermore, the ICT permit has to be submitted to the authority of the Member State in which the transferee stays in the first place, unless it is not the one where the longest overall stay should occur.<sup>28</sup>

Regarding the purpose of the directive, the Member State issuing the ICT permit qualifies as the first Member State even in the case where the transferee commences its

---

<sup>24</sup> ICTD Article 5(4)(b)

<sup>25</sup> Herwig Verschueren: The Role of Employment and Social Security Rights in the Intra-Corporate Transfer Directive. In: *Minderhoud – de Lange* (op. cit.). p. 40.

<sup>26</sup> ICTD Article 22 (2)(c)

<sup>27</sup> ICTD Article 22 (2)(e)

<sup>28</sup> ICTD Article 11 (3)

work in another Member State (the second Member State for the purpose of the Directive) to which the transferees are entitled to due to their intra-EU mobility rights.<sup>29</sup> It is also a significant provision of the Directive that the applicant is entitled to lodge an application in a single application procedure.<sup>30</sup>

There is an option for Member States while transposing the Directive to introduce simplified procedures to entities or (group of) undertakings that have been recognized for that purpose by the Member States according to their regulations. The simplification can manifest in an ease of the presentation of some evidence required<sup>31</sup>, or in a faster admission procedure and issue of ICT permits or long-term mobility permits as well as in a facilitated visa require procedure.

#### **IV.2. Duration and the renewability of the permit**

The upper limit of the duration of the transfer is three years for managers and specialists and one year for trainee employees.<sup>32</sup> Once the duration expired, the transferee is obliged to leave the territory of the EU except for the case if they obtain a residence permit on another basis under EU or national law. A lower limit has not been set up for the duration of the permit, however it should not be forgotten that the Directive is applicable for stays of more than 90 days.<sup>33</sup> While Member States are empowered to establish a more favourable framework than laid down in the Directive, the minimum length is binding.<sup>34</sup> Member States can decide if they require a maximum of 6 months period to elapse between the end of the maximum duration of a transfer and another application submitted by the same third-country national to the same Member State.<sup>35</sup> These provisions intend to ensure the temporary nature of such assignments of ICTs. The transposition of this provision varies. Some countries decided for the longest period applicable (for example Germany, the Netherlands) while others chose a shorter period of time to be elapsed (Austria, Italy).

---

<sup>29</sup> Fabian Lutz: Transposition of the ICT Directive 2014/66/EU: Perspective of the Commission. In: *Minderhoud – de Lange* (op. cit.). p. 24.

<sup>30</sup> ICTD Article 11(5)

<sup>31</sup> In Article 5, or in point (a) of Article (22)

<sup>32</sup> ICTD Article 12(1)

<sup>33</sup> ICTD Article 1(a)

<sup>34</sup> Ferran Camas Roda: Light and Dark Aspects of the Legal Framework of Intra-Corporate Transfers in Spain. In: *Minderhoud – de Lange* (op. cit.). p. 130.

<sup>35</sup> ICTD Article 12(2)

Another key feature of ICT Directive is that Member States are precluded from introducing other permits, particularly work permit. Indeed, except for the case of the Blue Card Directive, this scheme replaces any existing national schemes, which is essential for the harmonization of the intra-corporate transfers.<sup>36</sup>

#### **IV.3. Procedural safeguards**

Article 15(1) stipulates that the competent authorities of the concerned Member State shall decide on the application for an ICT permit or its renewal and notify the applicant in writing as soon as possible. The notifying period cannot exceed 90 days from the date the application was submitted.

The restricted length of the decision on the ICT permit application is a crucial factor regarding the efficiency of the Directive. Multinational companies operate in a highly dynamic environment therefore it is inevitable to react to their needs fast. Most of the national regulations are compliant with this requirement, for instance according to the transposition it takes a maximum of 8 weeks in Austria, 13 weeks in Bulgaria and 30 days in Croatia for the authorities to decide on the ICT permit application. Usually the decision is made in 90 days but obtaining the actual work and residence permit often exceeds this period. Moreover, exceeding the 90 days issuing period can be problematic since ICTs are not entitled to enjoy their intra-EU mobility rights without their permit, they can only rely on their passport or visa which means that they can not travel a longer period than 90 days within the Schengen area.<sup>37</sup> The so-called "accredited sponsorship" scheme can be beneficial to companies since they are eligible to a fast-track admission procedure, the applicant can be exempted from presenting some evidence required and a facilitated visa require procedure.<sup>38</sup> The application of this scheme is not obligatory, it is only optional therefore only few countries are applying it additionally.

---

<sup>36</sup> *Lucia Brieskova: Rights, Mobility and Integration of Intra-corporate Transferees in Europe: The Case of Slovakia and England.* Oxford 2017. p. 105.

<sup>37</sup> *Antoons – Ghimis – Sullivan: The Intra-Corporate Transfer Permit and Mobility in the European Union: The Business Perspective* Jo Antoons, Andreia Ghimis & Christine Sullivan. In: *Minderhoud – de Lange* (op. cit.). p. 78.

<sup>38</sup> ICTD Article 11(7)

## V. Intra-EU mobility

### V.1. A unique regime

One of the essential features of the ICT Directive is the possibility it offers to the ICT and in terms of mobility within the EU. The directive aims at facilitating the mobility of ICTs within the Union and at reducing the administrative burden connected to work assignments in several Member States. For this purpose, this directive sets up a specific intra-EU mobility scheme.<sup>39</sup> Under Article 20 third-country nationals who are in possession of a valid intra-corporate transfer permit, issued by the First Member State and a valid travel document, are allowed to enter, stay and work in one or more Member States under the conditions of short-term<sup>40</sup> or long-term<sup>41</sup> mobility.

The intra-EU mobility provisions of the Directive will lead to a significant and unique development in comparison with national systems which do not enable for transferees to work in subsidiaries established in other Member State. By introducing the ICTD this became possible on the basis of the first residence permit and of an additional document listing the entities of the group undertakings in which the transferee is entitled to work.<sup>42</sup> Since free mobility within the EU is a privilege of EU nationals and third-country nationals are required a five year long permanent residence in order to enjoy such rights, this scheme qualifies as a remarkable development.<sup>43</sup> Following from the abovementioned restricted opportunities for intra-EU mobility, it become obvious during negotiations within the Council that a new autonomous regulation has to be adopted in order to fit the needs of ICTs.<sup>44</sup>

### V.2. Short-term mobility

Under the rules of short-term mobility, ICTs, holding a valid ICT permit, issued by the first Member State, are entitled to stay in any second Member State and work for their company's subsidiary for a period not succeeding 90 days in any 180-day period per Member State, if the transferee meets the conditions laid down.<sup>45</sup> Under Article 21 of the

---

<sup>39</sup> *Verschueren* (op. cit.), p. 42.

<sup>40</sup> ICTD Article 21

<sup>41</sup> ICTD Article 22

<sup>42</sup> *Ágnes Tóttós*: Negotiations in the Council. In: *Minderhoud – de Lange* (op. cit.), p. 13.

<sup>43</sup> *Brieskova*: Rights, Mobility... p. 105.

<sup>44</sup> *Tóttós* (op. cit.) p. 14.

<sup>45</sup> ICTD Article 21(1)

Directive there are two possibilities for implementing mobility provisions: the mobility can happen under a “no procedure” requirement or under a ‘notification procedure’. The second Member State can require the host entity of the first MS to notify the authorities of the first and second MS of the mobility. The second may require the notification to include the transmission of certain, which were transmitted to the first MS in accordance with Article 5(1)(c). The second Member State may object to the move of the ICT to its territory within 20 days from the date it received the notification, when the conditions set out in Article 5(4)(b) are not complied with. If the second Member State objects and the mobility has not started yet, the ICT can be prohibited to work in the second Member State. However, if the mobility has started, in certain circumstances the ICT can be requested to seize work and leave the territory. Article 5(4)(b) obliges the Member States to require that the remuneration granted to the third-country nationals during the entire transfer is not less favourable than the remuneration granted to nationals of the Member State where the work is carried out occupying comparable positions.

### **V.3. Long-term mobility**

Member States have two options to choose from while implementing the procedure for long- term mobility: they can apply the same procedures as for the short- term mobility, or a specific procedure for long-term mobility – application for long-term mobility permit submitted to the second Member State.<sup>46</sup> If the second Member State opts for a application procedure of long-term mobility, Article 22(2) allows that second Member State to require the applicant to submit a work contract and, if necessary, an assignment letter, as provided for by Article 5(1)(c) as well as evidence of having, or having applied for sickness insurance, as provided for in Article 5(1)(g). The second Member State may reject an application for long-term mobility when the criteria of the employment conditions, the remuneration as well as the sufficient income requirements of the ICTs as are not met (Article 22(3)(a)). Decision on the application will be made within 90 days and the ICT can stay and work there, under certain conditions, until the decision is made, without being subject to visa.<sup>47</sup> If the Member Stat takes a positive decision on the application, it issues a permit for long-term mobility.

---

<sup>46</sup> ICTD Article 22(1)

<sup>47</sup> Brieskova: Rights, Mobility... p. 107.

Application for long-term mobility and for short term mobility can not be lodged in line.<sup>48</sup> The aim of this provision of ICTD is to prevent the circumvention of the distinction between short and long-term mobility.<sup>49</sup> In case of a positive decision, a permit for long-term mobility is issued that allows transferees to stay and work in the second Member State.

## **VI. Set of rights provided by ICTD**

### **VI.1. Right to equal treatment**

Under Recital 15 of ICTD ICTs should benefit from at least the same terms and conditions of employment as posted workers –unless the remuneration– such as maximum work periods or safety at work. It means that these conditions will be determined by the laws of the country of origin.<sup>50</sup> Member States should require that ICTs enjoy equal treatment with nationals occupying comparable positions as regards the remuneration which will be granted during the entire transfer. Each Member State should be responsible for checking the remuneration granted to the ICTs during their stay on its territory. The aim of these provisions is to protect workers and guarantee fair competition between undertakings established in a Member State and those established in a third country. It ensures that companies established in a third-country will not be able to benefit from lower labour standards. Remuneration, employment conditions and sickness coverage play a significant role in the implementation of the criteria for admission, since once these conditions are not met, it can be ground for refusal, withdrawal or non-renewal of an ICT permit. However, these provisions do not qualify as individual rights, they only oblige the Member States.

Article 18 grants individual rights to ICTs, moreover, under Article 4 of the ICT Directive Member States are not prohibited to introduce in their national legislation more rights than the rights the transferee can draw directly from the equal treatment provisions in Article 18. It has to be mentioned that the remuneration appears in Article 5 (Criteria for Admission), instead of Article 18 (Right to Equal Treatment). That means that ICTs

---

<sup>48</sup> ICTD Article 22 2(e)

<sup>50</sup> *Lucia Brieskova*: The new Directive on intra-corporate transferees: Will it enhance protection of third-country nationals and ensure EU competitiveness?  
<http://eulawanalysis.blogspot.com/2014/11/the-new-directive-on-intra-corporate.html> (2018. 11. 25.)

are given equal treatment with EU nationals regarding salary by putting this as an admission criterion but not an individual right as the other working conditions.<sup>51</sup>

Besides remuneration, another important segment of equal treatment between ICTs and nationals concerns the branches of social security in particular benefits related to sickness, invalidity and old-age.<sup>52</sup> According to Recital (38) adequate social security coverage for ICTs and benefits for family members is important for ensuring proper working and living conditions therefore equal treatment should be granted under national law. Also, Member States can also decide not to grant family benefits to ICTs who stay less than 9 months in the EU.

Article 18 (2)(a) and (b) of the ICTD also establish a list of rights for ICTs regarding freedom of affiliation to a trade union, recognition of diplomas, and access to public goods and services, except housing.

## **VI.2. Provisions concerning family reunification**

Significant provisions are introduced in the ICTD regarding the rights of family members of ICTs. The purpose of it was to remove an important obstacle to accept an assignment in the EU, meaning that the family members of ICTs will be able to accompany the ICTs at the start of their assignment, if they apply at the same time. Moreover, the labour market is accessible also for the family members of ICTs. ICTs' family members unlike EU nationals' family members, need a permit in order to accompany the ICTs. ICTs, similarly to Blue Card holders, enjoy some favourable conditions for family reunification. Its aim is to facilitate intra-corporate transfers to the EU, and thus contribute to the EU's economic competitiveness. Family reunification is an outstanding area of the Directive. ICTs' and their families' right to family reunification is covered by the Family Reunification Directive<sup>53</sup>, subject to the derogations from it governed in the ICTD.<sup>54</sup>

There are several favourable conditions regarding family reunification. Firstly, ICTs do not need to have a reasonable prospect of obtaining the right to permanent residence and have a minimum period of residence to be able to bring family with them. Secondly, the integration measures referred to in the Family Reunification Directive, for

---

<sup>51</sup> Brieskova: Rights, Mobility... p. 111.

<sup>53</sup> Council Directive 2003/86/EC of 22 September 2003 on the Rights to Family Reunification

<sup>54</sup> Brieskova: Rights, Mobility... p. 113.

example the language and civic tests (or courses) can be applied by the first Member State only after the family reunification was granted.

Thirdly, the first Member State must grant residence permits to family members within three months, however under the Family Reunification Directive it takes nine months and six months under the Blue Card Directive, from the date of the application. Lastly, spouses enjoy immediate access to labour market in the host Member State.

As it can be seen numerous favourable provisions are set up regarding the rights of family members in order to make the ICT more attractive to the potential transferees.<sup>55</sup>

## **VII. Assessment, potential issues of the Directive:**

By creating this new EU immigration scheme, the ICT Directive brings more certainty for economic actors. A quite positive development is that now all EU countries will have an ICT permit, whereas before the Directive only 14 Member States had such a permit. This makes the EU more transparent and predictable for companies regarding immigration. Moreover, the ICT permit increases efficiency, as it creates a combined work and residence permit. The duration of the application procedure has also been significantly reduced in several countries.

However, the harmonizing effect of the EU ICT Directive is still quite limited. Although most EU countries eliminated their parallel national schemes the practical experience shows that companies are still dealing with many variables because national administrations have adapted their schemes to the specificities of their job markets.<sup>56</sup>

According to some opinion, the Intra-Corporate Transfer Directive is beyond any doubt a unique and valuable piece of legislation in the European migration landscape that contributes to a major change in the EU's and Member States' economic migration policies. This Directive can prove how important is to establish EU-wide schemes and their added value compared to purely national ones. As a consequence, the ICT Directive could result in a huge change to the entire European labour migration policy. According to others, who present a more negative point of view for example Lörge in his commentation<sup>57</sup> on the Directive: "Due to its restricted scope, the overall impact of this

<sup>55</sup> Brieskova: Rights, Mobility... p. 114.

<sup>56</sup> Antoons – Ghimis – Sullivan (op. cit.) p. 83.

<sup>57</sup> H. Lörge: Intra-Corporate Transfer Directive 2014/66/EU ICT Directive. In: K. Hail – Bronner – D. Thym: EU Immigration and Asylum Law – A Commentary. 2nd edition. C.H. Beck, Hart, Nomos, München 2016.



Directive will be rather limited. In addition, its effects might be further diminished by its considerable complexity which reduces the attractiveness of the rules and raises doubts whether the Directive will indeed be able to enhance the number of intra-corporate transfers significantly. However, the Directive might play an important role in the further development of intra-EU mobility for third country nationals due to its flexible mobility scheme which is independent from the Schengen regime.” The fact that nine Member states opted for the non-bureaucratic ‘no procedure’ requirement for short term mobility even though they could have chosen the heavier notification procedure, may be taken as a positive signal. A significant number of Member States also provided for deadlines for taking a decision which are shorter than the maximum of 90 days. It also appears that in many cases Member States did not opt for the less burdensome options available in the Directive. Only a limited number of Member States used the option to set up simplified procedures for entities or groups of undertakings.

Most Member States opted for requiring a cooling off period. Sometimes this choice appears to be in contradiction with the wish, expressed by the same Member States, to allow for periods of stay of ICTs exceeding the maximum period.

Maybe the positive reception of the directive by economic operators and the fact that – so far – no complaints were received by the Commission may be taken as a signal for justifying a positive assessment. But it cannot be excluded either that a number of problems have not surfaced yet. The first application report, due in November 2019, will tell more.<sup>58</sup>

---

<sup>58</sup> Lutz (op. cit.) p. 33.

**dr. Bergendi-RÁCZ Diána**

*jogi referens, PhD hallgató (KRE-ÁJDI)*

## **Breach of contract: theoretical explanations in according to CESL and CISG**

### **I. Introduction**

After the Second World War, jurists had a common purpose to create an international commercial codex which was applicable for lots of commercial case, especially in international sale of goods. The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (hereinafter: CISG) is the solution in this situation. ‘The purpose of the CISG is to provide a modern, uniform and fair regime for contracts for the international sale of goods. Thus, the CISG contributes significantly to introducing certainty in commercial exchanges and decreasing transaction costs’.<sup>1</sup> In July 2010, Viviane Reding<sup>2</sup> put forward a series of alternatives in a Green Paper on a new pan-European contract law.<sup>3</sup> The European Commission made proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council on a Common European Sales Law (hereinafter: CESL) what it explained that ‘the overall objective of the proposal is to improve the establishment and the functioning of the internal market by facilitating the expansion of cross-border trade for business’.<sup>4</sup>

So our first question is, in connection with this topic, the first question is what could we definite as a breach of contract? General definition according to business dictionary is: contracting party's actual failure or refusal to perform (or a clear indication of its intentions to not perform) its obligations under the contract.<sup>5</sup> Of course, it is absolutely right, but how it is evolving in CISG and it worked in CESL.

### **II. General rules**

‘According to Art. 25 CISG a breach is fundamental “if it results in such detriment to the other party as substantially to deprive him of what he is entitled to expect under the contract”’. The first prerequisite is the breach of a contractual obligation<sup>6</sup>. The obligation may be expressly

<sup>1</sup> [http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral\\_texts/sale\\_goods/1980CISG.html](http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG.html) (2018. 09. 25.)

<sup>2</sup> She was the European Commissioner for Information Society and Media from 2004 to 2010.

<sup>3</sup> Allen and Overy: A Common European Sales Law (CESL)? – An update on the European Commission's ambitious plans [www.allenoverly.com/SiteCollectionDocuments/CESL.pdf](http://www.allenoverly.com/SiteCollectionDocuments/CESL.pdf); (2018. 09. 25.)

<sup>4</sup> Proposal for a European Commission made proposal for a Regulation of The European Parliament and of The Council on a Common European Sales Law COM(2011) 635 final, (2018. 09. 25.)

<sup>5</sup> <http://www.businessdictionary.com/definition/breach-of-contract.html> (2018. 09. 22.)

<sup>6</sup> We could find a similar opinion, like that of Franco Ferrari: „a breach of contract – whatever its nature – is fundamental when it substantially deprives the other party of what it is entitled to expect under the contract,

provided for in the CISG, such as delivery of conforming goods and documents at the right time, at the right place etc., but it may also be a sui generis obligation agreed upon by the parties, such as information, training of employees, refraining from reimport, non-competition etc.’<sup>7</sup> As Schwenzer says ‘Art. 25 CISG provides for an element of foreseeability. A breach cannot be deemed fundamental if the breaching party “did not foresee and a reasonable person of the same kind and in the same circumstances would not have foreseen such a result”. Some authors opine that lack of foreseeability and knowledge is a kind of subjective ground for excusing the party in breach. However, knowledge and foreseeability are instead relevant only when interpreting the contract and ascertaining the importance of an obligation.’<sup>8</sup>

‘Special problems arise when the goods are defective but repairable. Some courts have held that easy repairability precludes finding a fundamental breach. Courts are reluctant to consider a breach fundamental when the seller offers and effects speedy repair without any inconvenience to the buyer. Also if the buyer itself repairs the goods and uses them this is evidence that he has not lost the interest in the contract and a fundamental breach must be denied.’<sup>9</sup> ‘The violation of other contractual obligations can also amount to a fundamental breach. It is, however, necessary that the breach deprive the aggrieved party of the main benefit of the contract and that this result could have been foreseen by the other party. Thus, a court stated that there is no fundamental breach in case of delivery of incorrect certificates pertaining to the goods if either the goods were nevertheless merchantable or if the buyer itself could—at the seller’s expense—easily acquire the correct certificates.’<sup>10</sup>

However ‘several courts have found that, if the defects are easily repaired, the lack of conformity<sup>11</sup> is not a fundamental breach. At least where the seller offers and effects speedy

---

provided that the party in breach did not foresee and a reasonable person of the same kind in the same circumstances could not have foreseen such a result.”, In. Franco Ferrari: Fundamental Breach of Contract Under the UN Sales Convention - 25 Years of Article 25 CISG, 25 Journal of Law and Commerce, Spring 2006. 492. o.  
<sup>7</sup> Ingeborg Schwenzer: The right to avoid the contract <http://anali.ius.bg.ac.rs/Annals%202012/Annals%202012%20p%20207-215.pdf> (2018. 09. 22.) 208. o.

<sup>8</sup> Schwenzer i. m. 209. o.

<sup>9</sup> UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 2016 Edition [http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG\\_Digest\\_2016.pdf](http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG_Digest_2016.pdf) 115. o., point 9.

<sup>10</sup> UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, 2016 Edition [http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG\\_Digest\\_2016.pdf](http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG_Digest_2016.pdf) 115. o., point 10.

<sup>11</sup> See also: CISG Advisory Council Opinion No. 2: Examination of the Goods and Notice of Non-Conformity Articles 38 and 39, 4.1. point: „The obligation to examine the goods in article 38 is designed to set a time when, if no examination was conducted, the buyer "ought to have discovered" a lack of conformity of the goods as provided in article 39. There is no other consequence arising out of a failure to examine the goods. There are other occasions when the buyer ought to discover a lack of conformity even though there was no examination of the goods. For example, a buyer ought to discover a lack of conformity that was evident upon delivery of the goods. Similarly, even if article 38 did not exist, a reasonable interpretation of article 39 would be that a buyer "ought to have discovered" any lack of conformity that a reasonable examination of the goods would have shown.” <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op2.html> (2018. 09. 23.)

repair without any inconvenience to the buyer, courts will not find that the non-conformity is a fundamental breach.’<sup>12</sup>

We can also find the general breach of contract in CESL. Non-performance an obligation is any failure to perform that obligation, whether or not the failure is excused, and includes:

- (a) non-delivery or delayed delivery of the goods;
- (b) non-supply or delayed supply of the digital content;
- (c) delivery of goods which are not in conformity with the contract;
- (d) supply of digital content which is not in conformity with the contract;
- (e) non-payment or late payment of the price; and
- (f) any other purported performance which is not in conformity with the contract.<sup>13</sup>

Non-performance of an obligation by one party is fundamental if it substantially deprives the other party of what that party was entitled to expect under the contract, unless at the time of conclusion of the contract the nonperforming party did not foresee and could not be expected to have foreseen that result; or it is of such a nature as to make it clear that the non-performing party’s future performance cannot be relied on.<sup>14</sup>

According to Art 88 CESL, a party’s non-performance of an obligation is excused if it is due to an impediment beyond that party’s control and if that party could not be expected to have taken the impediment into account at the time of the conclusion of the contract, or to have avoided or overcome the impediment or its consequences. Where the impediment is only temporary the non-performance is excused for the period during which the impediment exists. However, if the delay amounts to a fundamental non-performance, the other party may treat it as such. The party who is unable to perform has a duty to ensure that notice of the impediment and of its effect on the ability to perform reaches the other party without undue delay after the first party becomes, or could be expected to have become, aware of these circumstances. The other party is entitled to damages for any loss resulting from the breach of this duty.

### **III. Practicable laws in case of breach of contract**

#### **III. 1. The first steps: replacement, revision, price reduction**

‘Article 46<sup>15</sup> gives the buyer a general right to require the seller to perform its contractual obligations in kind. The right to require performance is subject to the restriction regarding

---

<sup>12</sup> Digest 222. o.

<sup>13</sup> Art. 87 (1) CESL

<sup>14</sup> Art. 87 (2) CESL

<sup>15</sup> Article 46 CISG, (1) The buyer may require performance by the seller of his obligations unless the buyer has resorted to a remedy which is inconsistent with this requirement.

specific performance set forth in article. If the seized court would not, on the facts of the case before, grant such remedy under its own national law, it will not be bound to do so under the CISG. Therefore the courts of those jurisdictions that restrict the availability of specific performance may refuse to grant specific performance of the obligation in dispute, except in circumstances where the court would grant the remedy under its own domestic law, and may award only damages.’<sup>16</sup> The first requirement for a performance claim under Art. 46 CISG is that the seller has breached an obligation under the CISG or under the contract. For Art. 46 (2) and (3) CISG to be applicable, this must be the obligation to deliver conforming goods.<sup>17</sup> The buyer may fix an additional period of time of reasonable length for performance by the seller of his obligations. Unless the buyer has received notice from the seller that he will not perform within the period so fixed, the buyer may not, during that period, resort to any remedy for breach of contract. However, the buyer is not deprived thereby of any right he may have to claim damages for delay in performance.<sup>18</sup> ‘Though the objective essential nature of the defect is always a necessary condition to establish a fundamental breach of contract, it will not always be sufficient. In cases where the non-conformity of the goods can be remedied by the seller - e.g., by repairing the goods or delivering substitute or missing goods - without causing unreasonable delay or inconvenience to the buyer, there is not yet a fundamental breach. Here, due regard is to be given to the purposes for which the buyer needs the goods. If timely delivery of conforming goods is of the essence of the contract, repair or replacement usually will lead to unreasonable delay. In finding such unreasonableness the same criteria have to be applied as in case of late delivery; namely whether exceeding a time limit - either a date or the end of a period of time - amounts to a fundamental breach. Furthermore, the buyer should not be expected to accept cure by the seller if the basis of trust for the contract has been destroyed, e.g., due to the seller's deceitful behaviour. When the seller either refuses to remedy the defect, simply fails to react, or if the defect cannot be remedied by a reasonable number of attempts within a reasonable time, then a fundamental breach will also be deemed to have occurred’. If in a given case the buyer is in a better position than the seller to have the goods repaired himself or by a

---

(2) If the goods do not conform with the contract, the buyer may require delivery of substitute goods only if the lack of conformity constitutes a fundamental breach of contract and a request for substitute goods is made either in conjunction with notice given under article 39 or within a reasonable time thereafter.

(3) If the goods do not conform with the contract, the buyer may require the seller to remedy the lack of conformity by repair, unless this is unreasonable having regard to all the circumstances. A request for repair must be made either in conjunction with notice given under article 39 or within a reasonable time thereafter.

<sup>16</sup> Digest 221. o.

<sup>17</sup> *Peter Huber – Alastair Mullis: The CISG: A new textbook for students and practitioners*, Sellier European Law Publisher 2007. 185. o.

<sup>18</sup> Art 47 CISG

third party, to buy missing parts or - in case of a defect in quantity - to buy the missing amount of goods, he is obliged to do so and may not declare the contract avoided for fundamental breach.<sup>19</sup>

According to CESL the buyer is entitled to require performance of the seller's obligations. The performance which may be required includes the remedying free of charge of a performance which is not in conformity with the contract. Performance cannot be required where performance would be impossible or has become unlawful; or the burden or expense of performance would be disproportionate to the benefit that the buyer would obtain.<sup>20</sup> Where, in a consumer sales contract, the trader is required to remedy a lack of conformity pursuant to Article 110 (2) CESL the consumer may choose between repair and replacement unless the option chosen would be unlawful or impossible or, compared to the other option available, would impose costs on the seller that would be disproportionate taking into account:

- (a) the value the goods would have if there were no lack of conformity;
- (b) the significance of the lack of conformity; and
- (c) whether the alternative remedy could be completed without significant inconvenience to the consumer.

If the consumer has required the remedying of the lack of conformity by repair or replacement the consumer may resort to other remedies only if the trader has not completed repair or replacement within a reasonable time, not exceeding 30 days. However, the consumer may withhold performance during that time.<sup>21</sup> Where the seller has remedied the lack of conformity by replacement, the seller has a right and an obligation to take back the replaced item at the seller's expense. The buyer is not liable to pay for any use made of the replaced item in the period prior to the replacement.<sup>22</sup>

### **III. 2. Right of withdraw**

The buyer may declare the contract avoided if the failure by the seller to perform any of his obligations under the contract or CISG amounts to a fundamental breach of contract; or in case of non-delivery, if the seller does not deliver the goods within the additional period of time fixed by the buyer in accordance with paragraph (1) of article 47 CISG or declares that he will not deliver within the period so fixed.<sup>23</sup> 'Avoidance of the contract is a remedy of last resort

---

<sup>19</sup> CISG Advisory Council Opinion No. 5, Comments 4.4. and 4.5. points

<sup>20</sup> Art. 110 CESL

<sup>21</sup> Art. 111 CESL

<sup>22</sup> Art. 112 CESL

<sup>23</sup> Art. 49 CISG

(ultima ratio) that is available when the buyer can no longer be expected to continue the contract. A contract is avoided only when the buyer provides notice of avoidance (Art. 26 CISG). In cases of non-delivery, the buyer is entitled to avoid the contract at any time after all prerequisites for avoidance have been met. If the seller has delivered the goods, however, the buyer loses the right to avoid the contract if the buyer does not exercise it within the reasonable time periods specified in Art. 49 (2) CISG. The buyer may also lose its right of avoidance if a return of the goods in their original condition is no longer possible'.<sup>24</sup> A mere announcement of future termination, a statement urging delivery, or merely returning the goods without comment does not suffice. A communication that ask the seller to cease deliveries until certain price issues were solved was also held insufficient. Commencing a law suit claiming avoidance of contract has been treated as notice of avoidance. The same has been found if the buyer refuses the goods or requests the repayment of the price or cancels the order.<sup>25</sup>

The seller may declare the contract avoided:

(a) If the failure by the buyer to perform any of his obligations under the contract or this Convention amounts to a fundamental breach of contract; or

(b) If the buyer does not, within the additional period of time fixed by the seller in accordance with paragraph (1) of article 63 CISG, perform his obligation to pay the price or take delivery of the goods, or if he declares that he will not do so within the period so fixed.<sup>26</sup>

During the withdrawal period the consumer has a right to withdraw from the contract without giving any reason from a distance contract, an off-premises contract, provided that the price or, where multiple contracts were concluded at the same time, the total price of the contracts exceeds EUR 50 or the equivalent sum in the currency agreed for the contract price at the time of the conclusion of the contract.<sup>27</sup>

However it does not apply in the following nine cases:

1. a contract concluded by means of an automatic vending machine or automated commercial premises;

2. a contract for the supply of foodstuffs, beverages or other goods which are intended for current consumption in the household and which are physically supplied by the trader on frequent and regular rounds to the consumer's home, residence or workplace;

---

<sup>24</sup> Digest 230. o.

<sup>25</sup> *Huber- Mullis* i. m. 209. o.

<sup>26</sup> Art. 64 (1) CISG

<sup>27</sup> Art. 40 (1) CESL

3. a contract for the supply of goods or related services for which the price depends on fluctuations in the financial market which cannot be controlled by the trader and which may occur within the withdrawal period;

4. a contract for the supply of goods or digital content which are made to the consumer's specifications, or are clearly personalised;

5. a contract for the supply of goods which are liable to deteriorate or expire rapidly;

6. a contract for the supply of alcoholic beverages, the price of which has been agreed upon at the time of the conclusion of the sales contract, the delivery of which can only take place after 30 days from the time of conclusion of the contract and the actual value of which is dependent on fluctuations in the market which cannot be controlled by the trader;

7. a contract for the sale of a newspaper, periodical or magazine with the exception of subscription contracts for the supply of such publications;

8. a contract concluded at a public auction; and

9. a contract for catering or services related to leisure activities which provides for a specific date or period of performance.<sup>28</sup>

#### IV. Conclusion

Even though CESL was intended to stimulate trade by encouraging cross-border sales and to enhance consumer trust in the purchasing of goods abroad, the Juncker-Commission has listed in its 2015 Annual Work Programme a series of legislative proposals that it intends to withdraw or modify, amongst which the draft Regulation on a Common European Sales Law (CESL) submitted in October 2011. As announced in the 2015 Work Programme, the Commission presented new contractual rules for online sales aimed at easing e-commerce on 9 December 2015, which included two pieces of draft legislation. First of these concerne contracts for the supply of digital content while the second dealt with contracts for the on-line and other distant sales of goods.<sup>29</sup>

The success of CESL has been broken and has not been used. CESL failed before it came into force. One of the possible reasons is that consumers have more confidence in the law of their state and in the relevant consumer protection regulations of the European Union.

It is against the CISG, whose success is unbroken. 'The CISG applies only to international transactions and avoids the recourse to rules of private international law for those contracts

---

<sup>28</sup> Art. 40 (2) CESL

<sup>29</sup> <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-connected-digital-single-market/file-common-european-sales-law/10-2016> (2018. 09. 23.)



falling under its scope of application'.<sup>30</sup> It is characterized by clear rules and consistency. In addition, many countries participated in the drafting process, which included a small part of their own right in the text. It is characterized by wrapped wording and rules. Simple text can be understood and applied by anyone at any time in a sales contract. As we see in preamble of CISG the purpose of the CISG is to provide a modern, uniform and fair regime for contracts for the international sale of goods. Thus, the CISG contributes significantly to introducing certainty in commercial exchanges and decreasing transaction costs.<sup>31</sup>

---

<sup>30</sup> [http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral\\_texts/sale\\_goods/1980CISG.html](http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG.html) (2018. 09. 23.)

<sup>31</sup> [http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral\\_texts/sale\\_goods/1980CISG.html](http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG.html) (2018. 11. 12.)



**Fuchs Vivien**

*joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Bűnügyi Tagozatának tagozatvezetője*

## **A gondatlanság megítélése a büntetőjogban**

### **I. Bevezetés**

A XXI. században már kevésbé tárgyalt, ám véleményem szerint megkerülhetetlen kérdés a bűnösség, illetve ennek formái. Ezen belül a gondatlanság, mivel az utóbbi időben egyre kevesebb szó esik a bűnösség ezen alakzatáról. Ezzel ellentétes tendenciaként a gondatlanság megállapítása, illetve megítélése a gyakorlatban sok esetben nem teljesen egyértelmű. A büntető anyagi jogi kodifikáció során az 1978. évi IV. törvény szövegét ültették át a jelenleg hatályos Btk.-ba.<sup>1</sup> Munkámban az elméleti oldalt alapul véve, de a gyakorlatit sem feledve veszem górcső alá a téma aspektusait. Ezen belül is a gondatlanság ismerveit és fogalmi összetevőit, majd a bírói gyakorlatra áttérve a joggyakorlatban való megjelenését.

### **II. A gondatlanság fogalma**

#### **II. 1. Nemzetközi kitekintés**

A fogalom meghatározása előtt a bűnösség kérdésére érdemes kitérni. A bűnösség a büntetőjogi felelősség egyik feltétele<sup>2</sup>, mind alkotmányjogi, mind büntetőjogi szempontból<sup>3</sup> a *nullum crimen sine culpa* elv alapján.<sup>4</sup> A bűnösség anyagi jogi értelemben<sup>5</sup> tehát, adott egyén, adott szituációban felróható és vétkes magatartásán alapszik.<sup>6</sup> Ezt a felfogást nevezzük normatív bűnösségnek. Fontos megjegyezni, hogy nem volt mindig ez az uralkodó nézet, sőt egészen a XX. századig a pszichológiai bűnösségtan alakította a büntetőjogi felelősség dogmatikáját.<sup>7</sup> Az egyes elméletek dogmatikai hatásait a következőkben történeti áttekintés útján vizsgálom.

<sup>1</sup> 1978. évi IV. törvény 14. §: „Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában; úgyszintén az is, aki e következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.”

<sup>2</sup> *Békés Imre*: A gondatlanság a büntetőjogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1974. 9. o.

<sup>3</sup> *Ligeti Katalin*: Az új Büntető Törvénykönyv Általános Részének koncepciója. Büntetőjogi Kodifikáció 2006/1. 17. o.

<sup>4</sup> *Balogh Ágnes – Tóth Mihály* (szerk.): Magyar Büntetőjog. Általános rész. Osiris Kiadó, Budapest 2015. 90. o., 2012. évi C. törvény 4. §

<sup>5</sup> Perjogi értelemben az egyén bűnösségének bíróság általi megállapítását jelenti. *Balogh – Tóth* i. m. 90. o.

<sup>6</sup> *Balogh – Tóth* i. m. 91. o.

<sup>7</sup> A bűnösségi elméletek fő célja a szándékosság és gondatlanság elválasztása és közöttük lévő különbségek feltárása volt. *Heller Erik*: A magyar büntetőjog általános tanai. Szt. István Társulat. Szeged 1937. 139. o. In: *Zalka Gábor*: A szándékosság fogalmának tudománytörténeti előzményei. [http://ujbtk.hu/dr-zalka-gabor-a-szandekosság-fogalmanak-tudomanytorteneti-elozmenyei/#\\_ftn63](http://ujbtk.hu/dr-zalka-gabor-a-szandekosság-fogalmanak-tudomanytorteneti-elozmenyei/#_ftn63) (2018. 09. 04.)

A modern értelemben vett nézetek ismertetése előtt a teljesség igénye nélkül emelek ki néhány releváns jogforrást, ami ismerte ezt a fajta elkövetési alakzatot. Elsőként említhető maga a Biblia<sup>8</sup>, amelyben már felfedezhető a nem szándékos bűnelkövetésre vonatkozó enyhébb büntetés.<sup>9</sup> Hammurabi törvénykönyve szintén tett említést bizonyos bűncselekmények kapcsán a gondatlan elkövetésről.<sup>10</sup> A kontinentális jogrendszerek bölcsőjének tekintett római jog sem hagyta figyelmen kívül a nem szándékosan elkövetett cselekményeket, viszont főszabály szerint csak a szándékosakat büntette. Vagyis a gondatlan elkövetés csak excepcionális bűncselekmények relációjában vont maga után büntetőjogi felelősséget.<sup>11</sup> A személy közvetlen sérelmét okozó cselekményt mindenkor szándékosnak minősítették, ezzel szemben a súlyos gondatlansággal (*culpa lata*) elkövetett, vagyoni hátrányt eredményező cselekmények a szándékos cselekményekkel estek egy megítélés alá.<sup>12</sup>

A XIX. századi jogtudomány előrelépésével<sup>13</sup> megjelent – az előbbieken már röviden említett – pszichológiai bűnösségfogalom. Tartalmát tekintve azt a szubjektív viszonyt hivatott kifejezni, amely az elkövető elkövetéskor fennállott tudata és cselekménye között létrejön.<sup>14</sup> A pszichikus viszony pozitív vagy negatív töltettel színeződhet, első esetben az elkövető tisztában van a normaszegés tényével vagy ennek veszélyével, emellett magát a cselekményt akarva hajtja végre. Második esetben valamilyen okból kifolyólag a diszpozíció, ezzel együtt a tényállás megvalósításának lehetősége nem merül fel az elkövetőben. Így a pozitív telítettség szándékosság vagy tudatos gondatlanság, még negatív kiszíneződés esetén hanyag gondatlanság vetődik fel.<sup>15</sup> Az alábbi jogtudósok e tanból kiindulva írták le a gondatlan bűnösséget.

A téma kiemelkedő alakja a XIX. században *Feuerbach*, akinek munkássága nyomán alakul ki a gondossági kötelesség<sup>16</sup>, mint büntetőjogi terminus. A törvények tudatalakító funkciójából indul ki, mégpedig a következő gondolatmenetet követve: a törvény kijelöli azt az általános figyelmességi mércét, amit a társadalom tagjainak figyelembe kell venniük. Az egyén

<sup>8</sup> Mózes V. könyve 19, 5–6

<sup>9</sup> *Irk Ferenc*: A büntetőjogi gondatlanságról I. In: Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok XVII. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1980. 257. o.

<sup>10</sup> *Irk*: A büntetőjogi gondatlanságról I... 258. o.

<sup>11</sup> *Jusztinger János*: A büntetőjog-dogmatika és a római jogtudomány Zlinszky János kutatásainak tükrében. Iustum Aequum Salutare 2016/1. 42. o.

<sup>12</sup> *Békés i. m.* 118. o., *Irk*: A büntetőjogi gondatlanságról I... 263. o.

<sup>13</sup> Jogellenesség, mint önálló fogalom kimunkálása. In: *Belovics Ervin – Békés Imre – Busch Béla – Domokos Andrea – Gellér Balázs – Margitán Éva – Molnár Gábor – Sinku Pál*: Büntetőjog. Általános rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2014. [https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011\\_0001\\_548\\_Buntetojog5/ch05.html](https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_548_Buntetojog5/ch05.html) (2018. 09. 03.)

<sup>14</sup> *Békés i. m.* 49. o.

<sup>15</sup> *Békés i. m.* 94. o.

<sup>16</sup> A szerzőnél megjelenő gondossági kötelesség nem a mai értelemben vett kötelesség.

megérti a vele szemben hatályos normákat, és ezekhez adekvát módon viselkedik. Tehát, az egyént pszichikus viszony fűzi a törvényhez, illetve a tőle elvárható gondossághoz, ezt pedig tudatosan szegi meg. Mindemellett szükséges volt a gondatlan alakzat létrejöttéhez a kötelességszegéssel előidézhető eredmény potenciális előre látása.<sup>17</sup> *Feuerbach* gondolatmenete tehát, a gondatlanság generális magyarázatát adja.

A leírtakkal szembehelyezkedő álláspontot képviselt *Allmendingen*, a jogtudós szerint a gondatlan bűnösség abban mutatkozik meg, hogy az elkövető szubjektíve abban a hibás feltevésben van, nem követ el bűncselekményt. Büntetni azért kell mégis, hogy az elkövetőt nagyobb mértékű körütekintésre ösztönözze.<sup>18</sup> Pontosabban nincs tudata arról, hogy az általa végrehajtott magatartás tilalmazott. Ha pedig mégis van, csak szándékosság terhelheti. Az előbbiek mellett azt hangsúlyozza, bízva a törvényhozó a jogalkalmazói gyakorlatra a fogalom tartalommal való megtöltését, vagyis nem szükséges megadni törvényi definíciót.<sup>19</sup> Felfogásának legnagyobb hibája, hogy a tudatos gondatlanság nem illeszthető be, mint bűnösségi forma. Ugyanis ebben az esetben az elkövető tudja magatartásának jogsértő lehetőségét, de ennek be nem következésében bizakodik, és így cselekszik.

A pszichológiai bűnösségfogalom kritikája a fentiek alapján tehát, hogy a bűnösség nem mindegyik alakzatát tudta megmagyarázni lélektani ismérvekkel. Tipikus példa erre a negligencia, ugyanis az így elkövetett bűncselekménynél egyáltalán pszichés reláció az elkövető tudata és jogellenes magatartása között.<sup>20</sup>

*Reinhard Frank* jutott elsőként arra az álláspontra, mi szerint a bűnösség három alkotóelemből álló kategória.<sup>21</sup> A három összetevő gyűjtőfogalma a felróhatóság, mint bűnösségi feltétel. Ekkor még azonban nem a mai modern értelemben vett gondatlanságfogalom, az csupán a XX. század elejére formálódik ki és nyer rögzítést a modern büntető kódexekben.

<sup>17</sup> *Johann Paul Feuerbach*: Revision der Grundsätze und Grundbegriffe des positiven pinliche Rechts. Chemnitz 1800. 61. o. In: *Békés i. m.* 120. o., *Irk*: A büntetőjogi gondatlanságról I... 286. o.

<sup>18</sup> *Irk*: A büntetőjogi gondatlanságról I... 287. o.

<sup>19</sup> *John Lekschas*: Über die Strafwürdigkeit von Fahrlässigkeitsverbrechen. Deutscher Zentralverlag 1958. 19. o. In: *Békés i. m.* 125. o.

<sup>20</sup> *Nagy Ferenc*: A bűnösségen alapuló felelősség elvéről. In: Emlékkönyv dr. Tokaji Géza c. egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára. (szerk. Tóth Károly). SZTE-ÁJK, Szeged 1996. 187. o.

<sup>21</sup> Beszámítási képesség, bűnösség valamely alakzatának megvalósulása, bűnösséget kizáró ok hiánya. Uo., *Békés i. m.* 48. o.

## II. 2. Hazai fejlődés

A magyar dogmatikát tekintve a legkorábbi utalások a gondatlanságra *I. István* törvényei között lelhetők fel.<sup>22</sup> A középkorból fennmaradt jogforrások nem taglalják kifejezetten a bűnösség kérdését, betudható ez annak, hogy a magyar jogtudomány még nem tulajdonított ennek a kategóriának fontos szerepet. Az 1795. évi törvényjavaslat annál inkább, amelyben már a gondatlan bűnelkövetés három fajtáját rögzítette: nagy, közepes és csekély súlyú. A különbségtétel alapja az elkövető magatartásából következő eredmény bekövetkezhetőségének realitása.<sup>23</sup> Kronológiai sorrendben haladva a soron következő jelentős mű a *Csemegi-kódex*. Az 1878. évi V. törvény *Irk Ferenc* meglátása alapján sok hasonlóságot mutatott az 1978. évi IV. törvénnyel. Ezzel arra utal, hogy a bűnösségre vonatkozóan a Csemegi-kódex is elismeri a gondatlan elkövetés lehetőségét, illetve annak csekélyebb társadalomra veszélyességét. Ezen kívül törvényi meghatározást nem ad a fogalomról.<sup>24</sup>

Áttekintve mind a nemzetközi, mind a magyar jogtörténeti fejlődést azt állapíthatjuk meg, hogy szinte minden korban elismerést nyert az enyhébb bűnösségi alakzat valamilyen formában, viszont koránt sem modern értelemben. A gondatlanságot a véletlenhez viszonyították, vagy éppen hanyagságnak titulálták. Hiányzott az a kiemelkedően fontos ismérv a bűnösségből, amely ma minden gondatlan cselekménynél vizsgálandó: a gondossági kötelesség.

## II. 3. Modern értelemben vett gondatlanság

A II. világháború után a pszichológiai, szubjektív elemeken kívül elismerést kapnak a normatív összetevők is. Nevezetesen a felróhatóság, mint „*jogszempon্তু értékítélet*”<sup>25</sup>, illetve az elvárhatóság. A modern büntető törvénykönyveink már beépítették ezt a feltételt a fogalomba. A Btá. pontatlanul fogalmazza meg a gondatlanság definícióját ugyan, de az elvárt gondosság elmulasztása esetére mondja ki a gondatlanságot, a tudatosan elkövetett alakzatot nem szabályozza.<sup>26</sup> „12. § (2) *Gondatlanságból követi el a cselekményt az, aki cselekményének*

<sup>22</sup> A véletlenséggel alkotott egy fogalmat. Szent István király dekrétumainak második könyve, 13. fejezet. In: Magyar Törvénytár, 1000–1526. évi törvényczikkek. Franklin Kiadó, Budapest 1899. 27. o. In: *Irk Ferenc: A büntetőjogi gondatlanságról II.* In: Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok XIX. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1982.

<sup>23</sup> *Irk: A büntetőjogi gondatlanságról II...* 159–160. o.

<sup>24</sup> *Irk: A büntetőjogi gondatlanságról II...* 170–172. o.

<sup>25</sup> *Belovics – Békés – Busch – Domokos – Gellér – Margitán – Molnár – Sinku: Büntetőjog...* [https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011\\_0001\\_548\\_Buntetojog5/ch05.html](https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_548_Buntetojog5/ch05.html) (2018. 09. 03.)

<sup>26</sup> *Blaskó Béla: A bűnösség büntetőjogi, büntetőjog-tudományi problémái.* Rejtjel Kiadó, Budapest 2004. 79. o.

*következményeit a tőle elvárható figyelem, körültekintés vagy előrelátás elmulasztásával idézi elő.*<sup>27</sup>

Az 1961. évi V. törvény szerint: „17. § Gondatlanul követi el a bűncselekményt, aki előre látja magatartásának következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, úgyszintén az is, aki e következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta.”<sup>28</sup>

Az 1978. évi Btk. stilisztikailag változtat csak rajta: „14. § Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában; úgyszintén az is, aki e következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.”<sup>29</sup>

Jelenleg hatályos törvény szintén csak nyelvtani módosításokat eszközölt: „8. § Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.”<sup>30</sup>

A gondatlanság két formáját differenciálja. Az első fordulat megvalósításakor tudatos (luxuria), még a második fordulat fennállásakor hanyag gondatlanságot (negligencia) állapít meg a bíróság. A tudatos gondatlanságot az érzelmi és a tudati oldal jellemzői alkotják. Ha az elkövető tudata átfogja cselekményének lehetséges következményeit és ezzel együtt ennek bűncselekmény voltát, valamint ennek elmaradásában könnyelműen bízik, tudatos gondatlanság valósul meg. Vagyis egy olyan kockázatvállalásról van szó, amit a társadalom, ennek következtében a törvényhozó is helytelenít és büntet.<sup>31</sup> Hanyag gondatlanság esetében – mivel az elkövető nem látja előre a lehetséges következményeket – hiányzik az érzelmi és az akarati oldali. Ettől függetlenül cselekménye mégis szemre hányható, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja. A szemrehányást, vagy más néven felróhatóságot két konjunktív feltétel alapozza meg: az előrelátás objektív lehetősége és az előrelátás elvárhatósága<sup>32</sup>, mivelhogy ennek hiánya a gondatlanságot kizárja.<sup>33</sup>

A fentiek tudatában kimondható, hogy a hatályos törvény követi azt a gondatlan elkövetéshez szükséges feltételrendszert, amelyet már 1966-ban lefektettek. A három feltétel a

<sup>27</sup> 1950. évi II. törvény

<sup>28</sup> 1961. évi V. törvény (1976. évi állapot)

<sup>29</sup> 1978. évi IV. törvény

<sup>30</sup> 2012. évi C. törvény

<sup>31</sup> Ligeti i. m. 18. o.

<sup>32</sup> Balogh – Tóth i. m. 117. o.

<sup>33</sup> Berkes György: A büntetőjogi felelősség feltételei. Büntetőjogi kodifikáció 2002/3. 27. o.

következő: előreláthatóság, elvárhatóság, felróhatóság.<sup>34</sup> A továbbiakban ezeket a feltételeket külön-külön kívánom elemezni.

### III. Az előreláthatóság kritériuma

Az előbbieken említett tudatos gondatlanság fennállásakor az elkövető helytelenül látja előre cselekményének lehetséges következményeit. Vagyis a valósággal nem adekvát módon bizakodik a büntetendő eredmény elmaradásában, és ez teremti meg felelősségének tulajdonképpeni alapját.<sup>35</sup> A cselekmény elkövetéseinek körülményeiből a társadalom elvárásait követve arra a konklúzióra kellett volna jutnia, hogy magatartásával bűncselekményt fog megvalósítani. Itt megjegyezném, hogy a tudati oldalra vonatkozóan két álláspont alakult ki. Az egyik szerint ez csupán egy absztrakt előrelátás, a másik azt vallja, hogy hasonlóan a szándékos elkövetéshez az elkövető ebben a relációban is pontosan tisztában van cselekményének büntetendőségével, viszont ezt eltaszítva magától vállalja a bekövetkezés lehetőségét. *Nagy Ferenc* úgy vélekedik mindkét nézet ráilleszthető a gondatlanságra. Az absztrakt előrelátás akkor lehetséges, ha az elkövető valós tényekre hagyatkozva biztos a következmények elmaradásában. Ellenkező esetben a szándékosságtól való elválasztás csak az érzelmi oldal vizsgálatával történhet.<sup>36</sup> A *luxuria* esetében tehát, az elkövetőnek minden esetben előre kell látnia általánosságban vagy konkrétan a cselekmény eventuais eredményét.

Más megállapításra kell jutnunk a hanyagság vizsgálatakor. Az ilyesfajta elkövetéskor az egyén nem látja előre cselekményének lehetséges következményeit, bár erre szubjektív lehetősége megvolt.<sup>37</sup> Ennek előfeltétele az objektív gondosság megtartása, amelyet a későbbiekben tárgyalok részletesen. Itt annyit emelnék ki, hogy az objektív elem hiányában a szubjektív is elesik, vagyis gondatlanság nem kerülhet megállapításra. *Horváth Tibor* véleménye alapján a negligenciával kapcsolatos előrelátás követelményének egy pozitív és egy negatív pólusa van. A pozitív olyan körülményeket jelent, amelyek figyelembe vétele mellett az elkövetőnek kötelessége lett volna az eredmény előrelátására, valamint erre lehetősége egyaránt adódott. A negatív oldal jelenti a büntetendő eredmény előrelátásának hiányát.<sup>38</sup> A

<sup>34</sup> *Kádár Miklós – Kálmán György*: A büntetőjog általános tanai. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1966. 436. o.

<sup>35</sup> *Vaskuti András*: A büntetőjog általános részének vázlata. Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala Magyar Bíróképző Akadémia, Budapest 2011. 44. o.

<sup>36</sup> *Nagy Ferenc*: A magyar büntetőjog általános része. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest 2010. 124. o., *Tokaji Géza*: A bűncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1984. 229. o.

<sup>37</sup> *Földvári József*: Magyar büntetőjog. Általános rész. Tankönyvkiadó, Budapest 1985. 438. o. In: *Blaskó* i. m. 79–80. o.

<sup>38</sup> *Horváth Tibor*: Az élet, testi épség, egészség büntetőjogi védelme. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1959. 269–272. o. In: *Blaskó* i. m. 80. o.



kifejtettek alapján hanyag elkövető a társadalom, és végső soron a jogalkotó szemében azért bűnös, mert azt az általános figyelmességet mulasztotta el, amit minden tagtól megkövetel a társadalmi együttélés.

#### IV. A gondossági kötelesség

A gondossági kötelesség azt fejezi ki, hogy az egyénnek gondosan kell eljárnia minden tevékenysége során. Egy olyan viselkedési formát jelöl ki, ami a külvilág felé realizálódik. Így például a gondozásra kötelezett személyben nem csak tudati szinten merül fel, hogy az általa gondozottnak ételt vigyen, hanem azt valóban meg is teszi. A gondossági kötelesség szorosan kapcsolódik az elvárhatóság és szubjektív előrelátás lehetőségének követelményéhez, mégpedig oly módon, hogy csak attól a személytől várható el a gondossági kötelesség tanúsítása, akinek tekintetében – ahogy erre már korábban utalást tettem – a szubjektív előrelátás lehetősége fennállt.

De mit is jelent tulajdonképpen maga a gondossági kötelesség? Általánosságban az az etikai és normatív követelmény, amely tartalma szerint a társadalmi együttélés békés és biztonságos fenntartása érdekében minden tag olyan figyelem és körültekintés tanúsítása mellett tevékenykedik, hogy ezzel más személy javait és érdekeit, valamint a társadalmi együttélés általános szabályait ne sértse.<sup>39</sup> Ezt nevezzük objektív gondossági kötelességnek, egyben a szubjektív gondossági kötelesség előfeltételének. Békés így fogalmaz: „[...]adott társadalmi tevékenység gyakorlójával szemben az adott szituációban megnyíló olyan kötelezettség, amely a törvényi tényállásokban jellemzett eredmények elkerülésére alkalmas viselkedés kifejtését igényli.”<sup>40</sup> Ebben a felfogásban ún. típuskötelességek jönnek létre, amelyek az adott személy valamely minőségében vizsgálándóak. Így például az orvos foglalkozású személy munkájában az orvosra vonatkozó gondosságot, ha autót vezet a sofőrre irányadó gondosságot, ha pedig gyereket nevel a szülővel szemben támasztott gondosságot kell betartania.<sup>41</sup> Ezek pedig halmozódhatnak is. Korinek László úgy osztályozza a gondossági kötelességet, hogy tartalmát tekintve az foglalkozásra (hivatásra) vagy önálló szabályozás alá nem tartozó tevékenységekre vonatkozik.<sup>42</sup> Lényegében azt taglalja, hogy létezik szabályozott és magánéletbeli gondossági kötelesség.<sup>43</sup>

<sup>39</sup> Kádár – Kálmán i. m. 438. o.

<sup>40</sup> Békés i. m. 259. o.

<sup>41</sup> Békés i. m. 273. o.

<sup>42</sup> Korinek László: A gondatlanság büntetőjogi megítéléséről és kriminológiájáról. In: Tanulmányok Irk Ferenc 70. születésnapja tiszteletére, PTE-ÁJK, Pécs 2012. 158. o.

<sup>43</sup> Nagy: A magyar büntetőjog... 124. o.

Az objektív mércét adhatják írott és íratlan szabályok, előbbi alatt elsősorban az Alaptörvényt és más jogszabályokat<sup>44</sup>, utóbbi alatt értve azokat az etikai és társadalmi alapnormákat, amelyeket adott társadalomban, adott időben tanúsítani várnak el annak tagjai, illetve az ezekből levezethető további követelmények. Vagyis az adott országban és kultúrában az ott élő állampolgárokra vonatkozó összes szabály határozza meg azt a külső mércét, ami a kötelező figyelem és körültekintés zsinórmértékét adja.<sup>45</sup> Természetesen a gondossági kötelesség akkor nyer büntetőjogi értékelést, ha ezt adott személy elmulasztotta, ezzel pedig valamely Különös részi tényállásban foglalt eredményt idézi elő.<sup>46</sup>

A szubjektív gondossági kötelesség már nem ennyire körülírható fogalom. Ebbe a kategóriába olyan körülmények tartoznak, amelyek az elkövető sajátos tulajdonságait alkotják. Így az általa birtokolt ismeretek, pillanatnyi állapota, élettapasztalata, értelmi fejlettségi szintje, társadalmi pozíciója. A büntetőeljárás során azt kell vizsgálni, az adott helyzetben, az adott személyi állapotban képes volt-e ennek tanúsítására.<sup>47</sup> Ha az elkövetőtől személyi adottságai alapján nem elvárható az adott helyzetben a gondosság megtartása, őt büntetőjogilag nem lehet felelősségre vonni.

## **V. A gondatlanság megjelenése a gyakorlatban**

A fent ismertetett elméleti alapok után a gondatlanság gyakorlatban való megjelenését kívánom feltárni, illetve a bíróság által értékelt magatartások minősítését. Az összбүнözés csekély, mindösszesen 0,9%-át teszik ki gondatlanul elkövetett cselekmények a 2012. évi бүнözés tekintetében. A Legfőbb Ügyészség által kiadott statisztika a gondatlan бүнцselekmények tényállás szerinti megoszlását nem fejt ki, viszont a rendelkezésre álló forrásokból az a következtetés vonható le, hogy ezek leginkább az élet, testi épség, egészség, illetve a közlekedés ellen irányulnak. Ezt a következőkben bírósági határozatok ismertetésével mutatom be.

### **V. 1. BH1999. 288.**

A bíróság ebben az ügyben az elkövető szubjektív tulajdonságait figyelembe véve mentette fel őt bizonyos vádak alól. A megállapított tényállás szerint a terhelt az általános iskolát kisegítő iskolában végezte el. Hátrányos körülmények között nevelkedett, ismeretszegény családi

<sup>44</sup> Kádár – Kálmán i. m. 438. o.

<sup>45</sup> Tokaji i. m. 232. o.

<sup>46</sup> Békés i. m. 258. o.

<sup>47</sup> Nagy: A magyar büntetőjog... 125. o.

környezetben. Értelmi színvonala a gyengeelméjűség vonásait mutatta. A bonyolultabb, esetleges ok-okozati összefüggésből adódó veszélyt csak kevésbé volt képes figyelembe venni. A terhelt tömbösített ólmot készített, és azt egy másik személynek eladta. Nem volt tudatában tevékenysége rizikófaktorának, az esetleges veszélyekre. Ismeretei arra terjedtek ki, hogy a savnak maró hatása van, illetve a forró ólom égési sérüléseket okozhat. Nem tudta, hogy az ólompor és annak a gőze mérgező, és az ólompor károsítja a környezetet, az emberi egészségre is ártalmas. Tevékenységén keresztül jelentős mennyiségű ólom jutott a levegőbe és a talajba. Az összegyűlt ólompor a terhelt magatartásából adódóan bekerült a terhelt és családtagjai szervezetébe, és náluk ólommérgezést okozott. Ennek következtében egy gyermeke meghalt, kettő pedig nyolc napon túl gyógyuló, még ő maga és élettársa nyolc napon belül gyógyuló ólommérgezést szenvedtek. A bíróság a környezetkárosítás tekintetében az elvárható figyelem és körültekintés elmulasztását állapította meg, így ebben bűnösnek ítélte. Az emberi szervezetre kiterjedő káros hatásokat viszont nem is láthatta előre, hiszen az ehhez szükséges ismeretanyaggal nem rendelkezett az elkövetés idején. Adódik mindez iskolai végzettségéből, gyengeelméjűségéből és abból, hogy közvetlen környezetében ez a magatartás elfogadott volt, ugyanis lakóhelyén többen is folytattak ólomolvasztást.

Objektíve előre kellett volna látnia cselekménye következményeit, de az alanyi oldal hiányosságai miatt erre nem volt lehetősége.<sup>48</sup>

## **V. 2. BH2005.273.**

Ezen a bírósági határozaton keresztül a típuskötelezettség értékelését kívánom bemutatni.

Az ítéleti tényállás szerint a gázszerelő foglalkozású terheltek a gázművek alkalmazásában álltak. Egy lakásban gázbekötési munkálatokat folytattak, a gázóra a szomszédos lakásban volt, ezt a szerelés előtt elzárták. A munka elvégzése után visszamentek a szomszédos lakás fürdőszobájába, hogy a gázórát megnyissák. Ezután a gázórával egyazon felületen elhelyezett bojler készüléket megpróbálták beindítani, annak ellenére, hogy annak előlapja hiányzott. A készülék gyújtólángját nem tudták meggyújtani, ezért az ott tartózkodó személynek tanácsolták, hogy azt indítsa el, és távoztak. Mindkét szerelő észlelte a készülék szabályszerűtlenségét, ezzel pedig a rájuk vonatkozó foglalkozási előírásokat szegték meg.<sup>49</sup> A készüléket működésbe helyezték, ennek következtében a bojlerből az égéstermék a lakásba áramlott, az ott tartózkodók pedig, szénmonoxid-mérgezést szenvedtek el, egyikük ebbe bele is halt. A terheltek észlelték a veszélyt, de ennek elhárítása érdekében, a rájuk irányadó

<sup>48</sup> BH1999. 288.

<sup>49</sup> Gázszolgáltatásról szóló 1994. évi XLI. törvény 19. § (7) bekezdésében írt kötelezettség.

gondossági szabályokat megszegve, semmit sem tettek. Mindkét elkövető hivatásos gázszerelőként eljárva követte el a cselekményt, így a gázszolgáltatásról szóló törvény előírásait betartva kellett volna cselekedniük. Ezt elmulasztották, és objektív gondossági köteleességüket megszegve halált okozó, foglalkozás körében elkövetett gondatlan veszélyeztetés vétségét követték el.<sup>50</sup>

### **V. 3. BH1994.168.**

Gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértés kérdését vizsgálta a bíróság annak az esetnek a kapcsán, amelyben egy óvodai dajka szerepelt terheltként. A történeti tényállás szerint a dajka a szokásos étkeztetés alkalmával forró levest vitt a gyermekeknek, akiket figyelmeztetett a nyugton maradásra. Ennek ellenére az egyik gyermek az asztaltól felugrott, kilökve ezzel a terhelt kezéből a levest. Az asztaltól felálló gyermek ennek következtében forrázásos sérüléseket szenvedett. A tényállást a bíróságok eltérően minősítették.

A városi bíróság szerint a sérülés tekintetében a terheltet hanyag gondatlanság terheli, mert a figyelmeztetés és a leves letétele között olyan rövid idő telt el, ami nem volt elegendő a tál biztonságos asztalra helyezéséhez. A terhelt tudta, hogy forró levest visz, és az óvodában öt év óta végzett munka tapasztalatai alapján tudta azt is, hogy a gyermekek szinte bármelyik pillanatban hirtelen felugorhatnak. Nem tanúsította tehát a tőle elvárható gondosságot, amikor csak közvetlenül az asztal mellett szólt a gyermekeknek és nem jóval előtte.

A megyei bíróság a terheltet felmentette. Álláspontja szerint a szakképesítéssel nem rendelkező, dajka foglalkozású vádlott két ízben is figyelmeztette a gyermekeket, aminek eredményeképp nem szegte meg az objektív gondossági kötelezettséget. A baleset nem bűncselekmény, hanem véletlen folytán következett be.

A felülvizsgálat során a következők kerültek megállapításra: az objektív elvárhatóság mércéje ebben az esetben az, hogy a gyermekek étkeztetését ellátó személytől elvárható-e, hogy a tálalást máshogyan tegye, mint ahogyan azt a terhelt tette. A válasz nemleges, ugyanis az óvodákban általános eljárásként fogható fel a terhelt cselekménye. Nem volt tehát, olyan objektív gondossági követelmény, amelyet a terhelt megsértett volna, normaszegés nélkül pedig nincs jogellenesség, enélkül pedig bűncselekmény sem.<sup>51</sup> A határozatból pontosan megmutatkozik miként tér el a cselekmény értékelése az egyes bíróságok között. A példával azt kívántam reprezentálni, hogy mennyire megosztó lehet egy adott magatartás gondatlanként való megítélése.

<sup>50</sup> BH2005.273.

<sup>51</sup> BH1994.168.

## **VI. Következtetések**

A gondatlanság tényét mindig alaposan, az összes elemét vizsgálva kell megállapítani. Az objektív és szubjektív tényezők körütekintő számbavételével. Az áttekintett joggyakorlati esetekből arra következtethetünk, hogy némely esetben minden kétséget kizáróan megállapítható a gondatlan elkövetés, más esetben maguk a gyakorlati szakemberek is más álláspontra juthatnak adott eset kapcsán. Tényként kezelhetjük, hogy a bíróságok minden esetben alaposan vizsgálják az adott elkövető szubjektív gondossági kötelességét, több sajátos jellemzőt alapul véve állapítja meg a bűnösséget.

Összességében kijelenthető, hogy a gondatlanság a büntetőjog olyan területe, amely széles spektrumú vizsgálódást követel meg mind jogalkotói, mind jogalkalmazói oldalon. Nem elégséges az elkövetés idején fennálló állapot tisztázása, ennél sokkal messzebbi körülmények relevánsak sok esetben az elkövető oldalán.

**dr. Mészáros Orsolya**

*doktorandusz (PTE ÁJK, Nemzetközi- és Európajogi Tanszék)*

## **A visszaküldés tilalma és a kínzás tilalma összefüggései az EJEB gyakorlata alapján**

### **I. Bevezetés**

A tanulmány célja, hogy egyrészt bemutassa a non-refoulement elvének és az Emberi Jogok Európai Egyezménye (továbbiakban EJEE) 3. cikkének, nevezetesen a kínzás tilalmának kapcsolatát. Tekintettel arra, hogy egyrészt a menekültügyi rendszer egyik legjelentősebb elve a kiutasítás tilalma, másrészt az emberi jogi védőháló részeként a kínzás tilalma elsőbbségének valamilyen módon össze kell kapcsolódnia. Mindezt akként kívánom bemutatni, hogy elemzésre kerül – többek között – az Ilias és Ahmed kontra Magyarország ügy, amely esetben Magyarország számos téren egyezményesértő magatartást tanúsított. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban EJEB) ugyan nem jogerősen, de megállapította az egyezményesértést és kártérítés megfizetésére kötelezte Magyarországot.

Az ügygel összefüggésben az EJEB olyan megállapításokat tett – lásd alább – amelyek nemcsak Magyarország viszonylatában nagy jelentőségűek, hanem valamennyi Európai Unió tagállam számára is. Így különösen az a megállapítása, amely szerint a tranzitzónában való fogva tartás személyi szabadságtól való megfosztásként értékelendő. Az EJEB számos ügyben hasonló következtetésre jutott, így Magyarország esetében történő elmarasztalás sem volt kirívó eset. Az esetek egy részének rövid bemutatásával kívánom ezt alátámasztani.

Szintén nem hagyhatók figyelmen kívül a tagállamokra vonatkozó uniós normák sem, ugyanis már – mint már említettem – az EJEB megállapításai arra engednek következtetni, hogy nem kizárólag nemzeti strukturális, hanem uniós szintű problémáról van szó.

Az esettel kapcsolatban megemlítendő a tranzitzónák belső szabályozására vonatkozó legfontosabb instrumentumok, továbbá a biztonságos harmadik állam koncepció is elemzésre kerül, amelyek szoros összefüggésben vannak a fent vázolt problémakörrel.

### **II. A kínzás tilalma és a non-refoulement elve**

A kínzás tilalmának extraterritoriális kiterjesztése először az 1951. évi genfi egyezményben szerepel.<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> „Egyetlen Szerződő Állam sem utasítja ki vagy küldi vissza („refouler”) a menekültet azon ország területének határára, ahol élete vagy szabadsága faji, vallási okokból, nemzeti hovatartozása miatt, vagy abból az okból van

A tilalom forrásai között említhetők – többek között – a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya,<sup>2</sup> az ENSZ Kínzás elleni Egyezménye,<sup>3</sup> Emberi Jogok Európai Egyezménye,<sup>4</sup> tehát nem csak a menekültügyi egyezményekben, hanem az univerzális, illetve a regionális emberi jogi egyezményekben is elidegeníthetetlen, abszolút, eltérést nem engedő jogként határozták meg. A kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma idegenrendészeti relevanciával is bír.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban EJEB) gyakorlatában megerősítette, összekapcsolta ezt a két elvet. Az 1989-es Soering kontra Egyesült Királyság<sup>5</sup> ügyben kimondta, hogy a kínzás, embertelen és megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma, a részes államokat arra is kötelezi, hogy senkit se utasítsanak ki olyan országba, ahol feltehetőleg olyan bánásmódnak lennének kitéve, amely kimeríti a 3. cikkben foglaltakat.

Az említett esetből is kitűnik, hogy az EJEE 3. cikkének megsértése menekültügyi kontextusban egyrészt általános jelentéssel bír – tehát a kínzás, megalázó, embertelen bánásmód tilalmát – másrészt pedig – ami e témával összefüggésben releváns – jelenti azt is, hogy a menedékkérőt olyan országba, ahol ilyen bánásmódnak lenne kitéve nem lehet kiutasítani.

A non-refoulement elvének alkalmazása szempontjából az egyik leginkább vitatott kérdés az egyéni érintettség vizsgálata. Ezt tovább nehezíti a bizonyítási teher, amely főszabályként a kérelmezőre hárul, mint általános jogi alapelv.<sup>6</sup> Az egyéniesítés tanulmányozása során a genfi

---

veszélyeztetve, hogy bizonyos társadalmi csoporthoz tartozik, vagy bizonyos politikai véleményt vall.” 1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről 33. cikk

<sup>2</sup> „Senkit sem lehet kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó elbánásnak vagy büntetésnek alávetni. Különösen tilos bárkit szabad hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletnek alávetni” Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya 7. cikk

<sup>3</sup> „Egyetlen részes állam sem utasíthat, toloncolhat vagy adhat ki valakit egy másik olyan államnak, ahol nyomós okoknál fogva tartani lehet attól a veszélytől, hogy az illető személyt megkínózzák. (...) az ENSZ Kínzás elleni egyezménye 3. cikk (1) bekezdés

<sup>4</sup> Az EJEE a kínzás tilalmát tartalmazza, viszont a non-refoulement elvét nem. Ez utóbbit a strasbourgi bíróság gyakorlatában találjuk meg.

<sup>5</sup> Jens Soering német állampolgár, aki Virginiában megölte barátnője szüleit, majd Nagy-Britanniába ment, ahol letartóztatták. Az Egyesült Államok kérte Soering kiadatását. Bíróságra került az ügy. Az ítélet alapján, amennyiben Nagy-Britannia kiadná Soeringet, megsértené az EJEE 3. cikkében foglaltakat, ugyanis reális a veszélye annak, hogy Virginiában emberölés vádjában bűnösnek mondanák ki és halálra ítélnék. Az ítélet végrehajtásáig pedig a halálsoron kellene tartózkodnia. Az itt eltöltött hosszú időre hivatkozva az EJEB megállapítása szerint a 3. cikk sérelmet szenvedne.

<sup>6</sup> „Általános jogi alapelv, hogy azon a személyen van a bizonyítási teher, aki valamit állít. Gyakran azonban a kérelmezőnek nincs módja állításait alátámasztani dokumentumokkal, vagy egyéb bizonyítékkal, és az tekinthető kivételnek a főszabály alól, ha valamennyi kijelentését bizonyítékokkal tudja alátámasztani. Az esetek többségében az üldözés elől menekülő nincstelenül és általában okmány nélkül érkezik. Így - bár a bizonyítási teher a menekülte nehezedik - a releváns tények megállapításának és értékelésének kötelessége megoszlik a kérelmező és az eljáró hatóság között. Valójában egyes esetekben az eljáró hatóságra vár, hogy felhasználja a rendelkezésére álló valamennyi eszközt a kérelem alátámasztásához szükséges bizonyítékok beszerzése céljából.



egyezmény menekült definíciója ad iránymutatást.<sup>7</sup> A meghatározás öt okot említ, amely alapot ad arra, hogy a kérelmező a származási országába ne akarjon visszatérni. Ezek alapján az lenne a gyakorlat, hogy a kérelmező, akkor tekinthető menekültnek, ha személyes érintettsége miatt éri üldöztetés, azaz nem egy általános bántalom éri, hanem sajátos, egyedi.<sup>8</sup> Az individualizáció különböző szintjeit, illetve ezeknek a fejlődése jól kimutatható az EJEB esetjogán keresztül. A kérelmezők visszautasítása akkor volt kellően megalapozott, amennyiben egyéni adottságaikból, körülményeikből adódóan várt rájuk embertelen, megalázó bánásmód származási országukban. Az EJEB kimondta a Vilvarajah és társai kontra Egyesült Királyság ügyben, hogy a Srí Lanka-i szigeten lévő helyzet nem indokolja a 3. cikk alkalmazását, ugyanis a tamil kérelmezők nincsenek hátrányosabb helyzetben, mint az ott élő közösségek általában. Az ezt követő ítéleteiben már elmozdulás észlelhető a szigorú egyéniesítés szabálya alól.<sup>9</sup> Két ügyben is a Salah Sheekh kontra Hollandia ügyben<sup>10</sup>, illetve a Saadi kontra Olaszország<sup>11</sup> esetekben – eltérően a tamil kérelmezők ügyétől – már arra az álláspontra jutott az EJEB, hogy ha a kérelmező olyan közösség tagja, amely üldöztetés célpontja, csupán a közösséghez való tartozást, illetőleg az üldöztetést kell bizonyítania. Ezen felül, további egyéni érintettség igazolása nem szükséges a visszaküldési tilalom

Még az ilyen széleskörű egyéni kutatás sem mindig eredményes, és maradnak olyan kijelentések, amelyek nem alkalmasak a bizonyításra. Ilyen esetekben - ha a kérelmező szavahihetőnek tűnik - állításainak hitelt kell adni ellenkező bizonyításig, azaz kétség esetén javára kell értelmezni a tényeket. „Kézikönyv a menekült státusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv alapján. Az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala. [file:///C:/Users/User/Desktop/UNHCR\\_Kezikonyv.pdf](file:///C:/Users/User/Desktop/UNHCR_Kezikonyv.pdf) [Letöltés dátuma: 2017. szeptember 21.]

<sup>7</sup> „Aki 1951. január 1. előtt történt események következtében faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni; vagy aki állampolgársággal nem rendelkezve és korábbi szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva ilyen események következtében nem tud, vagy az üldözéstől való félelmében nem akar oda visszatérni.” 1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről. 1. cikk, A, (1) bekezdés

<sup>8</sup> *Mink Júlia*: Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. cikkének érvényesülése az EU menedékjogi szabályozásában. In.: Jogi Tanulmányok, 2. kötet, 2010. 361. o. [http://epa.oszk.hu/02600/02687/00002/pdf/EPA02687\\_jogi\\_tanulmanyok\\_2010\\_02\\_355-369.pdf](http://epa.oszk.hu/02600/02687/00002/pdf/EPA02687_jogi_tanulmanyok_2010_02_355-369.pdf) [Letöltés dátuma: 2017. szeptember 21.]

<sup>9</sup> Ibid. Mink 361. o.

<sup>10</sup> A szomáliai kérelmező esetében a visszaküldés nem egy másik országba, hanem ugyanazon ország másik részébe történt volna. Mivel azonban különböző okok miatt – pl. tartózkodási engedély hiánya – itt valószínűleg nem maradhatott volna, fennállt a veszélye annak, hogy a veszélyesnek ítélt ország részébe kell visszamennie. Case of Salah Sheekh v. The Netherlands. Application no. 1948/04

<sup>11</sup> Az ügy külön érdekessége, hogy a kérelmező ellen – többek között – terrorizmusban való részvétel miatt is folyt büntetőeljárás, Olaszországban és Tunéziában is. Olaszország elrendelte a kérelmező Tunéziába történő kiutasítását. A Bíróság ítéletében megjegyzi, hogy tisztában van azzal a ténnyel, amelyet a nemzetközi terrorizmus elleni harc jelent a tagállamok számára, viszont az ügy egyéni vizsgálatára tekintettel, nem gondolja úgy, hogy nagyobb veszélyt jelent az olasz társadalomra az ottani fogva tartás, mint annak a reális veszélye, hogy a 3. cikket kimerítő bánásmódban részesül a kérelmező Tunéziában. Case of Saadi v. Italy Application no. 37201/06



alkalmazásához. Az NA kontra Egyesült Királyság ügyben és az FH kontra Svédország ügyben az EJEB már azt a határozott álláspontot képviselte, hogy egy adott országban az erőszak elérhet egy olyan intenzitást, amely már önmagában megvalósítja az EJEE 3. cikkének sérelmét.<sup>12</sup>

A fenti példák is jól érzékeltetik, hogy az EJEB általában a non-refoulement tilalmát, az EJEE 3. cikkének (valamint a 2. cikke szerint élethez való jog) górcső alá vételével vonja vizsgálat tárgyává, és amennyiben a kínzás tilalma megvalósul, úgy a visszaküldés tilalma is megalapozott.

Az individualizáció érvényesülésének gyakorlata alapján elmondható, hogy az EJEB e tekintetben konzekvens. Eleinte az esetjoga is azt támasztotta alá, hogy a személyes érintettség elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy az adott kérelmezőt ne utasítsák vissza. Ettől a szigorú állásponttól távolodott el és olyan speciális esetekben is megállapította az egyezmény sértést, amely helyzetben a társadalom védelme állt szemben a kiutasítás által reálisan fennálló kínzással (lásd fentebb Saadi kontra Olaszország ügy). A kínzás tilalma abszolút jog, eltérést pedig semmilyen esetben sem enged.

„A Bíróság megismétli, hogy a szerződő államoknak joguk van ahhoz, hogy ellenőrizzék az idegenek beutazását, tartózkodását és kiutasítását. Az EJEB ítélkezési gyakorlata azonban következetes a tekintetben, hogy az EJEE 3. cikk szerinti kínzás, valamint az embertelen és megalázó bánásmód tilalma az Egyezmény 1. cikkével együttesen úgy értelmezendő, hogy egyúttal kötelezi a szerződő államokat arra, biztosítsák a joghatóságuk alatt álló minden személy számára az Egyezményben foglalt jogokat, továbbá arra is kötelezi a részes államokat, hogy ne utasítsanak senkit olyan országba, ahol alapos okkal feltehető, hogy 3. cikkel ellentétes bánásmód veszélye fennáll.”<sup>13</sup>

## **II. Az Ilias és Ahmed kontra Magyarország ügy**

### **II.1. Az eset tényállása**

---

<sup>12</sup> Ibid. Mink 362. o.

<sup>13</sup> The Court reiterates in the first place that Contracting States have the right, as a matter of well-established international law and subject to their treaty obligations including the Convention, to control the entry, residence and expulsion of aliens. It also notes that the right to political asylum is not contained in either the Convention or its protocols. It is however well-established in its case-law that the fundamentally important prohibition against torture and inhuman and degrading treatment under Article 3, read in conjunction with Article 1 of the Convention to “secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in [the] Convention”, imposes an obligation on Contracting States not to expel a person to a country where substantial grounds have been shown for believing that he would face a real risk of being subjected to treatment contrary to Article 3. T.I. against the United Kingdom. Application no. 43844/98

2015. szeptember 15-én érkezett meg a magyar-szerb határszakaszon lévő röszei tranzitónába a két bangladesi állampolgár. Menedékjogi kérelmüket érkezésük napján nyújtották be. Ezt követően a tranzitónában kellett maradniuk, ezt Magyarország irányába nem hagyhatták el. Menedékjogi kérelmüket szintén ezen a napon elbírálta és elutasította a menekültügyi hatóság azon az alapon, hogy Szerbia biztonságos harmadik országnak minősül, majd elrendelte a kérelmezők kiutasítását Magyarország területéről. A kérelmezők megtámadták a döntést a Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságon. 2015. szeptember 21-i tárgyaláson a bíróság hatályon kívül helyezte a menekültügyi hatóság döntését és új eljárásra kötelezte. A menekültügyi hatóság 2015. szeptember 30-án ismét elutasította a menedékjog iránti kérelmeket. A kérelmezők bírósági felülvizsgálatának eredményeként a bíróság helybenhagyta a menekültügyi hatóság döntését és jogerős határozatot hozott 2015. október 5-én. Ezt követően a kérelmezők elhagyták a tranzitónát Szerbia irányában, majd keresetet nyújtottak be az EJEB-hez.<sup>14</sup>

A kérelmezők szerint, vonatkozásukban Szerbia nem tekinthető biztonságos harmadik országnak. Kérelmük elbírálásakor a hatóság nem volt alapos és az egyéniesített kivizsgálás sem történt meg. Ez sérti az Emberi Jogok Európai Egyezménye (továbbiakban EJEE) 3. cikkét<sup>15</sup> és 13. cikkét.<sup>16</sup>

A tranzitónában történő fogva tartásuk embertelen bánásmódnak minősül, megsértve ezzel az EJEE 3. cikkét. Továbbá a tranzitónában szabadságuktól való megfosztásuk jogellenes volt és bírósági felülvizsgálati lehetőség sem volt számukra, kimerítve<sup>17</sup> ezzel az EJEE 5. cikkének (1) bekezdését.<sup>18</sup>

## II. 2. Az ítélet

Az Emberi Jogok Európai Bírósága megvizsgálta, hogy a kérelmezők tranzitónában történő elhelyezése sértette-e őket személyi szabadságukban (EJEE 5. cikk (1)). Szerbia felé ugyan elhagyhatták volna a tranzitónát, viszont egyrészt a menedékjog iránti kérelmüket a hatóságok

<sup>14</sup> Case of Ilias and Ahmed contra Hungary Application no. 47287/15

<sup>15</sup> EJEE 3. cikk A kínzás tilalma „Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni. „

<sup>16</sup> EJEE 13. cikk A hatékony jogorvosláshoz való jog. „Bármelynek, akinek a jelen Egyezményben meghatározott jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslását kérje az esetben is, ha a jogokat hivatalos minőségben eljáró személyek sértették meg

<sup>17</sup> Case of Ilias and Ahmed v. Hungary Application no. [47287/15](#)

<sup>18</sup> EJEE 5. cikk (1) és (4) bekezdés „Szabadsághoz és biztonsághoz való jog 1. Mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján” és (4) „Szabadságától letartóztatás vagy őrizetbe vétel folytán megfosztott minden személynek joga van olyan eljáráshoz, melynek során őrizetbe vételének törvényességéről a bíróság rövid határidőn belül dönt, és törvényellenes őrizetbe vétele esetén szabadlábra helyezését rendeli el.” bekezdését.

érdemi vizsgálat nélkül megszüntették volna, másrészt annak a lehetősége, hogy Szerbia irányába bármikor elhagyhatták volna a tranzitónát, nem zárja ki a szabadsághoz való jog megsértését. Az EJEK megállapította, hogy a zónában való őrizet de facto szabadságtól való megfosztás. Minekután őrizetbevétel nem történt, így a kérelmezőknek nem volt lehetősége bírói jogorvoslattal élni a tranzitónában való „elhelyezésükkel” szemben. Ennek alapján az EJEK a tranzitónában való őrizetet jogszerűtlennek minősítette.

Az EJEK az EJEK 13. cikkének megsértését is megállapította tekintetben, hogy a tranzitóna körülményei elleni panaszok esetében a kérelmezőknek nem volt megfelelő jogorvoslati lehetősége. Az EJEK a tranzitóna körülményeit (a CPT által tett megállapítások alapulvételével) nem tartotta olyan aggasztónak, amely kimerítette volna az embertelen bánásmód kitételét.

Az Egyezmény 3. cikkének kapcsán a Bíróság megállapította, Magyarország a biztonságos harmadik országok listájára hagyatkozott, nem vették figyelembe a kérelmezők által benyújtott bizonyítékokat és az országjelentéseket sem. A tájékoztatás hiányát állapította meg az EJEK, ugyanis a kérelmezők írástudatlanok voltak, ennek ellenére a menedékjogi eljárással kapcsolatos valamennyi információt írásban kapták meg. Egy további esemény is súlyosbítja a tényt, miszerint nem találkozhattak az ügyvédjükkel a bírósági meghallgatás előtt annak érdekében, hogy ügyüket részletesen megvitathassák. Az EJEK az EJEK 3. cikkének megsértését állapította meg, ugyanis a kérelmezők nem részesültek hatékony garanciákban, amelyek számukra védelmet nyújtottak volna az ellen, hogy embertelen vagy megalázó bánásmódnak tegyék ki őket.<sup>19</sup>

### **III. A biztonságos harmadik állam koncepció**

Az uniós jog lehetőséget biztosít a tagállamok számára ahhoz, hogy a kérelmezőt, kérelme megvizsgálása érdekében egy olyan országba küldjék vissza, amelyet biztonságos országnak tekintenek.

A tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy a kérelmezőket ne küldjék vissza olyan uniós tagállamokba, ahol a menekültügyi rendszereknek strukturális hiányosságai vannak.

Az irányelv<sup>20</sup> 38. cikke rendelkezik a biztonságos harmadik ország elvéről, amelyet a tagállamok csak abban az esetben alkalmazhatnak, amennyiben bizonyos elvek érvényesülését garantálja a másik tagállam: visszaküldés tilalmának, valamint az EJEK 3. cikke szerinti tiltott

<sup>19</sup> Case of Ilias and Ahmed v. Hungary Application no. 47287/15

<sup>20</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2013/32/EU IRÁNYELVE (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról (átdolgozás) OJ L 180, 29.6.2013

bánásmódok tiszteletben tartása, élete nincs veszélyeztetve faji, vallási, egyéb okok miatt, továbbá biztosított a menedékjog igénylése, stb. Az irányelvben is megtalálható az egyéni, egyedi elbírálás jelentőségének hangsúlyozása.<sup>21</sup>

Nemzeti listával jelenleg 12 uniós tagállam rendelkezik. Szerbiát, mint tagjelölt országot 9 tagállam minősítette biztonságosnak.<sup>22</sup> Mindezek ellenére Szerbiát több szempont miatt sem tekinthetjük az irányelv által meghatározottak szerint biztonságosnak. Szerbiában mindösszesen 4 ügyintéző foglalkozik az évi körülbelül 600-700 menedékkérelemmel. Bizonyos esetekben a lánc-refoulement veszélye is fennáll.<sup>23</sup>

Lánc-refoulement veszélyéről akkor beszélünk, ha a kiutasított nem a kiutasítás célországában fenyegeti a 3. cikk sérelmét megvalósító bánásmód, de reális a veszélye annak, hogy a célországból egy ilyen harmadik országba küldik tovább. A T.I.kontra Egyesült Királyság ügyben Németországból az Egyesült Királyságba történő visszaküldését vizsgálta az EJEB egy Sri Lanka-i állampolgárnak. Az Egyesült Királyságban hazájába való visszatoloncolás fenyegette. A Bíróság megállapította az Egyesült Királyság felelősségét a 3. cikk sérelmét okozó bánásmód tekintetében.<sup>24</sup>

A biztonságos állam meghatározásával hasonlóan biztonságos származási országnak minősül egy ország, amennyiben:

- „ - nem tapasztalható üldöztetés
- nem alkalmaznak kínzást, sem kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot vagy büntetést
- nem fenyeget erőszak
- és nem áll fenn fegyveres konfliktushelyzet. „<sup>25</sup>

A magyar szabályozás alapján:

<sup>21</sup> Ibid. 38. cikk (1)-(5)

<sup>22</sup> Az EU „biztonságos származási országok listája [https://ec.europa.eu/homeaffairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda\\_migration/background-information/docs/2\\_eu\\_safe\\_countries\\_of\\_origin\\_hu.pdf](https://ec.europa.eu/homeaffairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda_migration/background-information/docs/2_eu_safe_countries_of_origin_hu.pdf) [Letöltés dátuma: 2017. október 2.]

<sup>23</sup> A részletes elemzést lásd Serbia is a safe third country: revisited. <http://www.helsinki.hu/en/> [Letöltés dátuma: 2017. október 2.]

<sup>24</sup> T.I. against the United Kingdom Application no. 43844/98

<sup>25</sup> Az EU „biztonságos származási országok listája [https://ec.europa.eu/homeaffairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda\\_migration/background-information/docs/2\\_eu\\_safe\\_countries\\_of\\_origin\\_hu.pdf](https://ec.europa.eu/homeaffairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda_migration/background-information/docs/2_eu_safe_countries_of_origin_hu.pdf) [Letöltés dátuma: 2017. október 2.] Lásd részletesen: Az Európai Parlament és a Tanács 2013/32/EU IRÁNYELVE (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról 38. cikk

„*Biztonságos harmadik ország*: az az ország, amelyre vonatkozóan a menekültügyi hatóság meggyőződött arról, hogy a kérelmező az alábbi elvekkel összhangban lévő bánásmódban részesül:

- az életét és a szabadságát nem fenyegeti veszély faji, vallási okból, nemzeti hovatartozása, valamely társadalmi csoporthoz való tartozása vagy politikai meggyőződés miatt, illetve nincs kitéve súlyos sérelem veszélyének;
- a genfi egyezményrel összhangban tiszteletben tartják a visszaküldés tilalmának elvét;
- elismerik és alkalmazzák a nemzetközi jog azon szabályát, amely szerint a kérelmező olyan ország területére nem utasítható ki, ahol az Alaptörvény XIV. cikk (2) bekezdésében meghatározott magatartásnak lenne kitéve; és
- a menekültkénti elismerés kérelmezésének lehetősége biztosított, és a menekültkénti elismerés esetén biztosított a genfi egyezményrel összhangban álló védelem. „<sup>26</sup>

A Kúria az alábbi kollégiumi véleményt a biztonságos harmadik ország megítélésével kapcsolatban:

„Valamely harmadik ország menekültügyi rendszere túlterheltségének lehet az a következménye, hogy ebben az országban lehetetlenné válik a menedékkérőket megillető jogok biztosítása. Az ilyen a harmadik országot menekültügyi szempontból nem lehet biztonságosnak tekinteni.

Önmagában az a tény, hogy a kérelmező nem kísérelte meg az adott harmadik országban a menedékkérelm előterjesztését, nem alapozza meg annak megállapítását, hogy ezt a harmadik országot a kérelmező vonatkozásában biztonságos harmadik országnak kell tekinteni. „<sup>27</sup>

#### **IV. M. S. S. kontra Belgium és Görögország ügy**

A magyar hatóságok döntése nem egyedülálló. Az EJEB gyakorlatában találhatók hasonló esetek, amelyekben szintén megállapításra került az EJEE 3. cikkének megsértése. Az EJEB az M. S. S. ügyben 2009-ben megállapította, hogy Belgium megsértette – többek között – az EJEE 3. cikkét azáltal, hogy a kérelmezőt átadta Görögországnak. Egyrészt a fogva tartási körülmények, amelyek a görög menekültügyi rendszerben találhatók, kimerítik a megalázó

<sup>26</sup> 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról (2) bekezdés

<sup>27</sup> 2/2012 (XII.10) KMK. vélemény a biztonságos harmadik ország megítélésének egyes kérdéseiről

bánásmódot, másrészt a kérelmező által benyújtott menedékjogi kérelem szabályszerű kivizsgálása sem volt biztosított.<sup>28</sup>

## **V. A tranzitónában való elhelyezés személyi szabadságtól való megfosztás?**

### **V.1. A tranzitóna nemzeti szabályozása**

A tranzitóna meghatározását, illetve a kialakítására vonatkozó szabályokat elsődlegesen a 2007. évi LXXXIX. államhatárról szóló törvény rendezi. E rendelkezéseket az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény emelte be az államhatárról szóló törvénybe. A törvény alapján a „tranzitóna átmeneti tartózkodására és a menekültügyi, idegenrendészeti eljárások lefolytatására, valamint az ezekhez szükséges létesítmények elhelyezésére szolgál.”<sup>29</sup>

### **V.2. Az 5. cikk<sup>30</sup> sérelme az EJEB releváns esetjogában**

Az Ilias és Ahmed kontra Magyarország ügyben hozott EJEB döntés, amely szerint a tranzitónában történő elhelyezés de facto szabadságtól való megvonás, nem előzmény nélküli. Az EJEB esetjogában számos példát találunk, ahol megállapította az EJEB 5. cikkének sérelmét a fenti ügyben hasonló módon. Az EJEB ítéleteiben hangsúlyozta, hogy mindig az egyedi ügyből kell kiindulni annak érdekében, hogy megállapítható-e a szabadságtól való megfosztás,

<sup>28</sup> *Mohay Ágoston*: Nemzetközi jogi standardok a menekültügyben. In: Scriptura 2016/I. 107.

<sup>29</sup> 2007. évi LXXXIX. törvény az államhatárról 15 § (1)

<sup>30</sup> 5. Cikk Szabadsághoz és biztonsághoz való jog 1. Mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján: a) törvényes őrizetben tartás az illetékes bíróság által történt elítélést követően; b) olyan személy törvényes letartóztatása vagy őrizetbe vétele, aki nem tesz eleget a bíróság törvényes rendelkezésének, illetőleg a törvény által megállapított kötelezettség teljesítésének biztosítása céljából történő letartóztatás vagy őrizetbe vétel; c) törvényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel abból a célból, hogy a bűncselekmény elkövetése alapos gyanúja miatt az illetékes hatóság elé állítsák, vagy amikor ésszerű oknál fogva szükséges, hogy megakadályozzák bűncselekmény elkövetésében vagy annak elkövetése után a szökésben; d) a kiskorú őrizetbe vétele törvényes rendelkezés alapján nevelési felügyelet céljából vagy törvényes őrizetben tartása az illetékes hatóság elé állítás céljából; e) törvényes őrizetbe vétel fertőző betegségek terjedésének megakadályozása céljából, valamint elmebeteg, alkoholisták, kábítószer-élvezők vagy csavargók őrizetbe vétele; f) törvényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel az országba való jogtalan belépés megakadályozása céljából vagy olyan személy törvényes letartóztatása vagy őrizetbe vétele, aki ellen intézkedés van folyamatban kiutasítása vagy kiadatása céljából. 2. Minden letartóztatott személyt haladéktalanul tájékoztatni kell az általa értett nyelven letartóztatása okairól és az ellene felhozott vádról. 3. E Cikk 1. c) bekezdésének rendelkezésével összhangban letartóztatott vagy őrizetbe vett minden személyt haladéktalanul bíró, vagy a törvény által bírói hatáskörrel felruházott más tisztségviselő elé kell állítani, és a letartóztatott vagy őrizetbe vett személynek joga van arra, hogy ésszerű időhatáron belül tárgyalást tartsanak ügyében vagy a tárgyalásig szabadlábra helyezték. A szabadlábra helyezés olyan feltételekhez köthető, melyek biztosítják a tárgyaláson való megjelenést. 4. Szabadságától letartóztatás vagy őrizetbe vétel folytán megfosztott minden személynek joga van olyan eljáráshoz, melynek során őrizetbe vételének törvényességéről a bíróság rövid határidőn belül dönt, és törvényellenes őrizetbe vétele esetén szabadlábra helyezését rendeli el. 5. Mindenkinek, aki e Cikk rendelkezéseinek megsértésével végrehajtott letartóztatás vagy őrizetbe vétel áldozata, joga van kártalanításra.

így különösen a tényeket, a fogva tartás időtartamát, a végrehajtás módozatait. Kiemeli, hogy a szabadság megvonása illetve annak korlátozása között csupán fokozatbéli differencia van.

1996-ban az Amuur kontra Franciaország ügyben a kérelmezőket az Orly (Párizs nemzetközi tranzitzóna) repülőtéren tartották fogva 20 napig, szigorú őrizet alatt.<sup>31</sup> Szintén repülőtéri tranzitzónában való fogva tartás miatt állapította meg az EJEB az 5. cikk sérelmét a Shamsa kontra Lengyelország ügyben. Az említett ügyben két líbiai testvér volt felperesi pozícióban, akiknek a kiutasítását elrendelték Lengyelországból. Ennek a végrehajtásáig fogvatartották őket a varsói repülőtéren.<sup>32</sup> A Riad és Idiab kontra Belgium ügyben a kérelmezőket Brüsszelben, szintén a nemzetközi tranzitzónában (repülőtéren) tartották fogva, esetükben napok teltek el, amíg élelmet és vizet kaptak.<sup>33</sup> A Shamsa kontra Lengyelország ügyben két líbiai testvér volt a felperesi pozícióban, akiknek a kiutasítását elrendelték Lengyelországból. Ennek a végrehajtásáig fogva tartották őket a varsói repülőtéren. Az EJEB megállapította az 5. cikk sérelmét. A Nolan és K. kontra Oroszország ügyben egy amerikai állampolgár Oroszországba való visszatérését akadályozták meg a nemzeti hatóságok és éjszakára a repülőtéren tartották fogva. Az EJEB megállapította, hogy a fogva tartás körülményei, illetve maga a szabadságelvonás által sérültek az 5. cikkben foglaltak.<sup>34</sup> A Khlaifia és mások kontra Olaszország ügyben tunéziai állampolgárokat tartóztattak fel az olasz hatóságok a part felé közeledve. A kérelmezők állításai szerint egy zsúfolt helyen tartották őket fogva egy befogadó állomáson Lampedusában. Ezt követően több helyre átszállították őket. A kérelmezők azt állították, hogy szabadságuktól úgy fosztották meg őket, amely ellentétes volt az 5. cikk 1. bekezdésével. Sérelmezték továbbá az olaszországi fogva tartásuk idején azt, hogy a hatóságok irányából a kommunikáció nullára redukálódott, megsértve ezzel az 5. cikk 2. bekezdését. Az 5. cikk 4. bekezdésére hivatkozva panaszolták, hogy a szabadságtól való megfosztásuk esetén nem volt megfelelő jogorvoslat. A 3. cikk sérelmét kérték megállapítani a tekintetben, hogy a befogadó központban, illetőleg az ezt követő fogva tartási helyeken a körülmények kimerítették az említett cikk szerinti embertelen, megalázó bánásmódot.<sup>35</sup> Az S.K. kontra Oroszország ügyben a szíriai állampolgár kérelmezőt tartották fogva, állítása szerint önkényesen. A szír helyzetre vonatkozóan az orosz hatóságoknak tudniuk kellett volna, hogy a kérelmező kiutasítása lehetetlen. Az EJEB megjegyezte továbbá, hogy a fogvatartás abban az esetben jogszerű, ha nem önkényes. A kiutasítási céllal történő fogva tartás pedig

<sup>31</sup> Case of Amuur v. France Application no. [19776/92](#)

<sup>32</sup> Case of Shamsa v. Poland Application nos. 45355/99 and 45357/99

<sup>33</sup> Case of Riad and Idiab v. Belgium Applications nos. 29787/03 and 29810/03

<sup>34</sup> Case of Nolan and K. v. Russia Application no. 2512/04

<sup>35</sup> Case of Khlaifia and Others v. Italy Application no. 16483/12



összeegyeztethető az 5. cikk 1. bekezdésével, amennyiben a kiutasításra vonatkozó eljárás folyamatban van.<sup>36</sup> A Z.A. és mások kontra Oroszország ügyben Ez az ügy négy Irakból, palesztin területről, Szomáliából és Szíriából származó, a moszkvai Sheremetyevo repülőtéren utazó és Oroszországba irányuló beléptetett személyek panaszaira vonatkozott. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy megsértették az 5. cikk 1. bekezdését. Továbbá a felpereseket hosszas időtartamra elfogadhatatlan körülmények között tartották fogva, ami aláásta a felperesek méltóságát, lealacsonyítónak vált, ezért kimerítette a 3. cikk szerinti embertelen és megalázó bánásmódot is.<sup>37</sup>

### **V.3. A fogva tartás meghatározása az 5. cikk alkalmazásának tükrében, az UNHCR irányelvei**

A fenti esetekből is kitűnik, hogy a kérelmezők által legtöbbször hivatkozott sérelem az EJEE 3. és 5. cikkét érinti. Természetesen e kettő olykor szorosan összekapcsolódik, tekintettel arra, hogy a panaszosok a fogva tartásuk során keletkezett körülményekkel összefüggésben említik e két cikket. Szintén gyakori forrás a 13. cikkre való hivatkozás, amely levezethető a már említett rendelkezések általi sérelemből.

A szabadsághoz és a biztonsághoz való jog alapvető emberi jog. Senkit sem lehet önkényesen szabadságától megfosztani – kivételeket az 5. cikk rögzíti. Fogva tartásról akkor beszélünk, amikor a fogvatartott egy adott helyet nem hagyhat el, személyi szabadságát korlátozzák, vagy teljes mértékben megfosztják tőle. A fogva tartás helyszíne nemcsak tranzitóna és börtön lehet, az EJEB esetjogában számos esetben találunk példát repülőtéren történő feltartóztatásra. Ebből adódik, hogy jogszerű lehet a fogva tartás, jelen esetben akkor, amikor célját a törvény rögzíti, szükséges és arányos. Amennyiben a menedékkérők fogva tartása megfelel e hármas követelmény-rendszernek, úgy jogszerű, egyéb esetekben pedig kerülendő, végső esetben alkalmazandó. A tagállamok általi fogva tartások számos esetben eredményezik a fenti cikkek sérelmét, ugyanis elrettentő hatást remélnek tőle. Ez azonban egyrészt nem bizonyított, másrészt pedig a túlzott szigor az emberi jogok eltiprásához vezethet. A szabadság korlátozása együtt jár a mozgásszabadság korlátozásával is.<sup>38</sup>

<sup>36</sup> Case of S.K. v. Russia Application no. 52722/15

<sup>37</sup> Case of Z.A. and Others v. Russia nos. 61411/15, 61420/15, 61427/15, and 3028/16

<sup>38</sup> Fogvatartás: iránymutatás. Menedékkérők fogvatartása és a fogvatartás alternatíváira vonatkozó kritériumok és normák. UNHCR: The UN Refugee Agency [http://www.unhcr.org/hu/wp-content/uploads/sites/21/2016/12/UNHCR-fogvatartasi-iranyelvek\\_2012.pdf](http://www.unhcr.org/hu/wp-content/uploads/sites/21/2016/12/UNHCR-fogvatartasi-iranyelvek_2012.pdf) [Letöltés dátuma: 2017. szeptember 29.] 6-10. o.



Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága tíz pontból álló iránymutatást határozott meg a tagállamok számára, amelynek célja, hogy a fogva tartással összefüggésben hozott intézkedések meghozatalában nyújtson segítséget, valamint az egyedi esetek megvizsgálása során egy szempontrendszer álljon rendelkezésre a döntéshozók számára a fogva tartás megítélése szükségességének megállapításához.<sup>39</sup>

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által rögzített irányelvek kiemelkedő jelentőségűek. A menedékkérők fogva tartása csak abban az esetben jogszerű, amennyiben a törvény által meghatározott célt szolgálja, ennek alapján jogszerűnek minősül a fogva tartás, amennyiben közrend, közegészségügy, valamint a nemzetbiztonság védelmének érdekében történik. A tagállamok által leginkább alkalmazandó cél a közrend érdekében történő őrizetbevétel. Így különösen, ha a szökés veszélye reálisan fennáll, valószínűsíthető, hogy a menedékkérő nem fog együttműködni a hatóságokkal, a kérelem megalapozatlan vagy pedig visszaélészerű. Nem utolsósorban a személyazonosság megállapítása céljából a rövid idejű fogva tartás jogszerű lehet, illetőleg az ismeretlenség okán fellépő kockázatok mérlegelése esetében is célravezető az őrizet fenntartása. Mindezek alapján elmondható, hogy az illegális belépésre adott retorzióként történő fogva tartás, valamint az elrettentő célt szolgáló politika miatt a menedékkérők jogszerűen nem foszthatók meg a szabadságuktól. Úgyszintén akkor sem, amikor a kiutasítás miatt történik a fogva tartása. A menedékkérelem elbírálását követően azonban e fenti ok jogszerűvé válhat.<sup>40</sup>

Amennyiben jogszerű fogva tartásra kerül a sor az emberi jogokat maximálisan be kell tartani, tartatni. A szabadságtól való megfosztás nem lehet diszkriminatív, az emberi méltóságukat tiszteletben kell tartani. Főszabály szerint a menedékkérő nem lehet büntetés-

---

<sup>39</sup> Az UNHCR irányelvei: 1. A menedékkéréshez való jogot tiszteletben kell tartani,  
 2. Minden menedékkérőt megillet a személyes szabadsághoz és biztonsághoz való jog, valamint a mozgásszabadság  
 3. A fogvatartás jogszerűen és a vonatkozó rendelkezések betartásával történjen  
 4. Senki nem vehető őrizetbe önkényesen, és a fogvatartásra vonatkozó döntésnek az adott személy sajátos körülményeinek értékelésén kell alapulnia, az alábbiak szerint:  
 4.1 A fogvatartás kivételes esetekben alkalmazott megoldás, melyet csak törvényes cél indokolhat  
 4.2 Fogvatartás csak abban az esetben alkalmazható, ha az szükséges, minden tekintetben ésszerű és törvényes céljával arányos  
 4.3 Meg kell fontolni alternatív megoldások alkalmazását a fogvatartás helyett  
 5. A fogvatartás nem lehet diszkriminatív  
 6. A határozatlan idejű fogvatartás önkényes, a fogvatartás maximális időtartamát a jognak kell meghatároznia 7. A fogvatartás elrendelését és meghosszabbítását alapvető eljárási garanciáknak kell alárendelni  
 8. A fogvatartás során emberséges körülményeket kell biztosítani és tiszteletben kell tartani a fogvatartottak emberi méltóságát  
 9. A menedékkérők egyéni körülményeit és speciális szükségleteit figyelembe kell venni  
 10. A fogvatartás során független megfigyelő és ellenőrző mechanizmusokat kell alkalmazni  
 Ibid. 11. o.

<sup>40</sup> Ibid. 16-20. o.

végrehajtási intézetben, rendőrségi fogdában tartani, amennyiben mégis itt kerül sor a fogva tartás fogyanatosítására, úgy az elítéltektől el kell különíteni őket (valamint a férfiakat a nőktől, a gyermekeket a felnőttektől, kivéve akkor, ha egy család, vagy rokoni kapcsolatban állnak egymással), illetőleg nem alkalmazhatnak velük szemben olyan kényszerítő intézkedést, amely esetében megbilincselik őket, továbbá a formaruha viselését is mellőzni kell. Az UNHCR által kidolgozott irányelvben – jelesül a 8. irányelvben, amely kimondja, hogy fogvatartás során emberséges körülményeket kell biztosítani és tiszteletben kell tartani a fogvatartottak emberi méltóságát – rögzített jogosultságok többnyire megegyeznek a szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltek jogaival: vallásgyakorlás szabadsága, kapcsolattartás a családdal, civil és nemzetközi szervezetekkel, sportolás lehetőségének biztosítása, megfelelő egészségügyi ellátás és étellemezésre vonatkozó előírások, a ruházattal és a személyes szükségletekre történő ellátás, az információhoz való hozzáférést, a szakmai és oktatási tevékenységek biztosítása.<sup>41</sup>

Nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a kérelmezők egy sérülékeny csoportot alkotnak, így a fogva tartásuk mérlegelésekor a speciális helyzetükre, igényeikre is tekintettel kell lenni. Az otthonukat kényszerből elhagyók többsége olyan traumákat élt át, amelyeket a fogva tartás csak súlyosíthat. Sokan érkeznek mentális zavarokkal, fizikai, szexuális abúzusokat voltak kénytelenek elviselni. Esetükben a rendszeres egészségügyi vizsgálat, orvosi jelenlét javulást okozhat, viszont az őrizetbevétel illetén alkalmazása ronthat a helyzetükön. A speciális csoportok egyik legsérülékenyebb közössége a gyermekek. Amennyiben családjukkal érkeznek, úgy a család egységének fenntartása elsődleges szempont kell, hogy legyen. A gyermekek jogairól szóló New York-i Egyezmény<sup>42</sup> deklarálja a 'best interests of child' alapelvét. Egyre több és komolyabb kihívást jelentenek a kísérő nélküli kiskorúak. Főszabályként nem helyezhetők őrizetbe, illetőleg amennyiben nem találnak családi, rokoni kapcsolatokat, gyermekotthonba történő elhelyezésükről gondoskodni szükséges. Az irányelv további csoportokat határoz meg, amelyek esetében különösen fontos a speciális szükségletek figyelembe vétele. Rögzíti tehát a nőket, a fogyatékkal élőket, a szexuális identitásukat tekintve specifikus csoportokat, az emberkereskedelem áldozatait, valamint az időseket. Valamennyien az itt felsoroltak közül életkoruk, nemük, kiszolgáltatott, speciális gondoskodást igénylő helyzetük indokolja, hogy pozitív diszkriminációt alkalmazzanak velük szemben.

<sup>41</sup> Ibid. 29-32. o.

<sup>42</sup> 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről

Az irányelveket áttekintve nyilvánvalóvá válik, hogy azok a tagállamok, amelyek esetében a kérelmezők panaszt tettek az EJEB előtt, milyen hibákat vétettek a menedékkérők fogva tartása során. A kérelmezők száma nemcsak az egyes tagállamok számára jelent kihívást és orvosolásra váró problémát, hanem az Európai Unió számára is. A tagállamok – érthető módon – biztonsági megfontolásokat vesznek alapul a szabályozás kialakításában – természetesen ideértve a nemzetközi és uniós szabályoknak való megfelelést is. Véleményem szerint a probléma abban gyökerezik, hogy a társadalom védelmének hangsúlyozása és prioritása, megelőzi a kérelmezőkkel szembeni emberi jogok érvényesülését. A témához visszakapcsolódva pedig, a kérelmezők fogva tartása, szeparálása pedig olykor olyan körülmények között mennek végbe, amelyek alapul szolgálhatnak az EJEB előtti eljárás megindításához és feltehetően a 3. és/vagy 5. cikk sérelmének megállapítását eredményezik. Az emberi jogok érvényesítésének betartása nemzetközi jogi kötelezettség valamennyi tagállam számára. A menedékkérők befogadása pedig egyrészt ezen a kötelezettségen, másrészt olyan körülményeken alapszik, amelyek megkönnyítik mind a kérelmezők helyzetét, mind pedig az eljáró tagállam hatóságainak feladatát. Amennyiben lehetséges törekedni kell az egyéni szükségletek figyelembe vételére, különösen a már említett speciális csoportok tekintetében. Nem utolsósorban a tranzitónákban történő elhelyezés az EJEB megállapításai alapján jogszerűtlen őrizetbevételnek minősülnek, ezt alátámasztják a fentebb bemutatott jogesetek, illetve az irányelvekben rögzítettek definíciók.

#### **V.4. A fogva tartás alternatívái**

A fogva tartás, mint a személyi szabadság korlátozásának legsúlyosabb változata, erre tekintettel végső esetben kell alkalmazni. A korlátozás illetően formája szükségszerűen együtt jár az EJEE 3. cikkében rögzített bánásmódokkal. Főszabályként azonban nem érik el azt a szintet, amely esetben már egyezményesértésről beszélünk. Ugyan a kérelmezők őrizetbevétele nem tekinthető büntetésnek, mégis úgy vélem, hogy amikor az alternatívákat soroljuk fel, hasonló elvet követünk, mint abban az esetben, amikor a szabadságvesztés-büntetést helyettesítő intézkedéseket kutatjuk. A teljesség igénye nélkül néhány az UNHCR által javasolt, gyakorlatban is alkalmazott alternatívákból, így például nyitott, vagy félig nyitott befogadó állomások létesítése, lakóhely kijelölése, jelentkezési kötelezettség előírása, szabadon bocsátás óvadék letétbe helyezésével történő biztosítása, kezes kijelölése, a személyazonosító illetve az útiokmányok bevonása, civil szervezetek által fenntartott programokon való részvétel, esetkezelés, amely már a kezdetektől a menekült státusz megadásáig vagy a kitoloncolásáig

figyelemmel kíséri a kérelmező sorsát.<sup>43</sup> Véleményem szerint az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által meghatározott alternatív megoldások, csakúgy, mint például a döntések során alkalmazott egyéniesítés vizsgálata, a tagállamok esetében is hasonló körülményt igényel.

## VI. Az ítélet következményei

Az Ilias és Ahmed kontra Magyarország ügyben született ítélet még nem jogerős. A Kamara ítéletének meghozatalától számított három hónapon belül az ügyben részes felek jogorvoslati kérelemmel élhetnek, hogy az ügy a Nagykamara elé kerüljön.

Az ítélet végrehajtásának ellenőrzése az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának feladata. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága az érintett tagállam ítélet végrehajtásáért felelős kormányzervével lép kapcsolatba.

Az érintett tagállamnak mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy újabb egyezményesítés ne forduljon elő. Amennyiben marasztaló ítéletet hoz az EJEB, jogos elégtétel megfizetésére kötelezi az érintett tagállamot.<sup>44</sup>

Az Ilias és Ahmed kontra Magyarország ügyben az EJEB többek között a 3. és 13. cikk megsértését állapította meg. Jogalkotás útján e kettő cikk általi sérelem orvosolható. Az EJEB azon megállapítása, amely szerint a tranzitónában történő elhelyezés őrizetnek minősül, azaz az EJEE 5. cikkének hatálya alá rendeli, alapvető jelentőségű. A tranzitónában történő elhelyezés, ez alapján összeegyeztethetetlen az EJEB megállapításaival. Amennyiben az ítélet jogerőssé válik, Magyarország kifizeti a jogos elégtételként megállapított összeget, mindegy jogi alapot nyújt a többi tranzitónában elhelyezett kérelmező számára, hogy az ítéletre hivatkozva keresetet nyújtsanak be Magyarország ellen.

A határon lefolytatott eljárásokat nem tiltja az EU joga sem. Az eljárási irányelv rögzíti, hogy a tagállamok a menekültügyi kérelmek elfogadhatóságáról szóló eljárást a határon vagy a tranzitónákban is lefolytathatják. Gyorsított eljárásnak abban az esetben van helye, amennyiben a kérelmező a tagállam területére jogellenesen lépett be. Az irányelv a tranzitónában lefolytatott eljárások lefolytatására ésszerű határidő megállapítását írja elő. Amennyiben négy héten belül nem születik döntés, a belépést engedélyezni kell a kérelmező számára.

<sup>43</sup> Fogvatartás: iránymutatás. Menedékkérők fogvatartása és a fogvatartás alternatíváira vonatkozó kritériumok és normák. UNHCR: The UN Refugee Agency [http://www.unhcr.org/hu/wpcontent/uploads/sites/21/2016/12/UNHCR-fogvatartasi-iranyelvek\\_2012.pdf](http://www.unhcr.org/hu/wpcontent/uploads/sites/21/2016/12/UNHCR-fogvatartasi-iranyelvek_2012.pdf) [Letöltés dátuma: 2017. szeptember 29.] 41-46. o.

<sup>44</sup>[http://www.echr.coe.int/Documents/50Questions\\_HUN.pdf](http://www.echr.coe.int/Documents/50Questions_HUN.pdf) [Letöltés dátuma: 2017. szeptember 29.]

Véleményem szerint, ugyan nem jogi következmény, de mégis számolnunk kell azzal, ha jogerős marasztaló ítélet születik Magyarország ellen és a jogos elégtételként meghatározott összeg kifizetésére kerül sor, esetlegesen a magyar társadalom rosszallását válthatná ki, csakúgy mint minden egyes fogva tartás miatti kifizetés.<sup>45</sup> Ezt a már fennálló problémát csak tovább tetőzné az, ha az ítélet következtében további kereseteket nyújtanának be a tranzitciónában történő elhelyezéssel kapcsolatban.

A menekültügy jogi szabályozását a nemzeti jog, az unió joga és a nemzetközi jog együttesen szabályozza.<sup>46</sup> A nagyszámú bírósági ügy is jelzi, hogy egyre több esetben lép fel kollízió a három jogrendszer között. Az unió tagállamai nem voltak felkészülve a migráció ilyen intenzitású „betörésére”. A tagállamok külön-külön is óriási kihívás előtt állnak. Egyre sürgetőbbé válik, hogy egy közös megoldást találjanak, amely a gyakorlatban is működik. A tagállamok védekezési mechanizmusa is eltérő. Magyarország már-már olyan szigorú jogi határzárát vezetett be, illetve olyan menekültügyi politikát folytat, amely esetében kétségbe vonható, hogy megfelelné az emberi jogi kötelezettségeinknek.

Némi párhuzamot vélek felfedezni a jelen eset, illetve a büntetés-végrehajtásban bevezetett kártalanítási eljárással kapcsolatban. Ez utóbbinál is lavinaszerűen követték egymást az elmarasztaló ítéletek, így egy jogszabály-módosítással nemzeti jogon belülre szorította a törvényhozó a kifizetéseket.

A fentebb említett példák az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatából arra is rámutattak, hogy nem egyedülálló problémával állunk szemben. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye egyes cikkeinek megsértése gyakori a tagállamok részéről. Nem tudok egyetérteni azzal a javaslattal, amely megfogalmazódott már néhány kutatóban, miszerint módosítani szükséges az Egyezményt. Véleményem szerint itt a közös szabályok megerősítésére kellene a hangsúlyt fektetni. Az emberi jogok védelme elsődleges kötelessége valamennyi tagállamnak. Ezek sorozatos megsértése pedig nem csak azt jelenti, hogy elmarasztaló ítélet esetén az EJB által meghatározott összeg megfizetésére kötelezik az adott tagállamot, hanem azt is, hogy a tagállamban az emberi jogok betartása, védelme nem megfelelően működik. Megfontolandó, amennyiben az emberi jogok érvényesülése szempontjából ez a tendencia a jövőre vonatkozóan is ekként alakul, hogy a jogvédő civil szervezeteknek több jogosultsága legyen a jogalkotási eljárásban. Tekintettel arra, hogy valamennyi jelentős jogszabályunk 2011. évet követően lépett hatályba, így messzemenő gyakorlati tapasztalatokat nem tudunk levonni, annyi bizonyos, hogy

<sup>45</sup> Lásd pl. a büntetés-végrehajtási intézetek telítettségének okán fellépő kifizetések miatti elégedetlenséget.

<sup>46</sup> Mohay Ágoston: Nemzetközi jogi standardok a menekültügyben. In: Scriptura 2016/I. 105.

a jogszabály-módosítások általi jogbizonytalanság az emberi jogok hatékony érvényesülését sem kíméli.

## VII. Összegzés

A jogalkotásban szükségszerű változtatásokat eredményezett a válsághelyzet megoldására irányuló törekvés. 2015 szeptemberében a magyar határt de facto és de jure is lezárták. A módosítások értelmében bevezetésre került az ún. a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet, amely szerint akkor hirdethetnek válsághelyzetet, ha kérelmezők száma meghaladja egy hónap átlagában a napi ötszáz főt, vagy két egymást követő hét átlagában a napi hétszázötven főt, vagy egy hét átlagában a napi nyolcszáz főt. Továbbá a válsághelyzet megállapítható abban az esetben is, ha kialakul a migrációhoz kapcsolódó helyzet, amely közvetlen fenyegetést jelent a közbiztonságra, a rend fenntartására egy településen, vagy közvetlen fenyegetést jelent a közegészségügyre. A helyzetről szóló kormányhatározat legfeljebb hat hónapos időtartamra marad hatályban, de annak időtartama meghosszabbítható.<sup>47</sup> Jelen tanulmány írásakor 2018. március 7. napjáig az egész országra kiterjedően válsághelyzetet hirdettek ki.

Véleményem szerint az az álláspont, amelyet a fent említett jogszabály-módosításokkal, a szigorú határzár bevezetésével, a lakosság manipulálásával képvisel a kormány a társadalom torz reakcióját válthatja ki. A törvények folyamatos változtatása pedig a jogbiztonságot kérdőjelezi meg. Nemzetközi viszonylatban is megannyi kritika érte a jogalkotást az emberi jogok eltiprása miatt. Ezt tetézte csak a migráns válság okozta szigorú rezsimek bevezetése és fenntartása. Az idegengyűlölet már-már kézzelfogható az országban. Magyarország eddig sem járt élen az emberi jogok betartását illetően – ezt bizonyítja, hogy jelenleg is a nem megfelelő fogva tartási körülmények miatt az EJEB előtt van számos magyar eset.<sup>48</sup>

Az EU és Törökország közötti 2016-os migrációs megállapodás is az emberi jogok helyett a biztonságra összpontosul. Könnyen belátható, hogy még az ilyen vagy ehhez hasonló válsághelyzetek sem képesek megváltoztatni az emberi jogokkal kapcsolatos attitűdöt. A rögzített jogok elvben érvényesülnek,<sup>49</sup> a gyakorlatban pedig kevésbé.

<sup>47</sup> *Tímea Drinóczi – Ágoston Mohay*: Has the migration crisis challenged the concept of human rights protection of migrants? The case of Ilias and Ahmed v Hungary. Forthcoming in: *The Migration Crisis as a Challenge for Democracy* (European Integration and Democracy Series, Vol. 5). Intersentia, 2017 3. o.

<sup>48</sup> Meggyőződésem, hogy azok a jogszabályok, amelyek megalkotásához a mintát valamely másik tagállam releváns jogszabálya adta, nem feltétlenül alkalmazhatók. A jogalkotó olykor figyelmen kívül hagyja pl. azokat a körülményeket, életfeltételeket, amelyek a mintául szolgáló tagállamban fennállnak, míg esetünkben kevésbé. Nem melleleg az egyes törvényeink sincsenek teljes összhangban egymással.

<sup>49</sup> *Tímea Drinóczi – Ágoston Mohay*: Has the migration crisis challenged the concept of human rights protection of migrants? The case of Ilias and Ahmed v Hungary. Forthcoming in: *The Migration Crisis as a Challenge for Democracy* (European Integration and Democracy Series, Vol. 5). Intersentia, 2017 8. o.

**Schubert Bálint**

*joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Bűnügyi Tagozatának tagja*

## **Az alkoholizmus, valamint az alkoholizmus és a bűnözés összefüggései, a magyar alkoholpolitika és annak hiányosságai**

### **I. Bevezetés**

Az alkoholfogyasztást napjainkban kettős megítélés övezi. Egyrészt az alkohol az emberi történelem kezdeteitől fogva végigkísér minket, ezért a legtöbb társadalomban engedékenyebb, elfogadóbb normák érvényesülnek vele szemben. Másrészt az alkohol, különösképp a túlzott alkoholfogyasztás hatása és szerepe a bűnözési tendenciákban is széleskörűen elfogadott, éppen ezért úgynevezett kriminogén tényezőként tartják számon. Az ilyen bűncselekmények jellegüket tekintve a statisztikai adatok alapján elsősorban közlekedési jellegűek, azonban jelentős szerepük van a személy elleni bűncselekmények esetében is.<sup>1</sup> Tanulmányomban először az alkoholabúzust, kialakulását, annak az alkoholista személyiségrajzára kifejtett hatásait mutatom be. Ezután az alkoholizmus bűnözéssel való kapcsolatát tárom fel. Végül részletezem a magyar alkoholpolitikát, az alkoholizmus visszaszorítására irányuló preventív törekvéseket, rámutatok ezek hatékonyságára, esetleges hibáira, hiányosságaira és megkísérlem őket néhány saját ötlettel, meglátással, javaslattal kiegészíteni.

### **II. Alkohol és alkoholizmus, az alkoholista fogalma és személyében a függőség hatására bekövetkezett változások**

Az alkohol, másnéven szesz (etil – alkohol) az alkoholos italokban található szerves vegyület, amely pszichoaktív szernek minősül. Az alkoholnak a társadalmi tudatban való sajátos megjelenését mutatja, hogy egyrészt amennyiben pszichoaktív szerekről hallunk a köznyelvben előforduló „drog” szóra gondolunk először, holott az alkohol (és ez által az alkoholt nagymértékben tartalmazó ital is) ugyanúgy ide tartozik. Másrészt magának az alkoholnak a fogyasztása nem minősül devianciának, hiszen az nem tér el a szokásos társadalmi normáktól. Azonban ahogy a többi pszichoaktív szer (vagy köznyelvben kábítószer) úgy az alkohol is a központi idegrendszerre fejti ki gátló hatását, amely először izgalmi állapotot, majd később depressziót idézhet elő valamint rendszeres, nagymértékű fogyasztása a kezdetekben

---

<sup>1</sup> <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/orsz/ismertbun.pdf> (2018. 09. 18.)



toleranciát, később pedig függőséget alakít ki. Alkalmankénti túlzott mértékű fogyasztása „csak” heveny alkoholintoxikációval, ezzel szemben a rendszeres nagy mennyiségű fogyasztása idült alkoholmérgezéssel, másnéven az alkoholizmus kialakulásával jár.

Az alkoholizmus már devianciának minősülő, tehát olyan viselkedési forma, amely eltér a társadalomban elfogadott magatartástól. Bár a különböző társadalmakban előfordulhat, hogy néhány devianciát másként ítélnék meg (akár még az is, hogy ami egyes társadalmakban súlyos devianciának számít, az más társadalmakban nem jelent eltérést az elfogadott normáktól), azonban az alkoholizmusról elmondhatjuk, hogy a legtöbb társadalomban devianciaként ismerik el, annak ellenére, hogy nem esik olyan súlyos megítélés alá, mint más deviáns magatartások (például az öngyilkosság).<sup>2</sup>

Az alkoholizmus devianciaként való elismerésének oka, hogy jelentős méreteket öltő (nagy kiterjedésű szociális, és egészségügyi problémákat keletkeztető) szenvedélybetegség, amelynek kialakulását öt fázisra bonthatjuk fel. Az első fázis az alkohollal való „megismerkedés”, ezután következik a vele történő „kísérletezés”, majd a kiegyensúlyozott használat. Egészen idáig azonban még nem beszélhetünk alkoholizmusról, az csak a következő fázisok bekövetkeztekor valósul meg: az „alkoholabúzus” (mértéktelen és kontroll nélküli alkoholhasználat), végül a függőség kialakulása.<sup>3</sup> Az ilyen függőségben szenvedő személyeket alkoholistának nevezzük. Max Glatt angol alkohológus definíciójának értelmében az alkoholista személyek azok, akik rendszeresen vagy visszatérő gyakorisággal alkoholt fogyasztanak, ez pedig alkoholfüggőséghez és / vagy súlyos szervi károsodáshoz vezetett.<sup>4</sup> A dependenciával kapcsolatosan fontos megjegyeznünk, hogy a társadalom bizonyos tagjai, különösen veszélyeztetettek. Ilyenek azok, akik genetikusan érzékenyebbek az alkohol hatásaira, jellemző rájuk az (örökletes) emocionális labilitás, illetve, ha olyan családból jönnek, ahol már előfordult alkoholizmus, vagy más szenvedélybetegség.<sup>5</sup>

Az alkoholabúzus következtében az alkohollal kapcsolatos problémák (angolul *alcohol related problems*) különböző szinteken jelennek meg az alkoholista életében, ezek pedig a következők: az elsősorban egészségügyi szintek (testi és pszichés), illetve a szociális szint. Az idült alkoholizmus egészségkárosító hatásai között szerepel a memória, a koncentráció és

<sup>2</sup> Pikó Bettina: A deviáns magatartás szociológiai alapjai és megjelenési formái a modern társadalomban. JATEPress, Szeged 2011. 9. o.

<sup>3</sup> Simon Tamás: Az alkoholfogyasztás és az alkoholizmus hatása az egészségre. In: Megelőző orvostan és népegészségtan. (szerk. Ádány R). Medicina Könyvkiadó, Budapest 2006. 46. o.

<sup>4</sup> Buda Béla: Az alkoholológia új távlatai. Alkoholizmus Elleni Bizottság, Budapest 1992. 14–15. o.

<sup>5</sup> McCubbin, H.I. – McCubbin, M.A. – Thompson, A.I. – Han, S-Y.: Contextualizing family risk factors for alcoholism and alcohol abuse. Journal of Studies on Alcohol, 1993. 75–78. o.



figyelemképesség romlása, személyiség és memória zavarok előidézése, agresszív viselkedés, depresszió, az öngyilkosságra való hajlam erősödése.<sup>6</sup> A szociális szint esetében beszélhetünk a társadalmi szint hanyatlásáról: válás, a társas kapcsolatok megromlása, majd felbomlása, a munkahely elvesztése, az anyagi és szociális ellehetetlenülés. A két szint között erős kapcsolat figyelhető meg, hiszen az egészség károsodása az egyén szociális helyzetét is befolyásolhatja, ezáltal kríziseket hozva létre, amelyek aztán tovább gyűrűzve más devianciákat is keletkeztethetnek (mint például, ahogy azt később részletesebben is kifejtem, a bűnözés). A két nagy szintcsoport hatására az alkoholista személy személyiségrajza megváltozik, ördögi kör alakul ki: az túlzott alkoholfogyasztás hatásai miatt a személy közti, családi és baráti kapcsolatok megromlása / felbomlása, az anyagi és szociális biztonság elvesztése miatt keletkezett stresszt a szenvedélybeteg még több alkohol elfogyasztásával próbálja oldani. Ezáltal állapota tovább romlik, stigmatizálódik, azonosítani kezdi magát a társadalmi köztudatban található alkoholista képével. Az ilyen *circulus vitiosus*ból való kikerülés külső segítséggel szinte lehetetlen.<sup>7</sup>

### III. Az alkoholizmus és a bűnözés közötti kapcsolat

A már fentebb kifejtett alkohollal kapcsolatos társadalmi terhek közül kiemelkedik az erőszakos bűnelkövetés. Ennek egyik oka, hogy az alkohol oldja a gátlásokat. Az ilyesféle gátlásoldás a szakértők szerint abban áll, hogy jelentős mennyiség elfogyasztása csökkenti a szociális visszacsatolás iránti érzékenységet, tehát a személyiség kevésbé érzékeli a kommunikáció által másokban kiváltott hatást. Ezt másnéven „alkoholhatásnak” is nevezik.<sup>8</sup> Az alkoholhatás által kifejtett viselkedés személyenként eltérő viselkedést vált ki, amely függhet az elfogyasztott alkohol fajtájától, mennyiségétől, az egyén egészségére jellemző egyéb változóktól, valamint az egyén alkoholfogyasztással kapcsolatos magatartásától is. Ez utóbbi tekintetében öt különböző csoportba sorolhatók az emberek.<sup>9</sup>

1. Alkoholos italt nem fogyasztók
2. Szociális ivók (mértékletes alkoholfogyasztók)
3. Excesszív ivók (nagy az elfogyasztott alkohol mennyisége, vagy gyakori az alkoholabúzus, nagy esély az alkoholbeteggé válásra)

<sup>6</sup> Simon i. m. 529–532. o.

<sup>7</sup> Pikó i. m. 135–136. o.

<sup>8</sup> Buda: Az alkoholológia... 61. o.

<sup>9</sup> Levendel L.: Alkoholbetegek gyógykezelése és gondozása. Akadémiai Kiadó, Budapest 1987. 11–12. o.

4. Alkoholbetegek (függő viszonyba kerültek az alkohollal, annak hiányában elvonási tünetek jelentkeznek)

5. Krónikus alkoholbetegek (testi – szellemi károsodást szenvedők, erőteljesen függő viszonyban állnak az alkohollal)

A hivatalos kriminálstatisztika (Egyesített Rendőrségi Ügyészeti Bűnügyi Statisztika - ERÜBS) adatai alapján 30% körüli a bűncselekményt ittas állapotban megvalósító bűnelkövetők aránya (ezek jellemzőbben szituatív jellegű emberölések, súlyos testi sértések, garázdaságok, közlekedési bűncselekmények), ám figyelembe kell venni azt is, hogy az alkoholos befolyásoltság nem csak az elkövető esetében lehet tényező, hanem az áldozatában is.<sup>10</sup>

A sértetti oldal esetében a legjellemzőbb alkohollal kapcsolatos bűncselekmények a rablás és a kifosztás, esetükben a legveszélyesebb az alkoholtoxikáció első fázisa (a véralkohol szintet tekintve 0,5 – 1,5 ezrelék között), mivel leginkább ilyenkor jellemző a gátlástalan és agresszív viselkedés, az öntúlértékelés. Emellett a rablást vizsgáló kutatás kimutatja, hogy a sértettek 24%-ánál járult hozzá ittas állapotuk a cselekmény megvalósításához, ekkor a második és harmadik fázis (1,5 – 2,5 ezrelék) a legveszélyesebb a kordináció, koncentráció és döntésképeség hiánya miatt.<sup>11</sup>

A kriminológiai szakirodalom alkoholizmus és a bűnözés összefüggéseit két nagy oldalra osztja: cselekményi és személyi. A cselekményi oldalhoz tartoznak az alkohol által kiváltott (vagy legalább ittas) állapotban történt erőszakos bűncselekmények, az ittas állapotban elkövetett közlekedési bűncselekmények, azon bűncselekmények mikor az alkohol eszközként szolgál a bűncselekmény elkövetéséhez, valamint ide tartoznak még az alkohol befolyásoltság állapotában elkövetett egyéb bűncselekmények. Esetükben három modellt különböztethetünk meg. Az első modell az alkohol idegrendszerre kifejtett hatásaira koncentrál. Ide tartozik az agresszió előidézése / növelése, a gátlások oldása, az ítélőképesség megromlása. A második modell értelmében maga az erőszakos magatartás, a bűnelkövetésre való hajlam vezet alkoholfogyasztáshoz, ugyanis azon emberek esetében, akikre jellemző az erőszakos magatartás valószínűbb a mértéktelen alkoholfogyasztás felé való „eltolódás” (szituációk,

<sup>10</sup> Nagy László Tibor: Az erőszakos bűnözés. In: Kriminológia – Szakkriminológia (szerk. Gönczöl Katalin, Kerecsi Klára, Korinek László, Lévy Miklós). CompLex Kiadó, Budapest 2006. 369. o.

<sup>11</sup> Bácskai Erika, Gerevich József: Az alkoholfogyasztás és erőszakos viselkedés hatása az alkoholfogyasztással összefüggő agresszióra vonatkozó hiedelmekre. In: A kockázatos alkoholfogyasztás spektruma (szerk. Gerevich József, Vandlik Erika). Noran Libro Kiadó, Budapest 2017. 84–99. o.

szubkultúrák felé történő orientáció). A harmadik modell szerint a két jelenség között nincs oksági összefüggés, inkább csak a két magatartás közös okai, kockázati tényezői érvényesülnek.

A személyi oldalhoz azon bűncselekmények tartoznak elsősorban, amelyek az elkövető italozó életmódjával állnak kapcsolatban. Ez esetben cselekményi oldalhoz hasonlóan az alkohol szerepét vizsgálják, azonban itt nem a cselekmény szempontjából, hanem az elkövetőnek az alkohollal való általános kapcsolatának irányából. A kutatások itt nem az éppen aktuális bűncselekmény és az alkohol körülményeit, hanem az alkoholnak az elkövető életútjában való szerepét vizsgálták. Az eredmények alapján a bűnelkövetés és az alkohollal való visszaélés párhuzamosan fordul elő és leginkább a fiatal felnőttekre jellemző, és az életkor előrehaladtával mindkettő gyakorisága csökken. Ide tehát inkább az alkohol által gerjesztett szituációk, meggondolatlan döntések, cselekmények tartoznak.

#### **IV. A magyar alkoholpolitika**

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2014-es az alkohol és az egészség közötti kapcsolatot részletező jelentése alapján Magyarországon fejenként átlagosan évi 13,3 liter alkohol fogy, ezzel pedig az OECD országok között az 5. helyet, világviszonylatban pedig a 10. helyet foglaljuk el a „ranglistában”. Ezzel szemben hazánk azon kevés európai ország közé tartozik, amelynek nincs írott alkoholpolitikája, terve a jelentős alkoholfogyasztás visszaszorítására, szabályozására.<sup>12</sup>

Márpedig országunkban nagy szükség lenne az alkoholizmus, a túlzott alkoholfogyasztás visszaszorítására, hiszen a 20. század utolsó évtizedeiben már – már országos szinteket ütött meg a túlzott alkoholfogyasztás. A statisztikák alapján az 1980-as évek elején 200 – 300 ezer alkoholistát tartottak számon, 2000-ben már valamivel több mint 800 ezerre tették számukat, majd 2004-ben ez a szám 692 ezerre csökkent.<sup>13</sup> Fontos észben tartani, hogy ezek az adatok csak becslések, az alkoholizmus látenciája miatt a számok sokkal nagyobbak lehetnek a valóságban. Amíg az alkoholisták számának növekedéséhez elsősorban a szocializmus sajátos gazdasági, szociológiai berendezkedése járult hozzá, majd a rendszerváltás utáni időszak annak bizonytalanságai miatt (az alkoholfogyasztás, mint „kiút” a hétköznapi szürkeségéből), addig csökkenésükhöz a gazdasági és szociológiai helyzet stabilizálódása és az állam „alapfokú beavatkozása”. Alapfokú beavatkozás, azért mert ezek önálló, nem pedig stratégiai szintű

<sup>12</sup> *World Health Organization: Global status report on alcohol and health 2014*ed. World Health Organization, Luxembourg 2014. 293. o.

<sup>13</sup> *Bisztrai Tibor: Magyar Statisztikai évkönyv 2004. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 2005. 205. o.*

korlátozások, szabályozások, amelyek ugyan saját erejükből sikereket érnek el az alkoholabúzus visszaszorításában, de a nagyfokú siker eléréséhez egy összehangolt stratégia szükséges.

Az ilyen beavatkozások közé a következő intézkedések tartoznak:<sup>14</sup>

1. A legális alkoholfogyasztás 18. életév betöltéséhez való kötöttsége.
2. Az alkoholfogyasztás Büntető Törvénykönyvbeli szabályozása (pl. BTK 236 §).
3. A „zéró – tolerancia” elvének érvényesülése a járművezetés terén.
4. Az ún. „népegészségügyi” termékadó, amely a különféle alkoholos italokat sújtja.
5. Az alkoholos italok reklámjainak megjelenését szabályozó rendelkezések.
6. A civil kezdeményezések támogatása.
7. Az alkohol árusítás, kiszolgálás, fogyasztás korlátozására vonatkozó szabályok.

Mint már fentebb említettem az ilyen intézkedések hatékonysága önmagukban nem teljes, mivel hiányzik belőlük az őket rendszerbe összefűző stratégia, amelyben kifejthetnék hatásukat. Emellett ezen rendelkezések végrehajtása, minősége között is találhatunk néhány hibát. A következőkben néhány ilyen sorolok fel.

Ilyen az úgynevezett „népegészségügyi termékadó”, amely nem vonatkozik az összes alkoholos italra (különféle párlatok mentessége), a 18. életév betöltéséhez való kötöttség nehézkes ellenőrzése, vagy akár az alkohol árusítását, kiszolgálását, fogyasztását korlátozó szabályok, amelyek betartatása szintén akadályokba ütközik. Bár a „zéró – tolerancia” elve érvényesül, azonban a közúti ellenőrzés alkalmával tartott alkoholfogyasztásra vonatkozó vizsgálat rendszertelensége miatt jelentős a látencia. Ide sorolható még az alkoholológia alulfinanszírozottsága, az ebből keletkező szakember hiány, amely miatt a különféle prevenciós programok hatékonysága is csökken, valamint a társadalomban megjelennek az alkoholizmussal kapcsolatos miszkoncepciók. Hiányzik az alkoholmentes rendezvények gyakorlata, amely elsősorban a fiatalok által látogatott események esetében lenne indokolt, illetve ott ahol a szüleikkel együtt kiskorúak is jelen vannak. Az ivás környezetének és feltételeinek befolyásolására irányuló kezdeményezések ugyan megtalálhatók, ám ezek szórványosak, hiányzik belőlük a hatékonyságukhoz szükséges rendszeresség, attraktivitás, ugyanide sorolható az alkohol tömegkommunikációban való szerepeltetésének hiánya.

<sup>14</sup> Buda Béla: Alkoholpolitika- és stratégia. <https://docplayer.hu/1091189-2-az-alkohol-politika-alapelvei.html> (2018. 09. 18.)

Véleményem szerint a magyar alkoholpolitika összehangolása mellett a következő intézkedésekre, változtatásokra is szükség lenne:

1. A részletes, tudományosan megalapozott, elfogulatlan ismeretekhez és információkhoz jutás biztosítása, ezáltal a társadalmi köztudatban megtalálható alkoholizmussal kapcsolatos hiányosságok, félreértelmezések „kigyomlálása”. Ennek eszközei lehetnek az általános iskolákban, középiskolákban lebonyolított ismeretterjesztő programok, célzott lakossági kommunikációs kampányok finanszírozása, a figyelmeztető feliratoknak az alkohol tartalmú italok csomagolásán való elhelyezésének kötelezővé tétele.

2. Az alkoholos italokhoz való hozzáférés korlátozása. Jogi szabályozás szigorítása, jogszabályok betartásának hatékonyabbá tétele, ennek ellenőrizhetőségének megteremtése.

3. A „zéró – tolerancia” elvének megtartása, a kilégzéses teszt („szondáztatás”) gyakoriságának növelése, nem csak „razziaszerű” nagy mennyiségű, hanem folyamatos ellenőrzések tartása.

4. Közösségi önszegítő tevékenységek támogatása, népszerűsítése, az azokat körül lengő tévhitiek elosztatása. Az ilyen csoportokkal való aktív együttműködés, képzési programok indítása.

5. Az alkoholizmus kutatásának finanszírozása, az ilyen kutatások koordinációjának kialakítása.

6. Az alkohol tartalmú italok reklámozására és szponzorációjukra vonatkozó határozottabb szabályok megalkotása. A hirdetések tiltása bizonyos sportrendezvényeken, a közterület reklámozás korlátozása, időintervallumhoz kötése (például televízióban este kilenc és reggel nyolc között).

7. Az egészségügyi alap- és szakellátás, a szociális rendszer tevékenységének összehangolása az alkoholproblémákkal küszködők érdekében. Korai kezelésbe vételi programok kialakítása, amelyek segítenek azonosítani az alkoholbetegeket, és kezelésüket még betegségük korai stádiumában megkezdeni.

## **V. Nemzetközi kitekintés<sup>15</sup>**

A magyar alkoholpolitika bemutatása után érdemesnek tartom néhány nemzetközi kezdeményezés bemutatását is, ahol az előző fejezetben felsorolt javaslatok, valamint más

<sup>15</sup> A fejezethez a WHO 2014-es jelentését használtam. *World Health Organization: Global status report on alcohol and health 2014*ed. World Health Organization, Luxembourg 2014. 61 – 62. o.

eszközök segítségével sikeresen csökkenthető az adott országra jellemző alkoholfogyasztás mértéke.

A Dél-afrikai Köztársaságban, a kormány 2010-ben egy miniszteri bizottságot hozott létre, amelynek feladata az alkohol káros hatásait csökkentő stratégiák és programok kidolgozása és végrehajtása volt. Bár sokan a „személyes felelősség” felőli megközelítést javasolták a bizottság a „közegészségügy” irányából indult el a stratégiák kidolgozásának útján. A különféle minisztériumok saját hatáskörük alapján járultak hozzá a közös feladathoz, valamint a bizottság szorgalmazta, hogy a kormány fontolja meg a „zéró – tolerancia” bevezetését (a Közlekedési Minisztérium hatásköre), emelje a legális alkoholfogyasztás korhatárát 21 évre (az Ipar és Kereskedelmi Minisztérium hatásköre). Bár a bizottság tevékenységének hatékonyságát még korai lenne megállapítani, ám az előrejelzések szerint az intézkedések képesek lesznek az alkoholproblémák csökkentésére. Emellett egy az egész kormányt magában foglaló bizottság mindenképp előremutató kezdeményezés, amelyre a jövőben tovább is fejlődhet.

Fehéroroszországban, 2011-ben egy az Egészségügyi Minisztérium által, az érdekelt tanácsadásával létrehozott 4 éves nemzeti programot vezettek be. A program fő célja az alkohollal összefüggő bűncselekmények, balesetek, függőség visszaszorítása volt. Új rendelkezések, kezdeményezések kerültek bevezetésre, mint például a „zéró – tolerancia” elve, az alkoholos italok tévében és rádióban történő reklámozásának reggel 7 és este 10 óra közötti megtiltása, a bírságok összegének megemlése. Az eredmények nem sokkal bevezetésük után már gyors eredményeket produkáltak, az alkoholfogyasztás a 2011 – 2012-es intervallumban 6,5 %-kal csökkent (amelyet egy újabb már 11,4%-os csökkenés követett a következő évben), illetve az alkoholos befolyásoltság alatti bűnelkövetések száma is csökkent.

Mongóliában, 2011 után egy a miniszterelnök által vezetett mozgalom indult az alkoholos italok gyártásának, eladásának, hozzáférhetőségének szabályozása érdekében. 80 állami és nem állami szervezetről álló hálózatot hoztak létre, amelynek feladata az „Alkoholtól mentes Mongólia” kezdeményezés bevezetése volt. A program célja a társadalom figyelmének felhívása, az új rendelkezések kidolgozása, és a jogi környezet kialakítása, törvényjavaslatok kidolgozása volt.

## **VI. Összegzés**

Az alkoholizmus korunk egyik legnagyobb társadalmi problémáját jelentő deviancia, amely fenyegeti a társadalom gazdasági, szociális és egészségügyi aspektusát is. Ezek mellett jelentős hatást fejt ki a bűnözésre is. A két jelenség közötti kapcsolódási pontokat megvizsgálva

megállapíthatjuk, hogy bár az alkoholizmus nem jelent egyenes utat a bűnözéshez, azonban jelentős befolyásoló tényezőként van jelen mind elkövetői, mind sértetti oldalon. Szerepe megnyilvánulhat magában a cselekményben is, mint egyfajta katalizátor, valamint a bűnelkövető és az áldozat személyiségében is (gondoljunk csak azon hatásaira, amelyek az egyén egészségét és szociális helyzetét is károsítják).<sup>16</sup> Ebbéli és az élet más területein kifejtett káros hatásai miatt szükséges a már sok országban (például Németország, Svédország, Norvégia) létező alkoholpolitika kidolgozása. Magyarországon azonban, bár szükségessége kétségtelen, nincs ilyen stratégiai terv kidolgozva. A jelenleg életben lévő korlátozások önmagukban nem elegendőek ahhoz, hogy visszaszorítsák az alkoholizmus által kifejtett társadalmi problémákat ezért ezek átalakítása, rendszerbe foglalása és kiegészítése mindenképp szükséges. A nemzeti szintű alkoholpolitika hozzájárul az alkoholizmus jelentette komplikációk megoldásához, amely mindannyiunk érdeke, hiszen ezáltal csökkennek az általa okozott egészségügyi és gazdasági terheink, biztonságosabbá válik életünk és az e szenvedélybetegségben szenvedő embertársaink életét is jobbra tehetjük.

---

<sup>16</sup> Lévay Miklós: Az alkoholizmus, a kábítószer- probléma és a bűnözés összefüggései. In: Kriminológia – Szakkriminológia (szerk. Gönczöl Katalin, Kerecsi Klára, Korinek László, Lévay Miklós). CompLex Kiadó, Budapest 2006. 474. o.





**Szijártó István**

*joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Közjogi Tagozatának tagja*

## **Van-e létjogosultsága Biztonsági Tanács határozatai jogszerűségi felülvizsgálatának?**

### **I. Bevezetés**

A nemzetközi kapcsolatokra bináris rendszerként tekinthetünk abból a szempontból, hogy az államok közötti háborút béke, a békét pedig háború követte, és így tovább. Napjainkban e probléma feloldására a nemzetközi viták békés rendezésének nemzetközi jogi kötelezettsége ad lehetőséget, amely az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Alapokmányának 1. és 2. cikkén alapszik.<sup>1</sup> Az 1. cikk határozza meg az ENSZ céljait,<sup>2</sup> míg a 2. cikk azokat az elveket, amelyeket mind a szervezet, mind pedig a tagállamok kötelesek betartani az ENSZ céljainak megvalósítása folyamatában. Ezek között találjuk az államok azon kötelezettségét, hogy úgy rendezzék nemzetközi vitáikat, hogy a nemzetközi békét és biztonságot, valamint igazságot közben ne veszélyeztessék.<sup>3</sup> Ezt egészíti ki a 2. cikk negyedik pontja, amely kötelezi az államokat, hogy tartózkodjanak nemzetközi kapcsolataikban az erőszakkal való fenyegetéstől vagy az erőszak alkalmazásától más állam területi integritásával vagy politikai függetlenségével szemben, illetve az erőszak bármely más módon történő alkalmazásától, amely ellentétes az ENSZ céljaival.<sup>4</sup> Ez utóbbit tekintjük az erőszak nemzetközi jogi tilalmának.<sup>5</sup> A nemzetközi béke és biztonság megőrzéséért az ENSZ Biztonsági Tanácsa (a továbbiakban: BT vagy Tanács), valamint a Közgyűlés a felelős. Ezt a rendszert nevezzük a kollektív biztonság rendszerének, amelyre már a Nemzetek Szövetsége (a továbbiakban: Népszövetség) is törekedett.

Az államok területi szuverenitása, függetlensége és egyenlősége mellett az imént említett szabályokra úgy tekinthetünk, mint a nemzetközi kapcsolatok keretszabályaira. Ugyanakkor e szabályok kikényszerítésére hagyományosan nincsenek a nemzetközi közösségben alkalmas szervek.<sup>6</sup> Az ENSZ létrejöttétől számítva viszont a Biztonsági Tanácsnak pontosan ez a célja.

<sup>1</sup> Bruhács János: Nemzetközi jog I. Általános rész. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2011. 221–222. o.

<sup>2</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 1. cikk

<sup>3</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 2. cikk 3. pont

<sup>4</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 2. cikk 4. pont

<sup>5</sup> Az erőszak fogalmának meghatározását többször is megkísérelték. A legegyszerűbb, és a gyakorlathoz a legközelebb álló definíció az erőszakra az, hogy az nem más, mint a fegyveres erőszak. Kende Tamás – Nagy Boldizsár – Sonnevend Pál – Valki László (szerk.): Nemzetközi jog. Complex Kiadó, Budapest 2014. 726–727. o.

<sup>6</sup> Malcolm N. Shaw: International Law Sixth Edition. Cambridge University Press, Cambridge 2008. 1118. o.

Azonban amikor a BT az Alapokmány VII. fejezete szerinti hatáskörét gyakorolja, előfordul, hogy e hatáskör gyakorlása során nincsen tekintettel a nemzetközi jog fontos szabályaira. Ez ahhoz vezet, hogy egy-egy határozat tagállamok általi implementációja következtében több esetben is előfordult a nemzetközi jog fontos szabályainak a megsértése. A cikk célja, hogy megvizsgálja, van-e lehetőség a BT határozatainak bírósági felülvizsgálatára és ennek megfelelően javaslatot fogalmazzon meg a BT hatásköri problémáinak az orvoslására.

## II. A nemzetközi béke és biztonság rendszere

Az I. világháború szörnyűségei után a győztes hatalmak (többek között az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország és Oroszország) úgy döntöttek, hogy létrehoznak egy nemzetközi szervezetet, a Népszövetséget, amelynek a célja a nemzetközi béke és biztonság megőrzése lett volna.<sup>7</sup> A szerződő felek a preambulumban ezt elsődlegesen azért kívánták biztosítani, hogy kötelezettséget vállaltak a háború elkerülésére.<sup>8</sup> Ám ez nem univerzális kötelezettség volt.<sup>9</sup>

A Népszövetség Egyezségokmánya nagy előrelépést jelentett, mivel a szerződő felek lemondtak a háborúról bizonyos korlátok között, és célul tűzték ki a fegyverkorlátozást,<sup>10</sup> továbbá létrehozták az Állandó Nemzetközi Bíróságot. A nemzetközi kapcsolatok történetében eddig példátlan lépés volt a kollektív biztonság rendszerének a kialakítása is. A 10. cikk kimondta, hogy a részes államok kötelesek tiszteletben tartani, valamint külső fenyegetéssel szemben megvédeni más államok területi integritását és politikai függetlenségét.<sup>11</sup>

A második világháború azonban pontot tett a Népszövetség erőfeszítéseinek a végére. Az Egyesült Nemzetek Szervezetét a II. világháború után az 1945. április 25. és június 26. között San Francisco-ban tartott konferencián hozták létre. Ezen 51 állam vett részt.<sup>12</sup> A Népszövetség

<sup>7</sup> *Irk Albert*: A Nemzetek Szövetsége II. Kiadás. Danubia Kiadó, Pécs 1926. 15–20. o.

<sup>8</sup> *Irk* i. m. 22. o.

<sup>9</sup> Ez azért nem azonos tartalmú tilalom az ENSZ által kialakított kollektív biztonság rendszere által felállított tilalommal, mert a Tanács kétféle eljárása esetén egyik esetben sincs kellően szankcionálva az az eset, amikor egy állam nem fogadja meg a Tanács javaslatát. Ha a nemzetközi békét fenyegető vita bejelentése esetén a felek nem fogadják meg a Tanács javaslatát, akkor az Egyezségokmány engedélyezi, hogy három hónap elteltével a felek háborúhoz folyamodjanak. Valamint, ha a nemzetközi békét fenyegető vitát a Tanács megvizsgálja azonban nem képes egyezsége jutni a kérdésben, akkor az Egyezségokmány alapján valamennyi tag az igazságosságra és a jogra tekintettel, saját meglátása szerint cselekedhet. Ld. Nemzetek Szövetségének Egyezségokmánya 12. cikk és 15. cikk

<sup>10</sup> Nemzetek Szövetségének Egyezségokmánya 8. cikk

<sup>11</sup> Nemzetek Szövetségének Egyezségokmánya 10. cikk

<sup>12</sup> *Pandler Árpád*: Az ENSZ Biztonsági Tanácsa. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1974. 70–71. o.

után az ENSZ Alapokmánya bizonyos szempontból hasonló, bizonyos szempontból pedig eltérő módon próbálja a mai napig biztosítani a nemzetközi békét és biztonságot.<sup>13</sup>

Ahogy már a bevezetésben is utaltam rá, a kollektív biztonság rendszere az Alapokmány 1. cikkének 1. pontján alapszik, amely szerint az ENSZ célja, hogy „fenntartsa a nemzetközi békét és biztonságot és evégből hathatós együttes intézkedéseket tegyen a békét fenyegető bűncselekmények megelőzésére és megszüntetésére, a támadó cselekményeknek vagy a béke más módon történő megbontásának elnyomására, valamint békés eszközökkel, az igazságosság és a nemzetközi jog elveinek megfelelő módon rendezze vagy megoldja azokat a nemzetközi viszályokat és helyzeteket, amelyek a béke megbontására vezethetnek”<sup>14</sup>

Emellett a 24. cikk kimondja, hogy a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért elsősorban a BT felelős továbbá, hogy a BT e felelősségéből eredő kötelességeinek teljesítésekor a tagállamok nevében jár el.<sup>15</sup> Továbbá az Alapokmány 25. cikke<sup>16</sup> a BT valamennyi határozatát kötelezőnek nyilvánítja a tagállamokra tekintettel, vagyis ellentétben a Népszövetség rendszerével, nincs kibúvási lehetőség az erőszak tilalma alól, ha a Tanács megállapítja a béke veszélyeztetését, megszegését vagy agressziót.<sup>17</sup>

Az Alapokmány VI. és VII. Fejezete foglalkozik a nemzetközi béke és biztonság fenntartásával. A VI. Fejezet, amely a „Viszályok Békés Rendezése” címet viseli, azon eshetőségekkel foglalkozik, amikor két vagy több állam viszálya veszélyeztetheti a nemzetközi béke és biztonság fenntartását.<sup>18</sup> A BT minden ilyen vitát megvizsgálhat a 34. cikk alapján és ha megítélése szerint e vita veszélyeztetheti a békét, akkor három lehetősége van.<sup>19</sup> A 33. cikk 2. pontja alapján felhívhatja a feleket a vita békés rendezésére.<sup>20</sup> A 36. cikk 1. pontja alapján eljárási vagy rendezési módokat ajánlhat<sup>21</sup> és végül, de nem utolsó sorban a 37. cikk 2. pontja

<sup>13</sup> Ramesh Thakur: The United Nations, Peace and Security. Cambridge University Press, New York 2006. 30. o.

<sup>14</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 1. cikk 1. pont

<sup>15</sup> Pandler i. m. 94. o.

<sup>16</sup> „A Szervezet tagjai megegyeznek abban, hogy a Biztonsági Tanács határozatait a jelen Alapokmánynak megfelelően elfogadják és végrehajtják.” Ld. Egyesült Nemzetek Szervezete, Alapokmány 25. cikk

<sup>17</sup> Érdemes itt felhozni azt, hogy a BT határozatok kötelező jellege körül találhatunk ellentétes véleményeket. A kézenfekvő válasz az, hogy a BT határozatait a tagállamok kötelesek végrehajtani. Azonban egyes nézetek szerint csak azon határozatok kötelezők, amelyekben a BT utal az Alapokmány VII. fejezetére. Ezzel szemben a Nemzetközi Bíróság Namíbia-ügyben adott tanácsadó véleménye szerint ahhoz, hogy eldönthessük, hogy a BT adott határozata kötelező-e, vizsgálni kell annak szövegezését és a Tanács szándékát is arra tekintettel, hogy létre akar-e hozni a tagállamok irányába kötelezettséget. Ld. Dan Joyner: Legal Bindingness of Security Council Resolutions Generally, and Resolution 2334 on the Israeli Settlements in Particular. <https://www.ejiltalk.org/legal-bindingness-of-security-council-resolutions-generally-and-resolution-2334-on-the-israeli-settlements-in-particular/> (2018. 09. 30.)

<sup>18</sup> Pandler i. m. 108. o.

<sup>19</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 34. cikk

<sup>20</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 33. cikk 2. pont

<sup>21</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 36. cikk 1. pont

alapján a vita rendezésének elveire vonatkozó ajánlást tehet a feleknek.<sup>22</sup> Fontos megjegyezni, hogy a VI. Fejezet alapján hozott határozatok valamint ajánlások nem kötelezők a tagállamokra nézve.

A VII. Fejezet a nemzetközi béke és biztonság veszélyeztetésével, megszegésével és támadó cselekményekkel foglalkozik.<sup>23</sup> A VII. Fejezet alapján a Tanácsnak három lehetősége van ilyen esetben: a 40. cikk alapján ideiglenes rendszabályokat<sup>24</sup>, a 41. cikk alapján nem fegyveres rendszabályokat<sup>25</sup> és a 42. cikk alapján fegyveres rendszabályokat foganatosíthat.<sup>26</sup> Azonban a 39. cikk kimondja, hogy mielőtt ezek közül bármelyikre is sor kerülhetne a Tanácsnak meg kell állapítania a béke veszélyeztetésének vagy megszegésének, vagy támadó cselekménynek fennforgását.<sup>27</sup>

Összegezve, a BT hatásköre kiterjed minden olyan államok közötti viszályra, amely magában hordozhatja a nemzetközi béke és biztonság veszélyeztetését, vagy egyenesen veszélyezteti, illetve megszegi azt. Továbbá akkor is cselekedhet a Tanács, ha egy állam agressziót követ el egy másik állammal szemben.<sup>28</sup>

A nem fegyveres rendszabályok magukba foglalják a gazdasági kapcsolatok, a vasúti, tengeri, légi, postai, távíró-, rádió- és egyéb forgalom teljes vagy részleges felfüggesztését, valamint a diplomáciai kapcsolatok megszakítását. Ezek valamennyi ENSZ tagállamra nézve kötelezők.<sup>29</sup>

Ezzel szemben a fegyveres rendszabályok nem kötelezők, azokat nem kell végrehajtania a tagállamoknak, ehelyett ezek a rendszabályok felhatalmazást adhatnak katonai beavatkozásra. Az Alapokmány szerint a BT légi, tengeri és szárazföldi fegyveres erők felhasználásával olyan műveleteket foganatosíthat, amelyeket a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához vagy helyreállításához szükségesnek ítél.<sup>30</sup> Valamint arról kell még szót ejteni, hogy a 43. cikk előírja, hogy a tagállamok nemzetközi szerződéseket kössenek, amellyel a BT használatába

<sup>22</sup> Bruhács János: Nemzetközi jog II. Különös rész. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 2011. 281. o.

<sup>23</sup> Ahogy Pandler Árpád fogalmaz: „Ez a fejezet az, amely az Alapokmány rendszerének tengelyeként arra lenne hivatott, hogy a fennkölt célok és elvek megsértése esetén azokat kényszerítő intézkedésekkel betartassa.” Ld. Pandler i. m. 119. o.

<sup>24</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 40. cikk

<sup>25</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 41. cikk

<sup>26</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 42. cikk

<sup>27</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 39. cikk

<sup>28</sup> A BT nem kizárólag erőszak alkalmazása nyomán állapíthatja meg a fentebb felsorolt tényállásokat. Számos esetben állapította meg a béke veszélyeztetését erőszak alkalmazásának hiányában is. Erre kitűnő példa lehet, hogy a BT úgy ítélte meg Rodézia egyoldalú függetlenségi nyilatkozatát (1965), hogy az veszélyezteti a békét. Ld. ENSZ BT 217. (1965) sz. határozat S/RES/217 (1965) 1965. november 20. 1. pont

<sup>29</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 41. cikk

<sup>30</sup> Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya 42. cikk

utalják fegyveres erőiket, de ezek a szerződések máig nem jöttek létre, sőt az ezen haderőt irányítani hivatott Vezérkari Bizottság sem működik *de facto*.<sup>31</sup> Ez az oka annak, hogy a BT csak felhatalmazást adhat a katonai beavatkozásra, és nem utasítást.

Így tehát létrejött egy olyan szervezet, amely létrehozta a kollektív biztonság – elviekben – működőképes rendszerét. Az erőszak tilalmát a BT kisebb-nagyobb hatékonysággal és elhatározással képes felügyelni. Ennek a jelentősége, ahogy már említettem, nem vitatható: korábban egyáltalán nem volt még csak hasonló intézmény sem, amely a nemzetközi kapcsolatok e keretszabályainak betartását felügyelte volna.

### **III. A Biztonsági Tanács határozatainak kapcsán felmerülő jogi problémák**

A BT az Alapokmány VII. Fejezete alapján nem fegyveres vagy fegyveres rendszabályokat vezethet be. E szankcióknak elsődlegesen az a célja, hogy a BT el tudja látni a nemzetközi béke és biztonság fenntartásában vagy helyreállításában meghatározott feladatát. Tehát e szankcióknak elsődlegesen végrehajtó szerepük van.<sup>32</sup> Azonban a következő esetekből is láthatjuk, hogy e határozatok felülvizsgálata nincsen megfelelően biztosítva arra az esetre, ha azok a nemzetközi jog szabályait sértenék. Emiatt már egész korán, az 1961-es ENSZ költségei (*Certain Expenses*) nevű tanácsadó véleményben felmerült annak az igénye, hogy e határozatok – ha csak korlátozott mértékben is, de – alávetetők legyenek valamilyen szintű és formájú felülvizsgálatnak.<sup>33</sup>

#### **III. 1. Az 1267-es rezsim**

Az ún. 1267-es rezsim, valamint a következő alpontban elemzésre kerülő 1483. számú határozat is ún. egyéni szankciókat<sup>34</sup> vezetett be. A Biztonsági Tanács felelősségével foglalkozva Gowlland-Debbas kiindulópontja az, hogy a BT egyéni szankciói jogsértők, ellentétesek a nemzetközi joggal. Az egyéni szankciók képesek a nemzetközi jog szabályait megsérteni, mint például a humanitárius nemzetközi jogot, vagy az emberi jogokat.<sup>35</sup> Egy másik igen súlyos

<sup>31</sup> Pandler i. m. 130–131. o.

<sup>32</sup> Hitoshi Nasu: Chapter VII Powers and the Rule of Law: The Jurisdictional Limits. Yearbook of International Law. 2007. 94. o.

<sup>33</sup> Deborah D'Angelo: The Check on International Peace and Security Maintenance: The International Court of Justice and Judicial Review of Security Council Resolutions. Suffolk Transnational Law Review. 2000/2. 578. o.

<sup>34</sup> Ezek olyan szankciók, amelyeket a BT meghatározott személyekkel szemben vezet be.

<sup>35</sup> Anthony Aust: Kadi: Ignoring International Legal Obligations. International Organizations Law Review. 2009/6. 294. o.

probléma pedig az, hogy egyes határozatokban a BT határozatlan időre vezetett be rendszabályokat, amely alapvetően nem összeegyeztethető a 103. cikk<sup>36</sup> funkciójával.<sup>37</sup>

Az 1267-es „rezsime” a BT Afganisztán tálib vezetése miatt hozta létre.<sup>38</sup> E határozatban a legfontosabb egyéni szankció szerint be kell fagyasztani minden olyan pénzforgalmi számlát, amely a tálibokhoz köthető, valamint le kell foglalni minden olyan dolgot, amelyet a tálibok felügyelnek, vagy az ő tulajdonukban van.<sup>39</sup> Megjelenik itt egyrésről az, hogy a 103. cikk céljával ellentétes az, ha határozatlan időre vezet be egy szankciót a BT, ami az 1267-es rezsimnél is tapasztalható. Ezzel szemben a 103. cikk funkciója, hogy hangsúlyosan csak ideiglenesen oldja fel két nemzetközi kötelezettség ütközésének konfliktusát.<sup>40</sup> Továbbá az 1267-es rezsim sértette az egyén tisztességes eljáráshoz, valamint a tulajdonhoz való jogát, amelyet a *Kadi*, *Yusuff* és *Awadi* ügyekben alapjogi szempontból vizsgált az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB). A Törvényszék a 103. cikkel kapcsolatban arra a következtetésre jutott, hogy annak tiszteletben tartása fontosabb, azaz a határozatban foglalt kötelezettségek végrehajtását csak azért nem függeszti fel, mert azzal jelentősen nehezítené a nemzetközi béke és biztonság fenntartását.<sup>41</sup>

A Törvényszék döntését később azonban fellebbezési eljárásban vizsgálta a Bíróság is<sup>42</sup> és megállapította a BT határozatát implementáló rendelet érvénytelenségét, arra hivatkozással, hogy sérti az EU primer joga által védett alapjogokat.<sup>43</sup> A BT határozatot magát illetően viszont az Európai Bíróság hangsúlyozta, hogy azt még a *ius cogens*-be ütközés esetén sem vizsgálhatja felül, mivel nincs erre hatásköre – az implementáló rendelet viszont egy uniós szekunder jogi aktus, amelynek jogszerűségi felülvizsgálat alapjogi szempontból (is) a Bíróság feladata.<sup>44</sup>

<sup>36</sup> A 103. cikk kimondja azt, hogy az ENSZ tagságból folyó kötelezettségek, ezáltal a BT határozatai is elsőbbséget élveznek egyéb nemzetközi kötelezettségekkel szemben. Ld. Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmány 103. cikk

<sup>37</sup> Vera Gowlland – Derbas: Accountability of the Security Council. In: Report of the International Law Association Study Group on United Nations Reform (szerk. Ralph Wilde). 2011. <https://ssrn.com/abstract=1971008> (2018. 09. 07.) 34. o.

<sup>38</sup> Anthony Aust: *Kadi*: Ignoring International Legal Obligations. International Organizations Law Review. 2009/6. 294. o.

<sup>39</sup> ENSZ BT 1267. (1999) sz. határozat S/RES/1267 (1999) 1999. október 15. 4/b pont

<sup>40</sup> Gowlland – Derbas i. m. 39. o.

<sup>41</sup> T-315/01 sz. ügy (EU:T:2005:332), 156. pont

<sup>42</sup> C-402/05. P. sz. ügy (EU:C:2008:461), 1. pont

<sup>43</sup> C. Feinaugle: *Kadi* Case. Law of Ukraine: Legal Journal. 2013/3. 322. o.

<sup>44</sup> Mohay Ágoston: A *Kadi*-doktrína és a Nemzetközi Jog Érvényesülése az Unió Jogrendben. Közjogi Szemle 2017/4. 40–42. o.



### III. 2. Az 1483. számú határozat

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) szintén foglalkoznia kellett BT határozat jogszerűségével. Az 1483. számú határozat azt követően született, hogy az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok vezetésével 2003-ban lerohanták Irakot, és megdöntötték a Saddam-rezsimet.<sup>45</sup> A határozat szerint minden olyan pénzt be kellett fagyasztani és az Iraki Fejlesztési Alapba kellett áthelyezni, amelynek köze volt a korábbi iraki kormányhoz, vagy amelyet Saddam Hussein, vagy más kormánytagok menekítettek ki az országból.<sup>46</sup> Al-Dulimi, az iraki titkosszolgálat korábbi pénzügyi vezetője 2004-ben került azon személyek listájára, aki rendelkezik ilyen pénzeszközzel. A szóban forgó személy Svájcban telepedett le, amely, miután implementálta a BT határozatában foglalt szabályokat, megkezdte az elkobzást. Emiatt Al-Dulimi először a svájci szövetségi bírósághoz fordult, azonban elutasították kérelmét. Ezt követően fordult az EJEB-hez (*Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland*).<sup>47</sup>

A férfi azt állította, hogy megsértették a tisztességes eljáráshoz, valamint a hatékony jogorvoslathoz való jogát.<sup>48</sup> Végül az EJEB Nagykamarája 2016-ban azt állapította meg, hogy Svájc megsértette Al-Dulimi tisztességes eljáráshoz való jogát azzal, hogy nem biztosított hatékony jogorvoslatot a listára kerüléssel kapcsolatban.<sup>49</sup> Az érvelés eltért az EUB előtti ügyben tapasztalttól. Az alapvető kérdés az volt, hogy fennáll-e konfliktus a BT által telepített kötelezettség, valamint Svájc más nemzetközi kötelezettsége között. Svájc álláspontja szerint fennállt ez, azonban a Nagykamara arra az álláspontra helyezkedett, hogy a BT nem hoz létre olyan kötelezettséget, amely direkte kötelezi a tagállamokat emberi jogok megsértésére.<sup>50</sup> Emiatt igazat adott a kérelmezőnek abban, hogy nem áll fenn konfliktus a két kötelezettség között. Továbbá azt is kiemeli a Nagykamara, hogy a határozat szerint lehetőség van arra, hogy hatékony jogorvoslatot biztosítsanak a tagállamok a listára került személyekkel szemben.<sup>51</sup>

<sup>45</sup> *Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland: Norm conflict between UNSC Resolution and ECHR?* <https://strasbourgobservers.com/2016/09/05/al-dulimi-and-montana-management-inc-v-switzerland-norm-conflict-between-uns-c-resolution-and-echr/> (2018. 09. 07.)

<sup>46</sup> ENSZ BT 1483. (2003) sz. határozat S/RES/1483 (2003) 2003. május 22. 23. pont

<sup>47</sup> *Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland: Norm conflict between UNSC Resolution and ECHR?* <https://strasbourgobservers.com/2016/09/05/al-dulimi-and-montana-management-inc-v-switzerland-norm-conflict-between-uns-c-resolution-and-echr/> (2018. 09. 07.)

<sup>48</sup> 1950. Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 1. pont és 13. cikk

<sup>49</sup> *Case of Al-Dulimi and Montana Management Inc. V. Switzerland*: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164515> (2018. 09. 07.)

<sup>50</sup> *Irene Couzigou: The United Nations Security Council Sanctions and International Human Rights*. Vienna Journal on International Constitutional Law. 2016. 291–292. o.

<sup>51</sup> Uo.

### III. 3. Bosznia-Hercegovina – Jugoszlávia ügy

A délszláv háború idején a BT 713. számú határozatával kapcsolatban is felmerültek nemzetközi jogi problémák. A BT e határozatban fegyver embargót rendelt el, amelyet fenntartott Jugoszlávia felbomlása után is.<sup>52</sup>

Bosznia-Hercegovina 1993-ban a Nemzetközi Bírósághoz fordult. Azt állította, hogy Szerbia megsértette a Népirtás Büntetének Megelőzéséről és Megbüntetéséről szóló egyezményt.<sup>53</sup> Továbbá kérte annak a megállapítását, hogy a BT 713. sz. határozata sértette a nemzetközi *ius cogens*-t, valamint a szokásjogot, mivel a fegyver-embargó miatt nem tudták az újonnan létrejött államok megvédeni magukat, ebből kifolyólag pedig a népirtást sem tudták megakadályozni. A Nemzetközi Bíróság ebben az ügyben megállapította, hogy a szóban forgó határozat – nem szándékosan, ám – valóban megsérthette a népirtás nemzetközi *ius cogens*-ben gyökerező jogi tilalmát.<sup>54</sup>

### IV. A Biztonsági Tanács kontrollja, különös tekintettel a VII. fejezetben biztosított hatáskörre

Számos szerző foglalkozik a BT hatáskörével, valamint azzal, hogy nemzetközi jogi szempontból milyen megítélés alá esnek a VII. fejezet szerint alkalmazott szankciók. Nem utolsó sorban pedig a nemzetközi jogot sértő BT határozatokkal szemben az a kérdés is felmerül, hogy egyáltalán érvényesnek kell-e őket tekinteni.

A kiindulópont az Alapokmány VII. fejezete. A 39. cikk szerint a BT nem fegyveres, vagy fegyveres rendszabályok alkalmazásáról dönthet a béke veszélyeztetése, a béke megszegése vagy agresszió elkövetése esetén. A 39. cikket az Alapokmány legfontosabb rendelkezésének is nevezik,<sup>55</sup> ugyanis ez teszi lehetővé azt, hogy a BT teljesítse a 24. cikkben rá rótt feladatát, azaz a nemzetközi béke és biztonság fenntartását. Azonban nincs meghatározva a béke veszélyeztetése, megszegése, továbbá az agresszió fogalma sem. Emiatt a BT diszkrecionális jogköre rendkívül tág, *de facto* korlátlan, amikor annak megítéléséről van szó, hogy egy állam magatartása veszélyezteti vagy megszegi a békét, illetve agressziót követ el.<sup>56</sup> Egyesek úgy vélték, hogy ezt a korlátlan mérlegelési jogkört a Tanács, vagy annak egyes tagjai

<sup>52</sup> ENSZ BT 713. (1991) sz. határozat S/RES/713 (1991) 1991. szeptember 25. 6. pont

<sup>53</sup> William L. Hurlock: The International Court of Justice: Effectively Providing a Long Overdue Remedy for Ending State-Sponsored Genocide (Bosnia-Herzegovina v. Yugoslavia). American University Journal of International Law and Policy. 1997. 318. o.

<sup>54</sup> D'Angelo i. m. 581–582. o.

<sup>55</sup> Bernd Martenczuk: The Security Council, the International Court and Judicial Review: What Lessons from Lockerbie? European Journal of International Law 1999/3. 539. o.

<sup>56</sup> Martenczuk i. m. 542. o.



a saját javukra fordíthatják.<sup>57</sup> Az is igazán jelentős probléma, hogy a BT VII. fejezetben biztosított szankciói nem mindig tartják tiszteletben nemzetközi jog szabályait,<sup>58</sup> ám az Alapokmányban is igen nehezen találni olyan rendelkezéseket, amelyek e szankciók korlátozásául szolgálhatnának.<sup>59</sup> Ez pedig vezethet a nemzetközi jog fontos szabályainak, különösen az emberi jogoknak a súlyos megsértéséhez is, ahogy láttuk a *Kadi*, *Yusuff* és *Awadi* valamint az *Al-Dulimi* ügyekben.<sup>60</sup>

A BT hatáskörének vizsgálatakor érdemes említést tenni BT és az Alapokmány kapcsolatáról. A Tanács határozatokat hozhat az Alapokmány alapján. Azonban nagyon fontos, hogy nem hozhat olyan határozatokat a BT, amelyre nem terjed ki a hatásköre az Alapokmány szerint. Az ilyen határozatok tekintjük *ultra vires*nek.<sup>61</sup> Amennyiben a BT határozata *ultra vires*, tekinthető az érvénytelennek. Ugyanakkor a BT tevékenységi körének bővülése véleményem szerint nem von maga után eredendően *ultra vires* határozatok. Ez abból következik, hogy az Alapokmány a Tanács számára a nemzetközi béke és biztonság fenntartásának feladatát rendelte. E funkció ellátásához pedig szükséges lehet a hatáskörének bővítése, hiszen a nemzetközi környezetben tapasztalható állandó változás a nemzetközi békére és biztonságra tekintettel újabb veszélyforrásokat eredményezhet.<sup>62</sup> Ezzel kapcsolatban azt is figyelembe kell venni, hogy az ún. beleértett hatáskörök (*implied powers*) elmélet is alátámaszthatja a BT hatáskörének bővülését.<sup>63</sup>

Vizsgálhatók még a BT határozatai nemzetközi jogi megfeleltethetőség szempontjából. Fontos az, hogy a 103. cikk csupán más nemzetközi szerződés által keletkeztetett kötelezettségek esetén oldja fel a konfliktust a két nemzetközi kötelezettség között.<sup>64</sup> Emellett pedig kijelenthető az is, hogy a Tanács köteles lenne figyelembe venni a nemzetközi jog szabályait, hiszen az ENSZ, mint nemzetközi szervezet egyik főszerve. Mivel a nemzetközi

<sup>57</sup> John Foster Dulles: War or Peace. Harrap, London 1950. 194–195. o.

<sup>58</sup> Nasu i. m. 87. o.

<sup>59</sup> Egyes szerzők megpróbálják a BT tevékenységét az ENSZ alapelveinek a segítségével megítélni. Azonban az alapelvek túl általánosnak bizonyulnak ahhoz, hogy korlátozzák a BT hatáskörét. Ld. Martenczuk i. m. 537. o.

<sup>60</sup> Larissa van den Herik – Nico Schruver: Eroding the Primacy of the UN System of Collective Security: The Judgement of the European Court of Justice in the Cases of Kadi and Al Barakaat. International Organizations Law Review 2008/5 331. o.

<sup>61</sup> Maysa Bydoon – Gasem M. S Al-own: The Legality of the Security Council Powers Expansion. International Journal of Humanities and Social Sciences 2017/7. 1. o.

<sup>62</sup> A tevékenységi kör bővülését számos esettel lehet demonstrálni. Előfordul, hogy háborús övezetekben ideiglenes kormányokat támogat nemzetközi összefogással és békefenntartó hadműveletek végrehajtására jogosít fel. Ld. Nasu i. m. 93. o.

<sup>63</sup> Eszerint olyan hatáskörrel is rendelkezik adott szervezet, amely, noha nincs belefoglalva *expressis verbis* az alapító nemzetközi szerződésbe, elengedhetetlen a szóban forgó szervezet megfelelő működéshez, funkciójának ellátásához. Ld. Rossana Deplano: The Strategic Use of International Law by the UN SC. London. Springer. 2015. 14. o.

<sup>64</sup> Bydoon – M. S Al-own i. m. 8. o.

szervezetek nemzetközi jogalanyisága *grosso modo* megegyezik az államok jogalanyiságával,<sup>65</sup> így magától értetődő, hogy a Tanácsnak is tiszteletben kell tartania a nemzetközi jog szabályait (a *ius cogens*-t, valamint a szokásjogot).<sup>66</sup>

Másik oldalról is meg lehet közelíteni a BT hatáskörét, méghozzá a már említett 39. cikk felől. Ugyanis a 39. cikk értelmezése, illetve a béke veszélyeztetésének, megszegésének, valamint az agresszió fogalmának a meghatározása máig elmaradt. A nyelvtani értelmezés szerint a 39. cikk célja, hogy ne legyen fellelhető a nemzetközi kapcsolatokban erőszak. Tehát a BT feladata a nemzetközi béke és biztonság alapvető feltételeinek fenntartása, nem pedig egy optimális állapot létrehozása. Ezen értelmezés alkalmazásával a BT diszkrecionális jogköre bizonyos mértékben csökkenne, és következetesebbé válhatna a gyakorlata.<sup>67</sup> Azonban ennek az elméletnek van egy hátulütője, ami miatt alkalmazhatatlan. Nem fog megvalósulni a 39. cikkben foglalt tényállások pontos definiálása, hiszen ennek az a célja, hogy a Tanácsnak a lehető legszélesebb mérlegelési jogkört biztosítsa. Ugyanis ezzel a *de facto* korlátlan mérlegelési jogkörrel lehet biztosítani azt, hogy a Tanács képes legyen fellépni a változó nemzetközi környezetben jelentkező újabb fenyegetések ellen.<sup>68</sup>

Önmagában azonban ezek a megközelítések nem elegendők a BT határozatainak megítéléséhez, hiszen a tagállamok az Alapokmány 25. cikke alapján kötelesek végrehajtani a BT határozatait. Tehát saját maguk aligha ítélik meg a határozat jogszerűségét az eddigi szempontok alapján. Szükséges az, hogy a Nemzetközi Bíróság, vagy egyéb regionális bíróságok felülvizsgálják az adott határozatot. Ezek a szempontok megfelelő támpontot adhatnak e bíróságoknak a határozatok felülvizsgálatára.

Az egyéni szankciókkal két regionális bíróság is foglalkozott, az EUB, valamint az EJEB – a vonatkozó eseteket a III. részben már röviden vizsgáltam.

Számos szerző a Nemzetközi Bíróságot potenciálisan tartja alkalmasnak arra, hogy felülvizsgálat alá vonja a BT szóban forgó határozatait. Azonban kérdés az, hogy ezt megteheti-e a Bíróság (jelenlegi joghatósága keretei között a válasz inkább nemleges), valamint az is,

<sup>65</sup> Shaw i. m. 1297. o.

<sup>66</sup> Létezik egy kisebbségi vélemény is, ami alapján a Tanács egy *legibus solutus* testület, amelyet nem kötnek a nemzetközi jog szabályai. Ld. *Matthew Happold: Reviewing the Security Council: The role of Other International organisations*. Law Working Papers Series. 2011/04. 2. o.

<sup>67</sup> Martenczuk i. m. 543–544. o.

<sup>68</sup> Más szerzők amellet érvelnek, hogy korlátozott mérlegelési jogkörrel rendelkezik a BT, mivel nem láthat el *quasi* bírói tevékenységet egy politikai testület. Ld. *Mark S. Stein: The Security Council, the International Criminal Court, and the Crime of Aggression: How Exclusive is the Security Council's Power to Determine Aggression?* European Journal of International Law. 2005/1. 31. o.

hogy mi lenne az eredménye annak, ha a BT valamely határozatát érvénytelennek találná a nemzetközi jog szabályai szerint.<sup>69</sup>

A Nemzetközi Bíróság az ENSZ egyik fő-szerve, ezen túl pedig az ENSZ elsődleges bírói szerve. Az Alapokmány XIV. Fejezete határozza meg a Bíróságra vonatkozó szabályokat. Ezek alapján a Bíróság elbírálja az elé vitt ügyeket, és a döntése kötelező a jogvitában résztvevő felekre nézve. A 96. cikk alapján pedig az ENSZ egyéb szervei jogosultak tanácsadó véleményt kérni a Bíróságtól.<sup>70</sup> A XIV. Fejezet rendelkezései között azonban nem kapott helyet a bírói felülvizsgálat, tehát a Nemzetközi Bíróság nem rendelkezik általános hatáskörrel az ENSZ szervei által hozott határozatok felülvizsgálatára.<sup>71</sup> Sőt, az ENSZ Alapokmányának megalkotása során egyenesen elvetették azt, hogy a Bíróság ilyen hatáskörrel legyen felruházva, mivel a BT leendő állandó tagjai attól tartottak, hogy ez gyengítené a Tanácsot.<sup>72</sup>

Ugyanakkor már egészen korán, 1961-ben, az ENSZ költségei tárgyában adott tanácsadó vélemény megalkotása során felmerült az igény a BT határozatainak felülvizsgálatára. A Bíróság ezzel kapcsolatban elutasította azt a francia véleményt, mely szerint szükség lenne arra, hogy általános felülvizsgálati jogkörrel rendelkezzen a BT határozatai felett.<sup>73</sup> Ugyanis a *travaux préparatoires*-t vizsgálva sem találni törekvést arra, hogy rendelkezzen ilyen hatáskörrel,<sup>74</sup> nem is beszélve a korábbi megállapításról, miszerint az alapító konferencián a leendő állandó tagok egyenesen elutasították a Bíróság ezen hatáskörét. Azonban már itt felmerült egy szűk felülvizsgálati jogkör igénye.<sup>75</sup> Szintén felmerült a felülvizsgálat igénye a Bosznia-Hercegovina – Jugoszlávia ügyben.<sup>76</sup>

A Lockerbie-ügy kapcsán is közelebb jutott a szakirodalom ahhoz a válaszhoz, hogy felülvizsgálhatja-e a Bíróság a BT határozatait. 1988-ban a Pan Am 103-as járatán bomba robbant a skóciai Lockerbie felett. A robbanás miatt a gép lezuhant, és a fedélzeten lévő utasok mellett 11 másik ember halálát okozta. A nyomozás eredménye szerint két líbiai állampolgár helyezte el a gépen a bombát. Nagy-Britannia és az Egyesült Államok a két személy kiadatását követelte Líbiától, azonban Líbia nem hajtotta végre e kérést. Emiatt a BT először egy kérést

<sup>69</sup> Nikolaos Lavranos: On the Need to Regulate Competing Jurisdictions between International Courts and Tribunals. Europa Publishing 2009. 42. o. és Kende – Nagy – Sonnevend – Valki i. m. 1852. széljegyzet

<sup>70</sup> D'Angelo i. m. 567. o.

<sup>71</sup> Quang Trinh: Judicial Review of the UN Security System. International Law Students Association Quarterly. 2009/4. 21. o.

<sup>72</sup> D'Angelo i. m. 575–576. o.

<sup>73</sup> D'Angelo i. m. 578. o.

<sup>74</sup> Lisa-Marie Komp: How the Responsibility to Protect Influences the Security Council's Powers, Limits and Dynamic. Journal of International Humanitarian Legal Studies 2013/4. 317. o.

<sup>75</sup> A tanácsadó véleményben Morelli Bíró különvéleménye volt az, hogy olyan esetekben legyen biztosítva a felülvizsgálati jogkör, amikor a határozat érvénytelen az Alapokmány szerint. Ld. D'Angelo i. m. 578. o.

<sup>76</sup> D'Angelo i. m. 581–582. o.

fogalmazott meg (731. számú határozat) előbbi államok követelésének teljesítésére vonatkozóan, majd pedig a 748. számú határozatában megállapította, hogy Líbia magatartása veszélyezteti a békét. Ennek okán pedig nem fegyveres rendszabályokat vezetett be.<sup>77</sup> A Lockerbie-ügyben, 1992-ben Líbia először azt kérte a Nemzetközi Bíróságtól, hogy állapítsa meg, hogy eleget tett a Montreáli Egyezményben foglalt kötelezettségeinek. Azonban ekkor a Nemzetközi Bíróság figyelembe vette a Líbia keresetének beadását követően meghozott 748. számú határozatot. Ennek kapcsán pedig megállapította, hogy Líbia köteles a BT határozatát tiszteletben tartania. Ezzel a Nemzetközi Bíróság elkerülte ekkor a BT határozatának a vizsgálatát.<sup>78</sup>

Viszont miután lezárult az előzetes eljárás, 1998-ban elkezdődhetett az eljárás érdemi része, amelyben Bíróság újfent elkerülte a BT határozatának felülvizsgálatát azzal a magyarázattal, hogy a kérdéses, 748. számú határozat az után keletkezett, hogy Líbia benyújtotta keresetét. A kezdeti, 731. számú határozattal pedig ebből a szempontból nem volt érdemes foglalkozni, mivel az csak ajánlás, nem a VII. fejezet szerinti kötelező határozat.

#### IV. 1. Összefoglalás

Kérdés maradt tehát, hogy a Nemzetközi Bíróság felülvizsgálhatja-e a BT VII. fejezet alapján hozott határozatait. Jó kiinduló pont lehet a felülvizsgálathoz az, hogy az Alapokmány értelmezésével kapcsolatos viták eldöntése a Nemzetközi Bíróság hatáskörébe tartozik. Ezzel szemben a Lockerbie-ügy kapcsán több bíró is azt vallotta, hogy a Nemzetközi Bíróság nem bírálhatja felül a BT 39. cikk szerinti döntéseit. Sőt az is megállapítható, hogy a Nemzetközi Bíróságnak nincs hatásköre más ENSZ szervek döntéseit felülvizsgálni. Ennek ellenére nem kell elvetni azt a lehetőséget, hogy a Bíróság vizsgálja a BT határozatait, amennyiben azok az elé vitt ügy lényeges részét képezik, tehát azok megítélése nélkül nem lehetne elbírálni az ügyet. Erre jó példa Fitzmaurice Bíró különvéleménye, amelyet a Namíbia-ügyben adott tanácsadó véleményhez készített. Álláspontja szerint nem lehet megfelelően megítélni egy állam magatartását anélkül, hogy vizsgálnánk e magatartás eredetének érvényességét,

<sup>77</sup> *Michael J. Matheson: ICJ Review of Security Council Decisions. George Washington International Law Review* 2004. 616–617. o.

<sup>78</sup> *Martenczuk i. m. 520–522. o.*

jogszerűségét.<sup>79</sup> A következtetés az, hogy a Nemzetközi Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a BT határozatainak felülvizsgálatára, azonban eseti jelleggel mégis lehetősége lehet erre.<sup>80</sup>

## V. Következtetések

Jelenlegi hatásköri szabályai alapján a Nemzetközi Bíróság nem vizsgálhatja felül a BT határozatait. Azonban mégis fontos szerepet tölthet be azokban az esetekben, amikor az elé vitt ügy eldöntése érdekében felül kell vizsgálnia a BT határozatait. Hiszen jelentős súlya lenne annak, ha a Bíróság – egy független, nagy tekintéllyel rendelkező szerv – megállapítaná adott határozat jogellenes voltát.<sup>81</sup> Ebbe a körbe vonhatjuk ugyanígy a Bíróság által adott tanácsadó véleményeket is, amelyeknek viszont a felülvizsgálathoz hasonló eseti jelleggel lehet szerepe, hiszen tanácsadó véleményt a Bíróság csak akkor adhat, ha arra felkéri az ENSZ valamely szerve.<sup>82</sup>

Az IV. rész második pontjában összefoglaltam azt, hogy milyen irányokból lehet vizsgálni a BT határozatait témánk szempontjából. Alapvetően két esete lehetne a határozatok érvénytelenségének. Az egyik az, amikor a BT *ultra vires* cselekszik, olyan határozatot hoz, amelyre nem jogosítja fel az Alapokmány. Azonban a 39. cikk, valamint az *implied powers* elmélet segítségével hamar meg lehet dönteni ezt az elméletet, ugyanis a BT saját mérlegelési jogkörében dönt arról, hogy mi minősül a béke veszélyeztetésének, megszegésének vagy agresszióknak.<sup>83</sup> A korlátlan mérlegelési jogkör miatt azt sem lehet felülvizsgálni vagy felülbírálni, ha a BT megállapítja, hogy egy adott szituáció veszélyes a békére, megszegi azt vagy agressziót valósít meg valamely fél. Tehát a Nemzetközi Bíróság a Tanács határozatairól akkor sem tudná kimondani, hogy azok érvénytelenek, hatáskör túllépés okán, ha az szándékában állna.<sup>84</sup>

<sup>79</sup> Erika de Wet: Judicial Review of the United Nations Security Council and General Assembly through Advisory Opinions of the International Court of Justice. Schweizerische Zeitschrift für internationales und europäisches Recht 2000/3. 249. o.

<sup>80</sup> Martenczuk i. m. 526–527. o.

<sup>81</sup> Martenczuk i. m. 528. o.

<sup>82</sup> Felvethető azonban a Főtitkár feljogosítása tanácsadó vélemény kérésére, mivel az ENSZ szervei ritkán fordulnak tanácsadó véleményért Ld. de Wet i. m. 277. o.

Ugyanakkor véleményem szerint ez a megoldás idegen lenne a jelenlegi rendszertől, mert tanácsadó véleményt az ENSZ szervei csak saját ügyükben kérhetnek. Komoly aggályokat vethet fel, ha a Főtitkárt ilyen általános jogkörrel ruházzuk fel. Ráadásul a szubjektumot sem lehetne kiiktatni a rendszerből. Így egy ilyen megoldás számos további megoldandó kérdést hozna magával (pl. milyen esetekben lenne jogosult a Főtitkár tanácsadó vélemény kérésére).

<sup>83</sup> Tehát a BT, ahogy az ENSZ egyéb szervei is, saját maga határozza meg saját hatáskörét.

<sup>84</sup> Az is megjegyzendő, hogy a Nemzetközi Bíróság eddig minden adandó alkalommal elkerülte azt, hogy érdemben tárgyaljon a BT határozatának érvényességéről.

Tehát, ha az a cél, hogy a Bíróság érdemben felülvizsgáljon egy határozatot, amely nem felel meg a nemzetközi jog normáinak, akkor kizárólag az Alapokmány 103. cikkéből tudnánk kiindulni. A 103. cikk kizárólag más nemzetközi szerződésekből eredő kötelezettségekkel szemben biztosít elsőbbséget az Alapokmányból eredő kötelezettségek számára. Tehát a Biztonsági Tanács akkor sem utasíthatna a *ius cogens*, továbbá a szokásjog megsértésére, ha nem vennék figyelembe azt, hogy az ENSZ főszerveként a Tanács is köteles tiszteletben tartani ezeket.<sup>85</sup>

Fontos ehhez rögtön hozzátenni azt, hogy a BT nem is fog olyan határozatot hozni, amely direkte megsérti a nemzetközi jog fentebb említett szabályait. Ezt a feltevést erősíti a délszláv háború során elkövetett háborús bűntettek kivizsgálására létrehozott Nemzetközi Törvényszék álláspontja is. Eszerint feltételezni kell, hogy a Tanács nem kívánja határozataival megsérteni a nemzetközi szokásjogot, valamint a *ius cogens*-t, amennyiben ennek ellenkezőjét ki nem nyilvánítja.<sup>86</sup> Másként fogalmazva a BT határozatai az Alapokmány alapján nem sérthetik a nemzetközi jogot, emiatt azokat a nemzetközi joggal összhangban kell értelmezni. A vizsgált esetekben háromból két alkalommal nem is a határozat jogszerűségéről tárgyalt a bíróság. Az EU Bírósága előtt a határozatot implementáló rendeletet támadták meg a felperesek, míg Al-Dulimi sem közvetlenül az 1483. számú határozat miatt fordult az EJEB-hez, hanem azért, mert Svájc nem biztosított számára megfelelő jogorvoslatot, tehát sérült a tisztességes eljáráshoz való alapjoga, azon belül is a hatékony jogorvoslathoz való joga.<sup>87</sup> A harmadik vizsgált esetben (Bosznia-Hercegovina – Jugoszlávia) a Bíróság ugyan egyetértett Bosznia-Hercegovina álláspontjával, miszerint a fegyver-embargó valóban népirtáshoz vezetett, azonban azt is megállapította, hogy a határozat célja nem ez volt. A legegyszerűbben megfogalmazva ehhez teljesen véletlenül járult hozzá.

<sup>85</sup> Irene Couzigou azt vizsgálta, hogy kötik-e a Tanácsot az emberi jogok. Az a véleménye, hogy a BT az emberi jogok tiszteletben tartását bizonyos esetekben felfüggesztheti. A megkülönböztetés, amelyet alkalmaz, a *ius cogens* és a nemzetközi szokásjog közötti differenciál. A BT szükségességi-arányossági teszt alapján a szokásjogi eredetű emberi jogokat korlátozhatja határozataival, amennyiben erre szükség van a béke fenntartása vagy visszaállítása érdekében, ám kizárólag az arányosság követelményének betartásával. Ezen elméletét Polgári és Politikai Emberi Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 4. cikkének 1. bekezdésében foglalt szabály analógiájára alapítja. Eszerint az államok szükséghelyzetben felfüggeszthetik az Egyezségokmány alkalmazását. Ha ez a szabály alkalmazható lenne a BT VII. fejezet alapján kiadott határozataira is, akkor feloldható lenne az az ellentmondás, hogy a BT emberi jogok sérelmét okozza egy-egy helyzet orvoslása közben. Ld. Couzigou i. m. 296. o.

A másik esetben azonban arra a következtetésre jutott a szerző, hogy a *ius cogens*hez tartozó emberi jogok (azaz az élethez való jog, kínzás, megalázó, embertelen bánásmód tilalma, rabszolgaság tilalma és a tisztességes eljáráshoz való jog) nem korlátozhatók még az előbb felvázolt szükséghelyzetben sem. Ld. Couzigou i. m. 305. o.

<sup>86</sup> Couzigou i. m. 291. o.

<sup>87</sup> Ezeknek az eseteknek az analógiájára építve egyébként a tagállami bíróságok ugyanígy kimondhatják azt, hogy adott BT határozat implementációja nyomán sérülnek a tagállamok által biztosított alapjogok, vagy egyéb jogszabályok.



Amennyiben a fenti szempontrendszert alkalmazná a Bíróság a tárgyalta esetekben a BT határozatainak felülvizsgálatára, nem tudná megállapítani azok érvénytelenségét. Az előbbi két eset alapján szükség van a jogorvoslati rendszer fejlesztésére, hiszen ez áll a Tanács érdekében az emberi jogok védelme miatt. A harmadik eset alapján pedig könnyű belátni azt, hogy egy fegyver-embargót elrendelő szabály nem képes önmagában a *ius cogens* megsértésére. A megsértéshez szükség volt arra, hogy a tagállamok végrehajtsák a nem fegyveres rendszabályt.

Ezzel el is jutunk ahhoz, hogy a BT felelősségéről nem beszélhetünk, hiszen nem nemzetközi szervezet, nem jogalany. Mint ahogy azt az összes eset mutatja, az fordulhat elő, hogy a tagállamok a határozat implementációja során megsértik a nemzetközi jogot, vagy (mint a *Kadi* ügyek kapcsán) az európai közjogot.

Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy rendkívül hátrányos következményekkel járna az, ha a Nemzetközi Bíróság megállapítaná a BT határozatának érvénytelenségét akár csak egyetlen esetben is. Nem véletlen az, hogy a Bíróság elzárkózik ettől a feladattól. Ugyanis ez a kollektív biztonság rendszerének az összeomlásához vezetne. Attól a pillanattól kezdve, hogy ez megtörténne, azok a tagállamok, amelyek nem akarják végrehajtani a Tanács határozatát, erre hivatkoznának. Rendkívül nagy felelőtlenség lenne tehát megállapítani a Tanács határozatának érvénytelenségét – ez persze nem jelenti azt, hogy ez nem lehetne adott esetben jogilag indokolt.

Ettől függetlenül természetesen a tagállamoknak igenis figyelni kell arra, hogy ne fordulhasson elő még egyszer olyan eset, amikor a BT határozatának végrehajtása a *ius cogens* rendkívül súlyos megsértéséhez vezethet, mint ahogy történt a felbomlott Jugoszlávia esetében. Ennek a módja pedig az lehet, hogy a nemzetközi jogot sértő határozatokat, vagy azok egy-egy rendelkezését nem hajtják végre.<sup>88</sup> A tagállamok által tanúsított „engedetlenség” alapját megadhatja a nemzetközi felelősség joga is, azonban igen szűk körben csak. Amennyiben egy tagállamot a BT határozata folytán jogsértés ér, az ellenintézkedés keretében<sup>89</sup> felfüggesztheti a határozat végrehajtását.<sup>90</sup> Fontos azonban figyelembe venni azt, hogy az ellenintézkedés

<sup>88</sup> Amikor a BT hoz egy határozatot az Alapokmány VII. Fejezete alapján, akkor a tagállamok az ebben foglalt kötelezettségeket értelmezni fogják annak érdekében, hogy implementálni tudják azokat. Ezzel a tagállamok is megvalósítanak egyfajta felülvizsgálatot a határozatok tekintetében. Ld. *Happold* i. m. 10. o.

<sup>89</sup> Az ellenintézkedés – lényegét tekintve a jogsértő állammal szemben fennálló kötelezettség időleges nem teljesítését jelenti, amelynek célja, hogy a jogsértő cselekmény abbahagyására készítse a másik államot. Így a jogsértése adott válasz jellegadó sajátossága. Ld. *Nagy Károly*: Az állam felelőssége a nemzetközi jog megsértése miatt. Akadémiai Kiadó, Budapest 1991. 220. o.

Azért van szükség az ellenintézkedésre, mert a felelős állam kötelezettségeinek végrehajtásától való tartózkodásával egy olyan állapotot idézhet elő, amelyben a felelős állam újra és újra nemzetközi jogsértést követ el következmények nélkül. Ld. *Bruhács*: Nemzetközi jog I... 211. o.

<sup>90</sup> *Antonios Tzanakopoulos*: Disobeying the Security Council. Countermeasures against Wrongful Sanctions. Oxford University Press, Oxford 2011. 155. o.

alkalmazása rendkívül szűk körben lehetséges csak, hiszen ahhoz, hogy valamely állam ellenintézkedés alkalmazásához folyamodjon, szükség van arra, hogy jogsérelem érje. Azonban mivel e lehetőség igen szűk mozgásteret biztosít a probléma kezelésére, továbbá a BT határozata végrehajtásának megtagadása a Tanáccsal való nyílt ellenszegülést jelentené, így jobb megoldásnak tűnik az, hogy a tagállamok a BT határozatait úgy hajtják végre, hogy az megfeleljen a belső jog és a nemzetközi jog szabályainak még akkor is, ha adott határozat nem tartalmaz közvetlen utasítást erre nézve.

Következésképpen egészen addig a pontig, ameddig egy jogsértőnek vélelmezett BT határozatnak létezik olyan értelmezése, amely nem sérti a *ius cogens*-t vagy a nemzetközi szokásjogot, a határozatok bírósági felülvizsgálata nem indokolt. Ebben az esetben ugyanis az államoknak automatikusan a jogszerű értelmezésnek megfelelően kell végrehajtaniuk a kérdéses határozatokat. Akkor azonban, amikor egyetlen ilyen értelmezés sem lelhető fel, a helyzet megváltozik. Ilyen helyzetekben ugyanis biztosítani lehetne a tagállamok számára a Nemzetközi Bírósághoz való fordulás jogát. Amennyiben a Bíróság úgy találja, hogy a kereset megalapozott, akkor ideiglenes rendszabályok formájában felfüggeszthetné a határozat problémás pontjainak, vagy annak egészének a végrehajtását addig, ameddig az ügyben végleges döntés nem születik, amely végül kimondhatná a kérdéses határozat érvénytelenségét.<sup>91</sup> Fontos azonban ismét leszögezni azt, hogy az államok egyoldalú aktussal semmiképpen nem függeszthetik fel a BT határozatainak végrehajtását, arra csak a Nemzetközi Bíróság jogilag szabályozott eljárása keretében kerülhetne sor. Mindez egy olyan megoldást kínál, amely nem ássa alá a BT határozatainak autoritását, illetve a testület hatásköreit, valamint működésének vélelmezett hatékonyságát, véső soron a kollektív biztonság rendszerét.

A VII. fejezet jogalapján elfogadott határozatok nemzetközi jogi megítélése nem lehet más, minthogy azok érvényesek, azokat a tagállamoknak végre kell hajtania és csak korlátozott mértékben van alapja a határozatok bírói felülvizsgálatára. Azonban a BT felelőssége azon a téren igenis megjelenik, hogy nagyobb gondot kellene fordítania a nemzetközi jog szabályainak a tiszteletben tartására. Erre példákat is lehet találni, bizonyos esetekben megvan a törekvés a Tanácsban erre, mint például az 1267-es rezsim kapcsán is. Miután az EU Bírósága kimondta az 1267-es határozatot implementáló másodlagos uniós jogi aktus érvénytelenségét a *Kadi* ügyekben, a BT igyekezett javítani a határozatban bevezetett szankciórendszeren azzal, hogy

<sup>91</sup> Erre a Nemzetközi Bíróság Alapszabályának a 41. cikke alapján lenne lehetősége a Bíróságnak. Ld. Nemzetközi Bíróság Alapszabálya 1945. 41. cikk



lehetővé tette – ha nem is elvárható hatékonysággal<sup>92</sup> – a jogorvoslatot. Ennek érdekében létrehozott egy ún. *ombudsperson* tisztséget, amely segíti a jogorvoslatok elbírálását.<sup>93</sup>

Ebből alapvetően azt a következtetést lehet levonni, hogy kizárólag a BT tehet azért, hogy a kollektív biztonság rendszere jobban működjön, hiszen láttuk azt, hogy végeredményben a Nemzetközi Bíróság sem tud jó megoldást kínálni. A Tanácsnak figyelembe kell vennie a kritikus hangokat, figyelembe kell vennie a regionális bíróságok döntéseit, és a Nemzetközi Bíróság döntéseit és tanácsadó véleményeit is, azonban a Tanács nem kényszeríthető e döntések végrehajtására. Emiatt ezekre a fórumokra, sőt a tagállamokra is kiemelkedő feladat hárul. Továbbra is figyelemmel kell kísérniük a BT határozatainak implementációját, és amennyiben a nemzetközi jog szabályainak a megsértését észlelik, fel kell erre hívni a figyelmet, hogy a Tanácsnak lehetősége legyen a gyakorlatát javítani.<sup>94</sup> Ezzel a tevékenységgel jogi és politikai nyomást lehet gyakorolni a Tanácsra, amely arra készítheti, hogy nagyobb figyelmet biztosítson annak, hogy határozatainak a végrehajtása ne eredményezze a nemzetközi jog fontos szabályainak – elsősorban az emberi jogoknak – a megsértését.<sup>95</sup> A BT legitimitása és hatékonysága csak növekedni fog attól, hogy tiszteletben tartja a nemzetközi jog legfontosabb szabályait.<sup>96</sup> Végül pedig a Tanács azért is hozna bölcs döntést, ha ekképp járna el, mert, ha a tagállamok egyszer valóban ellene szegülnek, és nem hajtják végre a határozatait, akkor elveszíti jelentőségét.<sup>97</sup>

<sup>92</sup> Ugyanis az *ombudsperson* tisztségével kialakított jogorvoslati rendszer még mindig messze áll a nemzeti bíróságok jogorvoslati szintjétől. Ld. *Mohay* i. m. 36. o.

<sup>93</sup> Ezek a jogorvoslatok az ellen érkezhettek a Tanácshoz, hogy a személyeket listázzák, mint a terrorizmust elősegítőket. Ld. *Tzanakopoulos* i. m. 202–203. o.

<sup>94</sup> Hiszen lehetősége van a tagállami bíróságoknak az implementáló jogszabály megsemmisítésére. A tagállamok eleve mérlegelhetik azt, hogy egy határozat implementációja a nemzetközi jog fontos szabályainak a megsértéséhez vezethet, így akár egyes részeit annak nem is hajtják végre.

<sup>95</sup> *Couzigou* i. m. 308. o.

<sup>96</sup> *Martenczuk* i. m. 547. o.

<sup>97</sup> *Tzanakopoulos* i. m. 202. o.



**Weich Lili**

*joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Civilisztika Tagozatának Tagja*

### **Drónhasználat: játékszer vagy új veszélyes üzem?**

A XIX. század a vasút aranykora volt, a XX. század első felében az autó tartotta lázban az embereket, ennek a századnak a második felében pedig a repülés nyert egyre nagyobb teret magának. Kicsit ugyan elhamarkodottnak tűnhet kijelenteni, hogy a XXI. század a drónoké lesz, de az egészen biztos, hogy az elmúlt pár évben megállíthatatlanul terjednek, használóik köre egyre gyarapodik, így ésszerűnek tűnik elébe menni a problémáknak és szabályozás alá vonni őket, még mielőtt kaotikussá válna a helyzet.<sup>1</sup>

Mielőtt szabályozás alá akarnánk vonni bármit is, elengedhetetlen, hogy meghatározzuk, melyek azok a dolgok, amikre a szabályozás vonatkozni fog, tehát egyértelművé kell tennünk, hogy mi minősül drónnak. Itt bele is ütköztünk az első akadályba, amely a jogalkotó elé gördül, hiszen hibásan letudhatnánk annyival a definíciót, hogy „*Drónnak nevezzük összefoglaló néven a pilóta nélküli légijárműveket függetlenül attól, hogy a távolból ember irányítja azokat, vagy saját szenzorai, illetve előre megírt program alapján tájékozódnak, legyenek azok kisebb játékhelikopterek vagy éppen katonai felderítésre és csapásmérésre használt harci eszközök.*”

2

Ez a meghatározás a véleményem szerint több okból sem helytálló. Először is, ennek alapján a modellrepülőgépek is drónnak minősülnének, hiszen minden fogalmi elemnek megfelelnek. Ez már csak azért is hatalmas hiba lenne, mert a modellrepülőgépek merőben különböznek a drónoktól, ezért egységes szabályrendszert alkotni rájuk gyakorlatilag lehetetlen. Az első ilyen különbség rögtön az oktatásban rejlik, hiszen egy modellhelikoptert vagy rögzített szárnyú gépet vezetni sokkal nehezebb és összetettebb feladat, mint egy drónt irányítani. Ha tehát a már meglévő modellrepülő szabályok alá akarnánk vonni a drónokat, az aránytalanul szigorú lenne. Fontos megjegyezni, hogy a modellrepülőkre 1995-től<sup>3</sup> betartható előírásokat kezdtek hozni, amelyek remekül kiállták az idők próbáját, így badarság lenne ezt a

<sup>1</sup> Bucsy Levente: Mít tehet ma egy drón Magyarországon? <https://mno.hu/belfold/mit-tehet-ma-meg-egy-dron-magyarorszagon-1283930> (2015.04.28.)

<sup>2</sup> <https://hsloffice.com/2015/06/dron-szabalyok/> (2018.01.13)

<sup>3</sup> 1995. évi XCVII. törvény a légiközlekedésről

jól működő egységet megbolygatni azzal, hogy a drónokat is ezen szabályok hatálya alá vonjuk, vagy még drasztikusabb esetben egy teljesen újat hozunk létre a modellrepülők számára is.<sup>4</sup>

Egy 2017-es rendelettervezet<sup>5</sup> csak a települések közigazgatási határain kívül tenné lehetővé a magán-, illetve sportolási célból, külön engedély nélkül. És ebben rejlik a második nagy különbség a már meglévő modellszabályozáshoz képest. Ugyanis a legtöbb modellező repülőtér belterületen<sup>6</sup>, vagy ellenőrzött légtérben van, így a drónpilótáknak vagy külön fel-, és leszállóhelyeket kellene kialakítani, vagy elvetni a már megszületett rendelettervezetnek ezen részét.

Most, hogy tisztáztuk, miért lenne logikátlan lépés a drónokat azonos kategóriának tekinteni a már létező pilóta nélküli légi járművekkel, és miért nélkülözhetetlen egy teljesen új jogi definíciót megalkotni rájuk, lényegesnek tartom azt is kiemelni, hogy drón és drón között is nagy különbség van, ami a jogalkotó szempontjából a kulcsot jelentheti a drónprobléma megoldásához.

Elsőként méret, de még inkább súly szerint lenne szükséges meghúznia a határokat a jogalkotónak. A nemzetközi szabályozás jelenleg azt mondja ki, hogy 150 kilogramm felszállótömeg alatt nemzeti hatáskörbe tartozik minden levegőbe repített dolog ügye. Hazánkban 25 kilogramm az a tömeg, amely alatt minden repülő tárgy játéknak minősül, ezekre pedig értelemszerűen enyhébb szabályokat kell megállapítani, mint a professzionális darabokra. Drónok mindkét kategóriában léteznek, ezért nemhogy nem lehet őket egy kategóriában kezelni más légi járművekkel, hanem az egyes modellek között is különbséget kell tenni. A jogalkotó, már 2015-ben felismerte az igényt a szabályozásra, de ennek a mai napig nincsen semmilyen eredménye. Ebben az évben még az volt a terv, hogy 70 kilogramm alatt nem kell jegyzékben vezetni a drónokat. Szerencsére ezt az ötletet egészen hamar elvetették, jobb bele sem gondolni milyen kellemetlen helyzeteket okoztak volna ezek a „gazda” nélküli szerkezetek az épületekben, más járművekben vagy esetleg az emberekben.<sup>7</sup>

Az első nagy mérföldkő a magyar drónszabályozás körében 2017. július elsején következhetett volna be, ekkora tervezték ugyanis az első olyan rendelet hatályba lépését, amely egy a mindennapokban is követhető rendszert hozott volna magával. Az addigi túl bürokratikus és betarthatatlan szabályokat helyettesítette volna, amik egy kalap alá vették a drónokat a már

<sup>4</sup> Sipos Zoltán: Dróntörvény: mobilalkalmazás váltaná ki a légtérendedélyt <http://www.origo.hu/gazdasag/20170222-a-dronokra-kotelezo-biztositast-kellene-kotni-sulytol-fuggoen-nyartol.html> (2017.02.22)

<sup>5</sup> Kormányrendelet az egyes légiközlekedéssel összefüggő kormányrendeletek módosításáról

<sup>6</sup> 2016. évi CXXXVI. törvény a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény módosításáról

<sup>7</sup> Bucsy Levente: Mit tehet ma egy drón Magyarországon? <https://mno.hu/belfold/mit-tehet-ma-meg-egy-dron-magyarorszagon-1283930> (2015.04.28.)

említett modellrepülőkkel.<sup>8</sup> A jogalkotó az utolsó pillanatban visszalépett, így azóta is a túlszabályozottság jellemzi a drónreptetés világát. Azonban nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy a hosszas tanácskozás, ami a rendelettervezetet megelőzte, lefektetett olyan alapokat, amelyekért a későbbiekben még hálásak lehetünk.

A legkiemelkedőbb az, hogy megállapítottak négy kategóriát a drónok súly szerinti felosztására. Eszerint az elsők a 250 gramm alatti darabok lennének, ezekre semmilyen repülési engedélyt nem kell kérni, előzetes tudást sem várnak el az irányító részéről, hiszen játéknak minősülnek. A második kategóriába tartozik minden két kilogramm és 250 gramm közötti drón. Ezek reptetéséhez egy online elvégezhető, e-learning tanfolyamot tennének kötelezővé. A harmadik kategóriába már határozottan a komolyabb súlyú darabok tartoznak, eszerint nagyobb kárt is tudnak okozni, tehát az engedélyek itt már lényegesen szigorúbbak feltételekhez lennének kötve. A 2 és 25 kilogramm közötti drónokat elektronikus nyilvántartásba kellene venni, az irányításukhoz vezetői engedély kellene. A negyedik kategória a 25 kilogramm feletti darabokat érinti, ezekhez a megfelelő szakszolgálati engedély lenne szükséges, az eszköznek légi alkalmassági vizsgálatra lenne szüksége, és az ehhez kellő üzemi és repülési naplóra. Ezzel a felosztással nemcsak a hobbi drónpilóták, de a DOE (Drónpilóták Országos Egyesülete) -nek a tagjai is meg vannak elégedve, hiszen jó kiindulási pont lehet a későbbi szabályozáshoz.<sup>9</sup>

A második szempontrendszer, amely mentén különbséget kell tennünk az egyes dróntípusok között az az „okos” és „buta” darabok külön kezelése.<sup>10</sup> A 2017-es rendelettervezet teljesen logikusan a súly szerinti csoportosításból indul ki, mert minél nehezebb egy gép, annál nagyobb kárt tud okozni, így ésszerű lenne a biztosítás és a működtetés területén is ezekből az adatokból kiindulni. Azonban a súllyal nem egyenesen arányos a drón tudása, vannak egészen könnyű, két kilogramm alatti szerkezetek, amelyek önálló szenzorokkal rendelkeznek, tehát akár több kilométerre is el tudnak repülni emberi irányítás nélkül; vagy olyan tökéletes beépített kamerával rendelkeznek, amely éles képeket tud készíteni akár több száz méterről is. Az ilyen, szinte önálló működésre képes szerkezetek esetében valószínűleg a sebesség- és magasságmérő berendezések használata kötelezővé lesz téve, továbbá folyamatosan információkkal kell majd ellátnia a vezérlőjét az akkumulátor töltöttségéről, bármilyen potenciális veszélyforrás

<sup>8</sup> 1995. évi XCVII. törvény a légitörvényről

<sup>9</sup> Ábrahám Ambrus: Elszállt a drónrendelet - [https://nepszava.hu/1133475\\_elszallt-a-dronrendelet](https://nepszava.hu/1133475_elszallt-a-dronrendelet) (2017.06.30)

<sup>10</sup> Knight Bird & Bird Ügyvédi Iroda véleménye a 2017. évi drónrendelettről tervezetről - <https://twobirdsideas.hu/2017/01/13/dronszabalyozas/> (2018.01.23.)

észleléséről és drasztikus esetben önálló landolásra kell hogy képes legyen anélkül, hogy kárt tenne bármilyen alatta elhelyezkedő tárgyban vagy élőlényben.<sup>11</sup>

A harmadik és talán az egyik legproblematisabb része az osztályozásnak a hobbi, vagy sport és a munka/ üzleti célokra használt drónok megkülönböztetése. Nem azért, mert az üzemben tartó vagy az irányító nem tudja eldönteni, hogy éppen milyen tevékenységet végez az eszközzel, hanem mert nem világos, hogyan lehetne ezt igazolni. Ez a megkülönböztetési forma ugyanis már a 2017-es rendelettervezetben is szerepel, rettenetesen homályosan és átgondolatlanul. Ezen dokumentum szerint, csak az üzleti/ gazdasági célra használt darabok repülhetnének települések belterületén, a magán- és sportolási céllal használtak pedig kizárólag külterületen, feltéve, ha nem kérnek rá külön engedélyt, hogy a településen belül is repülhessenek. Ha ez ebben a formában megvalósult volna, még a mostaninál is több lett volna a szabályszegő, hiszen gyakorlatilag lehetetlent várnak el.<sup>12</sup>

A tavalyi rendelettervezet legnagyobb hibája véleményem szerint, hogy nemcsak túlszabályozza a drónhasználatot, de a felállított elvárások teljesíthetetlenül szigorúak is. Lakóépületet például nem közelíthetett volna meg 100 méternél jobban egy drón sem, ez azonban azt jelenti, hogy egy magasabb épület felett elrepülve átlépték volna a 130 méteres magasságot, amivel már a légtérrel sértik és veszélyt jelentenek a polgári légiközlekedésre nézve.<sup>13</sup> Emberektől, magánterülettől és közlekedő járművektől legalább 30 méteres távolságot lettek volna kötelesek tartani, ami az egyik oldalról nézve remek elgondolás, hiszen ebből a távolságból valószínűleg már senkit és semmit nem zavartak volna, de a drónpilóta szemszögéből pedig hatalmas érvágás, pláne ha feltételezzük, hogy nem is teszik kötelezővé minden drónnál a magasság- és távolságmérő használatát.<sup>14</sup>

További problémát jelent és átgondolatlanságról tanúskodik, hogy minden pilóta nélküli légi járműnek betiltanák az éjszakai használatát. Ezzel lényegében le kellene mondanunk a drónok segítségéről mentési vagy kutatási feladatoknál, esti tömegrendezvények fotózásáról. Emellett kötelezővé tennék a vizuális kapcsolatot a drón és pilótája között, amely nagyjából 500 méteres mozgásteret engedne a szerkezeteknek. Ez az elvárás már csak azért is felesleges, mert léteznek olyan könnyen kezelhető és teljesen megbízható rendszerek, amelyek akár egy

<sup>11</sup> Sipos Zoltán: Dróntörvény: mobilalkalmazás váltaná ki a légtérengedélyt - <http://www.origo.hu/gazdasag/20170222-a-dronokra-kotelezo-biztositast-kellene-kotni-sulytol-fuggoen-nyartol.html> (2017.02.22)

<sup>12</sup> [www.doe.hu](http://www.doe.hu) (2018.01.22.)

<sup>13</sup> NAIH - Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság véleménye a 2017. évi drónrendeletéről - <http://www.naih.hu/files/NAIH-451-2-2017-J-170116.PDF> (2018.11.16.)

<sup>14</sup> Sipos Zoltán: Dróntörvény: mobilalkalmazás váltaná ki a légtérengedélyt - <http://www.origo.hu/gazdasag/20170222-a-dronokra-kotelezo-biztositast-kellene-kotni-sulytol-fuggoen-nyartol.html> (2017.02.22)

okostelefon vagy egy belső nézetes sisak segítségével tudják mutatni a drón kamerájával látott képet az irányítónak. Az esti repülés jelentette veszélyeket pedig végtelen egyszerűséggel ki lehetne küszöbölni a drón megfelelő kivilágításával.

Azok után, hogy megállapítottuk, miért lett volna hatalmas hátralépés a drónpilóták számára ezen rendelet jogerőre emelkedése, felmerül a kérdés, hogy mi a baj a jelenlegi szabályozással? Hiszen az teljesen egyértelmű, hogy már most sem repkedhetnek a drónok teljes szabadsággal. A drónpilóták közössége és a jogalkotó is tisztában van vele, hogy az aktuális helyzet csupán ideiglenes, de nem tűnik úgy, mintha bárki is sietne a megoldással. Az én véleményem szerint egy időzített bombával játszanak, ami bármikor robbanhat.

A drónokra vonatkozó szabályoknak még az alapesetei sincsenek tisztázva, az esetleges balesetekről nem is beszélve. Mi történik például, ha két drón összeütközik? Vagy ha két drón összeütközik, majd ráesnek valakire? Vagy ha egy drón nekiütközik egy járműnek? Az autók esetében is éppen elég komplikált a helyzet, de gondoljunk csak bele, hogy mi történne, ha egy utasszállító repülőgéppel találkozik? Ezekben egy kisebb madárraj is képes végzetes sérülést okozni, nemhogy egy akár 25 kilogrammos drón. Az elmúlt hetekben két olyan eset is történt, ahol nem sokon múlt a tragédia. Az első február 19-én történt az USA-ban, ahol egy helikopter lezuhant, ugyan nem ütközött össze a drónnal, de egy hirtelen felbukkant darab miatt kellett éles kanyart venni, aminek következtében elvesztették az irányítást az oktatóhelikopter felett. A földetérés után az oktató és tanítványa is épségben kiszálltak a roncsokból, azonban a keletkezett kár hatalmas és egyelőre rejtély, hogy mégis kit kellene felelősségre vonni a történetekért. Ugyanis a drónból nem száll ki a baleset után egy ember, akitől el lehetne kérni az adatait és a biztosítója nevét. A másik nagy port kavaráó szituációban pedig egy utasszállítót közelített meg egy drón. A felvételt nézve pedig egyértelmű, hogy nem véletlen történt, minden bizonnyal egy látványos videó elkészítése vezérelte a drón irányítóját, ezzel pedig veszélyeztetett, több mint száz embert.

A jelenlegi helyzet továbbá azért is tarthatatlan, mert minden drón számára, eseti légtérhasználati engedélykérést írnak elő, függetlenül a drón súlyától, reptetésének hobbi vagy üzleti jellegétől. Ez nem hangzik olyan nagy dolognak, azonban a gyakorlatban igenis az. Egy ilyen engedély megadása, akár 30 napba is telhet, pénzdíjat kell érte fizetni, és csak összehasonlításkeppen: ugyanilyen engedélykérés szükséges bármilyen kisrepülőgép felszállása előtt is.<sup>15</sup> Főként ennek az előírásnak köszönhető, hogy hazánkban jelenleg

---

<sup>15</sup> DOE- Eseti légtér kijelölése iránti közigazgatási hatósági eljárás folyamata - <https://doe.hu/eseti-legter-kijelolese-iranti-kozigazgatasi-hatosagi-eljaras-folyamata> (2018.12.19.)



ellenőrizhetetlenül sok a szabályszegés, ami végső soron érthető is, hiszen senki nem fog 30 napot várni arra, hogy „játsszon” 15-20 percet az éppen megvásárolt drónjával.<sup>16</sup>

A DOE emberei, elméletben egészen jól működő megoldással álltak elő: a légtérhasználati engedélyt egy mobil applikáción keresztül lehetne igényelni a HungaroControll-tól, és az első súlykategóriába tartozó drónok, még ez alól is mentesülnének.<sup>17</sup>

Ezek az elképzelések persze még csak gyermekcipőben járnak. A legtöbb a jogalkotó, vagy a szakemberek által felvázolt javaslatok elméletben tökéletesen működnek, azonban valamilyen gyakorlati probléma minden alkalommal akadt, ami többet rontana, mint javítana a jelen helyzeten. A legégetőbb természetesen a „drón KRESZ” megalkotása, hiszen ezek betartásával meg lehetne előzni a problémákat, előtte persze tisztázni kellene, hogy mit is tekintünk drónnak.<sup>18</sup> Ezek után pedig megoldást lehetne találni a kártérítési és biztosítási ügyek megoldására.

Ha túlszabályozzuk a drónhasználatot, akkor megkockáztatjuk azt, hogy hazánkban nem fog kialakulni egy olyan iparág, ami az évszázad nagy újításának számít. Ha pedig nem lépünk ki a mostani helyzetből, akkor óriási káoszban fogjuk találni magunkat rövid időn belül, amely tisztázhatatlan kártérítési ügyekhez, hatalmas anyagi károkhoz és drasztikusabb esetben emberéletek veszélyeztetéséhez vezethet.

<sup>16</sup>A korlátozott légtér igénybevételéhez szükséges kérelem - [https://doe.hu/sites/default/files/uploads/2018/korlatozott\\_legter\\_kerelem.pdf](https://doe.hu/sites/default/files/uploads/2018/korlatozott_legter_kerelem.pdf) (2018.12.19)

<sup>17</sup> Sipos Zoltán: Dróntörvény: mobilalkalmazás váltaná ki a légtérengedélyt - <http://www.origo.hu/gazdasag/20170222-a-dronokra-kotelezo-biztositast-kellene-kotni-sulytol-fuggoen-nyartol.html> (2017.02.22)

<sup>18</sup> EASA- European Aviation Safety Agency - <https://www.easa.europa.eu/easa-and-you/civil-drones-rpas> (2018.12.19.)